

40THS

1418

4⁰ThS

1418

N. 4.

GREGORIUS MAGNVS
PAPA
LVTHERANVS

SIVE

Der

Lutherische Babst

CONTRA PAPISTAS

IMPRIMIS

MONACHOS PARISIENSES

ORDINIS S. BENEDICTI,

S. MARTHE, BELLARMINVM, BARONIVM
SCHELSTRATIVM ALIOSQVE

EX

S. GREGORII LIBRIS ET EPISTOLIS
VINDICATVS

A

M. J. P. STVTE,

SVSATENSI.

LIPSIÆ,

APVD PHILIPPVM GVILIELMVM STOCKIVM,
MDCCXV.

1715

GREGORIUS MAGNUS

PAPA

EVERTHERANS

21VE

21

Antiquitatis

CONTRA PAPISTAS

IMPRIMIS

MONACHOS PAPISTENSES

ORDINIS S. BENEDICTI

S. MARTINUS BELLEARMONTIS BATHONII

SCHOLASTICUS ALMOGAVE

EX

S. GREGORII LIBRIS ET EPISTOLIS

INDICATIS

A

M. J. B. STUTE

STUTTGART

1821

APPROBATIONE AUCTORITATIS

NOV 21

GREGORIUS I.
SIVE
MAGNVS
PAPA LVTHERANVS.
PROOEMIUM.

§. I.

Vando religionis Christianae perpenduntur capita, vix quempiam eorum naturam ex hominum verbis factisque ducturum videri poterat: Romanae tamen fidei hominibus ita contraria sese commendavit sententia, ut, misso sanctissimo sacrae scripturae libro, fidem nostram humanae auctoritati non solum substernerent; sed etiam magna vi verborum a Lutheranis postularent, ut suae doctrinae ex antiquiorum unum vel auctorem vel testem producerent.

§. II. Qua ratione vero haec illorum sententia gravissimis etiam Romani coetus doctoribus se commendaverit, locus iam non est differendi. Id unice addo, cum, quid circa nostras de religione controversias, antiquiores ecclesiae doctores senserint, aegre constet, paucis illorum, vel temporum vel hominum iniuria, reliquis scriptis, quae recentiorum doctorum attingant controversias, quae iustae aetatis non fugiant censuram; vel quae non interpolata; vel ubi suam ex animo sententiam manifestent, illa in censum principiorum verae religionis venire haud posse. Nunquam etiam antiquiores ecclesiae doctores contenderunt, suis innitendum scriptis, scripturae potius hanc gloriam vindicarunt. Feliciori via itaque Lutheranos incedere, quod scripturae sacrae ductu res religionis Christianae agi iubeant, nemo forsitan negabit, scriptis patrum eam ob causam utentes, ut demonstrent adver-

fac religioni addictis; ne Patres quidem ea docere, quae tamen docere dicuntur, & inde ostendere ingens antiquorum Romanae ecclesiae doctorum, & modernorum discrimen, quo hac ratione patefcant dogmata controversa non esse B. Lutheri inventum, cum antiquiores eandem de his foverint opinionem. Verbo: Lutheranis licet patrum scriptis uti, non ad fidem suis inde ingenerandam, sed ad adversariorum sententiam ex principiis domesticis subvertendam.

§. III. Qui vero hac Lutheranorum liberalitate abutens eo illos adigere velit, ut omnia teneant, quae docuerint primitivae ecclesiae Doctores, is iniuriam nobis faceret, cum, non obstantibus Patrum naevis, sententiam Papistarum illis ignotam fuisse satis ostendere queamus. Nec tamen principii loco, scripta antiquorum venerari, sic, quando Augustinum, Chrysostomum Keyserus ac Mayerus docuerunt Lutheranum, absit ut credamus, hos viros fidei suae fundamenta ex scriptis AVGVSTINI vel CHRYSOSTOMI hausisse; antiquitatem Doctrinae Lutheri & novitatem Doctrinae papatus inde solum ostendere voluerunt. Neque tantum his quarti quintique seculi testimoniis hoc evinci posse credo, sed etiam sequiorum: Imo ex scriptis gestisque Episcopi ac Papae Romani, Magni GREGORII, annuente divino numine, confici posse puto: maximum inter modernos & antiquos Romae Episcopos esse discrimen, ac in primis GREGOR. I. sive Magnum ea docere, quae nos docemus, ea impugnare veluti erronea, impia, antichristiana, quae nos erronea esse scripturae luce indicamus; quem laborem vel ideo suscipiendum duxi, quo illi, qui antiquitatem clamant, videant, ne sexto quidem & septimo ineunte seculo, ubi tamen infantiles Papatus anni modo elapsi, omnes modernae ecclesiae errores invaluisse: cumque Papa fuerit, isque Sanctorum numero inscriptus, eo magis hunc Papistis Papae infallibilitatem iactantibus opponere licet. Facile etiam nemo GREGORIVM humani quid passum adferet, cum, si quis inter Episcopos Romanos honorandus, hic certe sit; unde etiam tot operum S. GREGORII editiones, tot gestorum Papae Lutherani descriptiones prostant, ut a vero me non aberrare credam, si dicam: Neminem Pontificum Romanorum fuisse, in quorum actis scriptisque publicandis eruditi maiori versati cum diligentia, quam quidem in scriptis Nostri GREGORII. Saepissime etiam in controversiarum papisticarum voluminibus animadvertere licuit, non semel GREGORII auctoritatem nostrae opponi sententiae, manifesto indicio, fateri hos auctores, GREGORII doctrinam esse veram, nosque nostro defunctos officio, si ostensum fuerit, GREGORII *Doctrinam Esse Lutheranam.*

§. IV. Praejudicium, qui e Lutheranis credunt, ex hac tractatione nostrae ecclesiae oriri posse, quod multorum passim a Theologiae Systematicae doctoribus aliisque arguatur errorum, illos velim considerare, non opus esse, ut omnium errorum expertem Papam ex nostra hypothesis opponam: cum hoc argumentorum genus secundum hominem tantum adhibeatur: certe Chemnitzius, Gerhardus, Danhauerus, Fechtius, Seckendorffius, Chamierus, Blondellus, Spanhemius, Dallaeus, GREGORII testimoniis passim se tuentur, nec tamen putandum, quod errorum varii argumenti hoc illorum facto participes se reddiderint; suffecerat ostendisse, quod cum nostra potius, quam Romana, faciat ecclesia. Certe, ubi illius video dissensum, indico, nullisque fidiculis ad Lutheranismi professionem traho, alia quam Papistae incedens via, qui GREGORIVM non tam ex suo, quam ex illorum legentium, usu ac commodo aestimant, & de suis opinionibus non ex libris GREGORII, sed de GREGORII libris ex suis placitis iudicium ferunt. Horum inter primi e recentioribus haud dubie sunt Viri doctissimi Ordinis S. Benedicti, Parisiis congregati Monachi, postremi Operum S. GREGORII editores, nam ubi vident Nostrum contra modernos loqui Doctores Romanos, statim subiungunt notam illiusque sententiam evertere conantur, imo peculiari praefatione Nostri producunt testimonia, quae ad evertenda haereticorum, ut calumniantur, argumenta faciant, quo successu quave arte, id ipsa tractatio docebit. Manebit tamen intra castra Lutheranorum, quicumque etiam in eo à Nostratibus notentur errores, nam si hi obstarent, nec a Papistarum stare partibus dici posset, cum & hi non paucos in eo animadvertunt lapsus, qui cum rem nostram ac mentem Lutheranorum uberius declarent, adscribere eos liceat: Ita Durandus in 4. D. errasse GREGORIVM adserit, quando dixerit: confirmationis sacramentum a Presbytero collatum esse validum. Julius Rugerus putat GREGORIVM nescivisse, qui libri sint canonici. Cardanus cum aliis atro notat calamo nimium GREGORII fervorem, qui in comburendis variis scriptis visus est. Doctissimus Tillemontius in notis ad vitam Pauli dicit, GREGORIVM adserere, Paulum in Hispania verbum Domini praedicasse, cum tamen Gelasius dicat, Paulum promissis non stetisse, & certum sit, post mortem Pauli demum Evangelium ibi praedicatum. Correctores iuris canonici corrigunt GREG. M. quod lib. 20. Mor. C. VI. adserat: Exod. 32. viginti tria millia hominum cecidisse, cum in fontibus tantum sint tria millia, ut Bellarminum, Alteseram, aliosque fileam, moneo tantum Benedictinos in os quasi contradicere S. GREGORIO, hic enim, neminem unquam universalis titulo usum

inquit, illi vero non Leonem tantum, sed & alios, usos hoc titulo scribere non dubitant.

§. V. Quid inde? inde hoc conficitur, Papistas ad patres provocando fucum tantum facere imperitis, & GREGORIVM manere Nostrum, non obstantibus naevis in illo passim obviis; Hinc, qui Historiae papatus penetralia paulo altius penetrarunt, de papatu disputare solent, qualis post GREGORIVM Magnum fuerit. Danhauerum, certe Theologorum sui temporis facile Phoenicem, testem invocare ex multis tantum placet Hodom. Sp. P. P. l. p. 442. hac de re ita loquentem: fidei omnino schisma est, imo haeresis, secundum Romanenses, Papam nolle agnoscere supremum qua choro qua foro caput, omnem alium errorem lubentius tulerint Romanenses, quam illam oculorum pupillam, Primatum Pontificis infestari, quo vel stante vel cadente res romana statque caditque. Eadem ratione satis est, quod testes veritatis reliqui, & si in paucis nobiscum sentirent, in plerisque cum Romanensibus, tamen in oppugnando Primatu injudicabilis Papæ omnes conspirarunt, quo ipso principio negato, per consequentiam omnia dogmata papalia negarunt, quatenus scripturis adversa, & p. 577. nos de malitia status romani loquimur post GREGORIVM Magnum in peius versi, priora verba, consummatissimi judicii Theologi, nulli, maiori cum veritate, quam GREGORIO, adplicari posse de Primatu Papæ ulterius demonstrabo. Molynæum quoque Sedani olim anno 1650. concordiam doctrinae GREGORIANAE cum Reformata probare conatum fuisse Benedictini post Maimburgium observant. Oudinus etiam, dum Papistarum deseruisset castra, de vita ac doctrina GREGORII quaedam contra Papistas edere promisit, qui tamen eius conatus eventu caruisse videtur, vel quod labori immortuus, vel quod Vulcano cum coeteris ejus scriptis oblatus.

§. VI. Inter alios fructus, quos ex lectione piissimi huius Papæ haurire liceat, & ille non ultimus est, quod tam plurimae, eaeque graves ad morum sanctitatem disciplinaeque Christianae observationem Cohortationes in eo deprehendere liceat. Moderni Papæ sive Episcopi Romani si quas homilias ad populum habeant, si quas dent litteras, non pietatem, sed obedientiam Sedi Romanae commendant: deinde, ipsa S. GREGORII in papatu auctoritas magno nobis est usui ad nostrae religionis veritatem probandam. Quaeso enim, nonne admirabile est: Papam ante tot annos in eo loco, uno cum Lutheranis animo ac ore in praecipuis Christianae religionis capitibus contra illos disputare, qui tamen Papæ auctoritate munire se contendunt, sentireque cum illis, qui Papam, ut oraculum,

non

non venerantur. Religionis Lutheranae veritatem satis quidem commendat post scripturam, sua indoles, sed tamen nec contemnendum est argumentum a testimonio petatum: siquidem Papistae id nobis iubeant: partium studio GREGORIUM abreptum nemo facile dixerit, & licet ille eruditionis apparatus in GREGORII scriptis non conspiciatur, quali quidem se commendant Clementis Alexandrini, Tertulliani, Augustini, negari tamen nequit, habere GREGORIVM quaedam, quae illi non habeant.

SECTIO I.

DE

REGVLA CREDENDI.

§. I.

Quemadmodum benignissimum numen πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως nobiscum olim loquutum, ita variis libris voluit mentem atque consilium suum de recuperatione nostrae salutis complecti. In numerum vero illorum librorum qui venire debeant, de eo gravis Lutheranis cum Papistis intercedit quaestio, cum hi catalogo librorum canonicorum eiusmodi inferant libros, qui tamen ex intentione divina non inferendi, nec a primitiva ecclesia, cujus testimonium non rejicimus, inserti. Hoc ultimum non solum Patrum Sec. I. II. III. ve testimoniis, sed & GREGORII Magni Papae inter bonos ultimi, qui seculi VII. initia vidit, probant: postquam enim Lib. XIX. Mor. c. 17. docuisset, quomodo mentis civitas probe custodienda, modumque ex Maccabaeorum libris ostendisset, tacite objectioni occurrit quam quis formare auditorum sive lectorum poterat, non esse libros Maccabaeos Canonicos, dicens: *de qua re non inordinate agimus, si ex libris non canonicis, sed tamen ad aedificationem ecclesiae editis testimonium proferamus.* Ex quibus disco, Maccabaeos libros non canonicorum numero a GREGORIO fuisse inscriptos more plane Lutherano, deinde qui sint libri non canonici sive apocryphi, scilicet: eiusmodi libri, qui ad aedificationem ecclesiae editi. Miris artibus Papistae utuntur ad eludendum tam illustre GREGORII testimonium, utpote Lutheranis nimium favens, mox ad canonem Iudaeorum, mox ad protocanonicos, recurrunt, imo GREGORIVM humani quid passum non verentur Infallibilistae illi Orales tantum adserere, videamus illorum artes. Primo loco hic se offerunt è recentioribus Monachi BENEDICTINI Parisienses, qui & in praefatione generali luculentae Ope-

Operum S. GREGORII editioni Parisiis 1705. vulgatae T. I. & in speciali T. IV. Operum, in quo vitam GREGORII exhibuerunt, optime GREGORIUM Papam in castra Papistarum trahi posse credunt, quando dicerent: diu ante GREGORIVM libros illos in canonicorum librorum numerum relatos esse, & distinctionem inter canonem Iudaeorum, & Christianorum ad hunc GREGORII locum adplicarent. Sed enim vero, praeterquam, quod prima responsio sit dubia, non quaeritur, quid Patres ante GREGORIVM, sed quid GREGORIVS docuerit; an cum Lutheranis docuerit, libros Maccabaeos non esse canonicos, quod adfirmo, nec exceptionibus Benedictinorum cedo, imo! dico male consulere Viros Doctissimos infallibilitati Papae, quando GREGORIO patres antiquiores opponant, quasi ii meliora verioraque edocti. Distinctionem quoque, toties a Protestantibus hac in quaestione explosam, frustra mederi malae causae credunt; repono enim toties repositum: canonem Hebraeum & Christianum non differre specie auctoritatis, sed origine derivationis, cum ex canone Hebraeorum canon Christianus accurata sollicitudine a Melitone, iuxta plurium sententiam, sit derivatus, ne videretur novum canonem edidisse: res perinde DANHAVERO Nostro (Hod. P. I. p. 122.) est, ac si quis distinguat inter canonem Florentinum & Tridentinum, cum canon Tridentinus ex Florentino sit, ut ajunt, derivatus. Quid vero sibi velit V. CL. DENYS S. MARTHE sive Dionysius Samaritanus, Monachus Benedictinus, in praefatione Vitae GREGOR. M. Parisiis 1699. Ling. Gall. praemissa, a silentio ad negationem libri Canonici non valere consequentiam, dixisse GREGORIVM librum lingua Ebraica non esse conscriptum, non satis me percipere fateor, nisi mens eadem Viri Doctissimi sit, cum illa, quam jam expendimus. Sixtus Senensis optime GREGORIVM cum moderna Papistarum doctrina, conciliari posse autumat, quando L. 8. Haeres. 12. GREGORIVM de Protocanonicis, loquutum diceret, sed, cum suae fidei homo, Iulius Rugerus in opusculo de libris canonicis & Apocriphis velit, minus notum fuisse GREGORIO, hos libros esse canonicos, & Canus L. 2. Loc. c. II. fateatur: *GREGORIO & Eusebio aliisque aliquando licitum dubitare, an Maccabaeorum libri canonici*, magni, non est, ut hanc exceptionem, ad quam Protestantes saepissime alias responderunt, faciam: Quid vero sibi velit idem Canus, non facile post tempora Gelasii de vere canonicorum auctoritate dubitatum, id Papistae inquirent, observentque, hypothesein Cani niti illo praejudicio, ex Papistarum mente, falso, GREGORIVM hic a veri tramite aberrasse. Sufficiat, quod

quod GREGORIUS assertive loquatur, & a coeteris Papistis non admittatur: observat nihilominus, CL. DVPINIVS Diff. Praelim. T. I. Bibl. praemissa, concluditque ex his GREGORII verbis: definitiones primorum conciliorum ab omnibus non esse receptas. Inventum Cardinalis Perro-
nii Replic. Lib. I. c. 50. p. 374. *GREGORIVM haec scripsisse, cum nondum fuerit Papa, atque adeo e cathedra Petri non pronuncians, ab errandi periculo non fuerit immunis*, eodem cum Cani coniectura laborat vitio, & haecenus incertum, cum commentationes quasdam in Jobum etiam ut Papa scripserit. Strophae Bellarmini aliorumque ex dictis facili negotio solvi possunt, quare solum addo, Tridentinos, ne GREGORIUS videatur cum Lutheranis sentire, voluisse duplicem canonem librorum constituere: ad primi generis libros illos esse referendos, qui sine controversia jam essent canonici: ad secundi vero, de quibus dubitatum quidem, publica tamen auctoritate non reiecti, GREGORIIque mentem eandem fuisse, referente Paulo Scarpio H. C. T. L. 2. p. 172. sed cum solida destituatur illud commentum ratione, ipse GREGORIUS verbis nimis perspicuis idipsum refutat.

§. 2. Quando ex indole nostrarum actionum de rebus divinis iudicamus, multis periculis eadem subjiciuntur, & vix induci me patior, ut credam, nonnullos Papistarum divino mandato Scriptores utriusque foederis impulsos calamum ad scribendum adplicuisse, negasse, nisi hac via in dijudicandis rebus divinis ingressi fuissent. Multa sane inde fluunt, quae GREGORII doctrinae & Christianae religioni sunt opposita: videlicet, Scriptores sacros falli non fuisse nescios, Scripturae infallibilitatem ab ecclesia derivandam, quosdam libros deperditos, scripturam obscuram esse. GREGORIUS certe ita non credidit, sed potius cum Lutheranis docet, divino mandato sanctos sacrarum pandectarum scriptores ad scribendum fuisse excitatos. Primas teneat testimoniorum illud, quod in praefatione ad Jobum legitur: *Ipse, inquit, haec scripsit, qui haec scribenda dictavit: ipse scripsit, qui & operis illius exstitit inspirator*, quae postea, non ineleganti persequitur similitudine. Libro vero 22. c. 13. rem ipsam denuo inculcat: *Evangelii gratia diligentibus filiis est collata per Dominum, qui ad redemptionem nostram veniens novum nobis Testamentum condidit, librum scripsit ipse* - - Homilia VII. in Ezechielem testatur, *quod utraque testamentum Dei spiritus scribi voluerit*: optime vero in Expos: 1. Reg. L. 3. c. 1. a semet ipsis sancti Patres (scriptores V. T.) non sunt loquuti, dum Deus per ipsos, quae voluit, loquutus est; ea, quae in scripturis auditur, vox
B Dei

Dei esse cognoscitur, electi patres per sacra eloquia loquuntur non a semet ipsis, sed a Domino acceperunt.

§. III. Qui traditiones, sive verbum Dei non scriptum pari pietatis cum scriptura sacra affectu a nobis recipi volunt, hac ratione illud inventum palliare conantur, quod scriptura sacra sit minus perfecta, non omnia videlicet continens, quae ad directionem fidei ac morum requirantur; enim vero praeterquam, quod illa opinio antetempora Concilii Tridentini fuerit inaudita, nullum fidei dogma ostendi testimonio scripturae destitutum potuit, imo! quis suae salutis causa quaedam desiderat? GREGORIUS certe Lutheranorum partes agens pereleganter rem hanc Lib. 23. cap. 19. his comprehendit verbis: *In scripturae eloquio causas nostras singuli si requirimus, invenimus, (dicas, seriem tuarum actionum ordine illic non contineri, respondeat pro Lutheranis Papa GREGORIUS l. c.) nec opus est, ut in eo quid specialiter quisque tolerat, responderi sibi divina voce specialiter quaerat, ibi enim omnibus, quod specialiter patimur, communiter respondetur;* Deinde, Lib. XIX. c. 14. *haereticum esse judicat, aliunde, quam scripturae dictis, suam adstruere sententiam. Haeretici, inquit, dum sua student perversa adstruere, ea proferunt, quae profecto in sacrorum librorum paginis non tenentur.* Patrum quoque sententias, quas haud dubie specioso traditionum nomine venditant, non semper sequendas, docet, quemadmodum id in sequentibus ostendam.

§. IV. Merito itaque Lutherani cum GREGORIO scripturam sacram, ceu solidissimum Religionis Christianae fundamentum, agnoscunt, humanasque traditiones e principii censu proscribunt, cum Salvator noster: *Scrutamini scripturas, jusserit.* Praeclare GREGORIUS hac de re loquitur Lib. XIX. Mor. c. 4. *inquiens: qui ad verae praedicationis verba se praeparat, necesse est, ut causarum origines a sacris paginis sumat, ut omne, quod loquitur, ad divinae auctoritatis fundamentum revocet, atque in eo aedificium locutionis suae firmet* L. XXIV. c. 9. *in libro vitae scriptum est omne mandatum, quia quisquis eum viderit, mox teste conscientia, quicquid non fecit, intelligit.* Lib. 3. Exp. in Lib. Regum argumento utitur a periculo desumpto: *regulae rectae intelligentiae in scripturae sacrae libris expressa est, quia divina consilia ibi per venerabiles patres nostros exposita sunt, qui Spiritum sanctum habuerunt, atque sic a labendi periculo cum auctoribus traditionum in scribendi actu ob specialissimam illius assistentiam immunes.* Eadem inculcat Hom. XV. in Ezech. *Universa inquit ibidem, nostra munitio in sacro eloquio continetur, inde sumamus*
prae-

praecepta conditoris, inde sumamus exempla praecedentium, per quae contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Repetit haec ad mentem GREGORII auctor Expos. Psalmi IV. Poen. *Ultriusque testamenti auctoritate novimus comminuere haereticorum contentiones.* Atque haec testimonia GREGORII describere pro Lutherana illius mente sufficiat, plura si desideres, evolvas L. 3. Mor. c. 21. L. 16. c. 20. L. 2. Exp. Regum. In Cap. V. Cant. Hom. VI. in Ezechielem, cognoscasque inde GREGORIVM maluisse ex purissimo Israelis fonte, quam putidis hominum rivulis bibere. Theodorus Petreius equidem omnem movens lapidem, quo in Papistarum castra GREGORIVM trahat, provocat ad L. VII. Ep. 54. nunc L. IX. Ep. 52. iuxta Ord. nov. quod ibidem pro traditionibus loquatur. Verba haec sunt: *Et nos sanctos Patres sequi debemus, qui auctore Deo a sacra doctrina illorum non discordamus:* qua vero fronte provocet, non video: cum illa epistola variis assumentis fuerit aucta, textusque infinitis scateat vitiis, doctissimusque Iamesius Vindic. Greg. p. 120. testetur, supposititium illud esse fragmentum, quod in Msc. Angliae desit. Imo non in Angliae solum Msc. illa desunt, sed etiam in duobus codicibus Bibliothecae Paulinae illustris Lipsiensium Academiae; BENEDICTINI quoque Monachi ipsi, GVSSANVILLAE O plusquam ducentas variantes lectiones hac in epistola observanti, contradicere non audeant, sed ipsi imposturâ tam manifestâ Petreii coacti fatentur, quae a verbis: *Et quid labores proderunt, si in unitate fidei non fuerint inventi,* usque ad illa: *de ordinationibus vero Apostolicae sedis Pontificum,* de esse in plerisque Msc. Petreji fautores velim tamen conferre prologum Expl. Lib. Regum praemissum.

§. V. Omnibus itaque & singulis, qui Christiani non nomine solum, sed & omine tales, esse gestiunt, incumbit, ut indies Scripturam sacram evolvant: nec, qui Clerici solum apud Papistas audiunt, id ex praescripto GREGORII faciant, sed omnes ac singuli. Id quod plus una vice Lutherani GREGORII testimoniis contra Romanenses inculcant, initio: L. II. Mor. c. 25. cum non sine animi dolore dixerat, *quod plebs nollet discutere verba Prophetarum in laudem illorum,* porro rem illam ulterius commendat Lib. VI. M. c. 7. his verbis: *Divinus sermo & omnibus congruens, & a semetipso non discrepans qualitati auditorum condescendit, quem dum electus quilibet utiliter iuxta modum suum intelligit, quasi acceptum manna in voluntarium saporem vertit;* adde c. 19. *sancti viri habent contra famem, qua a Diabolo affliguntur, Divini verbi pabulum.* Hinc etiam Lib. IV. Dial. c. 14. paralytici creberrime scripturam meditantis meminit, quem Clericum fuisse nullus Papistarum evincet. Videas etiam

iam aliud exemplum Laici, cui scripturae lectio non interdicta Lib. IV. Ep. 84. ibi enim, postquam Theodorum Medicum reprehenderat, *quod secularibus negotiis astrictus, assiduis processionibus occupatus, negligeret quotidie verba redemptoris sui legere, perpulchro simili hunc Medicum Laicum ad scripturam legendam adhortatur: quid est, interrogans, scriptura sacra, nisi quaedam Epistola omnipotentis Dei ad suam creaturam? & certe, sicubi esset gloria vestra alibi constituta, & scripta iam terreni Imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi ante, quid sibi terrenus Imperator scripsisset, agnovisset: Imperator coeli, Dominus hominum, angelorum, pro vita tua suas tibi epistolas misit, & tu gloriose fili easdem epistolas ardentem legere negligis: stude ergo quaeso, & quotidie creatoris tui verba meditare.* Hoc testimonium certe nulla arte confido posse Lutheranis eripi. Si forsan diceret, Medicum sacerdotum numero fuisse adscriptum, cum antiqua historiae monumenta testentur, multos sacerdotes salutaris artis medicae non perfunctoriam habuisse notitiam: ipsae circumstantiae Epistolae te refutabunt, ipseque Cornelius a Lapide contra te in aciem produci potest, utpote qui in Praemio Pent. f. 2. Laicum nostrum fuisse Medicum negare non audeat. Sexui sequitori scripturae sacrae lectionem permittendam ut aliis, ita inprimis illo testimonio probo, quod petatum ex Lib. IX. Ep. 75., ibi enim meminit duarum foeminarum viris adhuc junctarum, Barbarae & Antoniae scilicet, optatque, ut sacram scripturam legere ament. Et quis Christianorum id non cum Lutheranis post GREGORIVM optet? Confer in 1. Reg. cap. 1. ubi infirma simplicium auditorum corda scripturae pabulo nutrienda docet.

§. VI. Doctrinae, qua Laicis lectio Scripturae interdicitur, nec inde subsidium ferri potest, quod scriptura varios admittat sensus, atque hinc obscura, qua fiat, ut lectores illius nullum aut certe exiguum fructum inde hauriant. Verum aerem ferit, qui haec objicit. Concedo Sanctum GREGORIVM varia ratione pro varietate temporum & personarum scripturam accomodasse, cum sit Scriptura fluvius, in quo elephas natare possit, agnus ambulare, dicente GREGORIO, sed unius dicti varios sensus a Spiritu Sancto intentos inde nemo prona consequentia probet. Nec gratis hypothesei inserviens haec dico, ipse GREGORIVS viam lectori pandit cuilibet, qua animadvertere possit, hanc & non aliam ipsi mentem fuisse. Locus prostat, L. 1. Mor. c. 40. ubi ita inquit: *hoc magnopere petimus, ut, qui ad spiritualem intelligentiam mentem sublevet a veneratione historiae non recedat h. e. sensum literalem non deseret.* Colligas inde quaeso: GRE-

GREGORIVS cum assentatoribus curiae Romanae ideo varios scripturae sensus fingit, ut interpretationem scripturae unico Homini Romano referat, ipse certe GREGORIVS hanc heterodoxiam refutat L. 18. Mor. c. 4. *Qui vere loqui desiderat e sacris litteris, sumere debet quod loquitur, & omne, quod loquitur, ad Divinae auctoritatis fundamentum revocet.* (Conf. Glass. Phil. L. II. P. I. T. I. S. II.) Nec obscuritatis notam scripturae inurere GREGORIVS unquam attentavit, quin e contrario cum Lutheranis perspicuam scripturam sacram variis in locis tradit: utpote L. I. c. 21. *Scriptura sacra aliquando nobis, est cibus aliquando potus; cibus in locis obscurioribus, quia quasi exponendo frangitur & mandendo glutitur: potus vero in apertioribus, quia ibi sorbetur sicut invenitur* L. IX. c. 6. *si scriptura sacra astraquae vellet per ignota nobis nomina diceret, homo, pro quo eadem haec scriptura facta est, nesciret, inprimis vero* Lib. XX. Mor. c. 1. *Scriptura sacra vera praedicat, ad coelestem patriam vocat - - dictis obscurioribus exercet fortes, & parvulis humili sermone blanditur, quo nec sic clausa est, ut patefcere debeat, nec sic patet, ut vilescat, quod usu fastidium tollit, & tanto amplius diligitur, quanto amplius meditatur, quo legentis animum humilem verbis adstruat, sublimibus sensibus levet.* Certe qui gradualem GREGORIVM cum Lutheranis docuisse perspicuitatem negando instare velit; is adeat aureum GREGORII Pastorale c. 44. ubi inquit; *scriptura Prophetici sermonis in tenebris vitae praesentis facta est nobis lucerna & lumen itineris. In Cap. II. Cant. In scripturae sacrae doctrina manifeste discitur, qualiter Deus & proximus ordinate diligantur.* Bellarmimus quidem Nostrium in partes Papistarum descendere dicit, quod obscuritatem eloquiorum Dei Hom. VI. in Ezech. inculcet, sed cum ad quaedam tantum loca, quae non de fide, haec restringat, frustraneus est conatus Bellarmini. Videas interim L. II. Mor. c. 1. Lib. 6. c. 3. Exp. Regum L. 3. in Cap. IV. Canticorum. Illos vero Papistarum qui contradictiones scripturae non verentur adscribere, velim evolvere Lib. IV. Mor. c. 1. Lib. XX. Mor. c. 4. Lib. XXVIII. c. 9. ex quo ultimo inprimis discere a Nostro GREGORIO Lutherano possunt: Prophetas sive scriptores sanctos a se invicem non discrepare.

§. VII. Indicavi jam, ideo a Papaeis scripturae obscuritatem quandam adscribi, ut Papam ceu unicum sacrarum litterarum interpretem nobis obtrudant: debellato ergo priori errore, est, ut videamus, an hac in re cum Papistis faciat GREGORIVS Papa: explicatis autem illius libris contrarium ex eo demonstro: primo enim concilia tanta cum veneratione

non recepisset, si controversias finire sedis Romanae tantum esse credidisset? qua ratione vero conciliis se noster subjecerit, alibi docebo: dein in literis ad Constantinopolitanum L. 4. Ep. 38. *Ecclesiam se velle adhibere indicat, nisi Johannes velit vanum Episcopi universalis titulum aliis linquere*: postea Homilia in Ezech. fatetur: *quod multa in sacro eloquio, quae solus intelligere non potuerit, coram fratribus suis postea intellexerit i. e. cognoverit*, quando fratrum etiam opera in explicandis scripturis usus: Imo Hom. 14. in Ezech. non in Papa, sed in scriptura S. omnem nostrae vitae actionem metiri jubet. Andradius conductitius Iesuitarum bellator ex nostro GREGORIO notarum scripturae sacrae numero eximere adnitiur, quod GREGORIUS dicat: *supervacue quaeri, quis haec scripserit, cum auctor libri spiritus sanctus credatur fuisse*, inde sequi, GREGORIVM non recensisse inter notas libri sacri, ut a Propheta sit scriptus, verum cum de nudo agat nomine, eo ipso non negat requiri, ut liber a Propheta sit scriptus.

§. VIII A veritatis via me non aberrare credo, quando dixerim articulum fidei fundamentalem Pontificios non habere, nisi unum illum: Pontifex Romanus est Episcopus universalis; eo enim tendunt tandem illorum omnes exceptionum exceptiones, ut hoc evincant. Huic igitur articulo cum Lutheranis GREGORIVM Papam, adeoque ex Papistarum sententia infallibilem sese opposuisse, est ut pluribus evincam. Qui labor ideo se non potest non commendare, cum GREGORIUS ex instituto hoc doctrinae papalis caput refutarit. Ac initio quidem nolo in subsidium argumentorum adhibere ipsam naturam, licet haud contemnenda argumenta inde duxerit GREGORIUS, ut: P. 2. Past. inquit: *Suppressio honore, aequalem se subditis bene viventibus praebet, quod natura omnes aequales genuerit*, & Lib. XXII. Mor. c. 21. *omnes, qui sub dispensatione conditoris vicario nobis ministerio jungimur*. Sed ejus epistolas, illasque genuinas tantum velim veritatis studiosum perlustrare, ibi sponsor sum, inveniet eadem tela GREGORIVM contra Episcopatum universalem producere, quae producant in hanc aciem Lutherani. Inprimis invehit GREGORIUS in hanc rem Lib. IV. Ep. 32. & 38. Epistola 32. ita loquitur: *quis est iste, qui contra statuta evangelica, contra canonum decreta* (haec repetit Ep. 36.) *novum sibi usurpare nomen praesumit*,) in praecedentibus dixerat de Iohanne Constantinopolitano, qui contra morem haecenus in christiana civitate consuetum, universalem Episcopum sive oecumenicum appellaverat) & paulo post: *si igitur illud nomen Episcopi universalis in ea eccle-*

ecclesia sibi quisquam arripit, quod bonorum omnium fuit iudicium? universa ergo ecclesia a statu suo corrumpitur, quando is, qui appellatur universalis, cadit. Sed, absit a cordibus Christianorum nomen istud blasphemum, in quo omnium sacerdotum honor adimitur, dum ab uno sibi arrogatur dementer certe pro B. Petri Apostolorum principis honore per venerandam Calcedonensem synodum Romano Pontifici oblata est: sed nullus eorum unquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec uti consensit, ne, dum privatum aliquid daretur uni, honore debito sacerdotes privarentur: ideo illum monet coercendum, qui sanctae universali ecclesiae injuriam facit: qui corde tumet, qui gaudere de nomine singularitatis appetit, qui honori quaeque imperii vestri scribit ad Imperatorem, se per vocabulum privatum supponit. Ecce omnes ea de re scandalum patimur, quibus, postquam asseruerat, superbiae hoc esse vocabulum, finem scribendi ad Imperatorem facit. His adde Ep. 34. ubi exponit occasionem, qua se primum Iohannes universalem Episcopum constituerit, sed inquit, cum se nova praesumptione, atque superbia idem frater Meus universalem Episcopum appellet, ita ut S. memoriae decessoris mei tempore ascribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret: Et paulo post, sed in hac ejus superbia, quid aliud, nisi propinqua jam Anti-Christi esse tempora, designantur? Ep. 36. denuo testatur: nullum decessorum suorum hoc tam prophano vocabulo uti consensisse, quia videlicet, si unus Patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen coeteris derogatur. Repetit eadem argumenta L. IV. Ep. 38. iuxta recensionem antiquam, iuxta novam vero editionem studio CL. BENEDICTINORVM procuratam L. V. Ep. 38. ad Iohannem Constantinopolitanum scribens: quo ausu, quove tumore, novam sibi connata est nomen arripere, ibidem, synodum dissolvit GREGORII antecessor propter nefandum elationis vocabulum, prohibuit etiam fabinianum missarum. i. e. sacrarum solennia cum Iohanne celebrare rogat Iohannem, ne stulto ac superbo vocabulo appellari consentiret, ibidem christum universalis ecclesiae caput esse ostendit, nullus unquam Paparum Romanorum tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur. Alia loca, quibus GREGORIVM modernorum Paparum morem castigat, lubens praetereo, ex his tantum majoris evidentiae ergo praecedente CANIJERO concludo (1.) si GREGORII temporibus, qui post Christum floruit annis fere sexcentis, universalis Episcopi nomen erat novum, novum vocabulum

ex nova praesumptione & superbia ortum, ergo antea Christi ecclesiae incognitum, atque adeo ipsum munus non a Christi aut Apostolorum constitutione. (II.) Q. nomen est vanum, prophanum, blasphemum, perversum, stultum, superbum, sceleratum, id non tantum non est ex divina ordinatione, sed & in ecclesia nunquam invehendum, aut invecum tolerandum. (III.) Q. est contra statuta evangelica, & canonum decreta, id a nemine usurpandum. (IV.) Q. honori Imperatoris se superponit, nulli subesse, solus praeesse vult, ille coercendus. (V.) Q. nomine quis testatur, se imitari satanam, esse praecursorem Anti-Christi, illud abrogandum. His similibusve ratiociniis invehitur in universalis Episcopi nomen GREGORIVS, ac cum GREGORIO Lutherani.

§. IX. Pontificii, cum videant GREGORIVM negare illum articulum, ob cuius solius negationem haereseos multi accusati, varia via incedunt ad eludendam praeclare manifesta ac solida, in re ipsa fundata testimonia. Illustris Annalium Ecclesiasticorum conditor, Cardinalis BARONIVS inter officii sui, quo papatum defendere satagebat, primas, illud retulit, ut a Lutheranismi suspicione GREGORIVM liberet, hinc Ann. Eccl. T. I. ad A. 95. autumat, non simpliciter universalis nomen traduci, sed tantum Johannis Constantinopolitani insolentiam reprimi, qui ad se transferre conaretur id, quod juretribuendum erat Episcopo Romano, Platinamque adferere: GREGORIVM usum hoc argumento, quod Petro, & eius successoribus Episcopis Romanis claves sint traditae: eandem objectionem repetunt Bellarminus, Tannerus, Schelstratenius, & qui non Pontificiis hodierni patroni? Verum hanc GREGORIO Papae Lutherano de illo titulo sedisse sententiam, sequentia obstant, quo minus credere possum: initio, quod diserte contra Baronium negat, *se, aut ullum suorum praedecessorum* tam prophano vocabulo uti consuevisse, cum non sit aliud, quam fidem perdere; quasi diceret: si ullus Rom. Ep. sese oecumenicum appellavit, is fidem perdit, deinde, hoc scelesto vocabulo *omnium* honorem adferit negari, alios esse Patriarchas, quod verum non esset, si de suo negotio tantum ageret. Postea quoque recte monet Chamierus, si suum negotium tantum ac suam sedem Romanam ageret, non debebat GREGORIVS in rem ipsam, imo ne quidem in ipsum nomen, sed tantum in Johannis personam invehere, quis enim quaeso terminorum nexus? universalis Episcopi nomen stultum, blasphemum, superbum est, ergo non pertinet ad Johannem Constantinopolitanum, sed ad GREGORIVM Romanum: vel, Q. universalis Episcopi nomine vult insigniri, est praecursor Anti-Christi, ergo non ad Constantino-

poli-

politanum, sed ad Romanum, cum vero ita GREGORIVM argumentasse nemo Papistarum, cui vel mica candoris splendet, adeo facile dixerit, potius fatendum, GREGORIVM cum Lutheranis postposita & Constantinopolitani, & Romani Episcopi ratione, ipsius nominis rei que nomine denotatae in Christi ecclesia introductionem damnasse. Quae Lutheranorum sententia adeo veritate munita incedit, ut quidquid etiam dicant Benedictini Ordinis doctissimi Patres, doctissimis tamen e Pontificiorum Gallorum coetu imprimis Launoio, Dupinio, Bailletto sese quoque commendaverit. LAVNOIO quidem P. VI. Ep. p. 293. ed. 8. ubi XII. probat testimoniis, GREGORIVM I. statuisse, ne Romanum quidem Pontificem iure dici posse universalem. CL. DUPIN T. V. Bibl. S. E. p. 110. *S. GREGOIRE combat non seulement cette qualite dans les Patriarches de Constantinople: mais il soutient meme, qu'elle ne convient a aucun autre Eveque, & que celui de Rome ne la doit ni la doit prendre.* Hanc esse GREGORII Lutherani mentem, in republica literaria notissimus ADRIANVS BAILLETVS quoque, Pontificiorum sacris licet addictus, negare non potuit T. I. Vitarum Sanctorum, p. 155. *S. GREGOIRE non content de ne pas prendre le titre d'universel ou oecumenique, qu'il blamoit dans le Patriarche de Constantinople, soutint: que cette qualite ne convenoit a aucun eveque sur la terre, et que celui de Rome ne la devoit, et ne la pouvoit prendre non plus qu'un autre.* Videatur Episcopus Spalatensis de Rep. Eccl. L. IV. c. 7. ubi ita solide Baronianae glossae refutantur, ut Nicolai Coeffetau vindiciae pro Monarchia sacra E. C. adversus Rempublicam Marci scriptae simul refutatae sint. Addantur Gerhardus, Danhauerus, N. Hunnius, Chemnizius, Chamierus, Heideggerus, alii que, qui Centuriatorum opera felicissime usi.

§. X. Neque, quod Sancta Chalcedonensis Synodus Romano Praefuli Universalis titulum obtulisse dicitur, facit, ut negandum: GREGORIVM hunc titulum etiam in Romanis damnasse, cum ipse Papa neget hanc consequentiam, addatque: *nullum unquam Romanorum Pontificum hoc singularitatis vocabulum adsumpsisse.* Inde adparet, parum referre, ut cum CL. Benedictinis p. 248. & Petreio p. 335. inquiramus, rectene fecerit Guffanvillaeus, ut negaverit: ante Concilium Chalcedonense tituli universalis factam mentionem, cum in Concilio Ephesino titulus ignotus non fuerit; & quam graviter errarit Maimburgius, Guffanvillaci partes quod amplexus. Certe, quod Theodoretus Haeret. fab. L. 4. c. 12. T. IV. p. 245. testatur; inventorem huius vocabuli fuisse Dioscorum, Patriarcham Alexandrinum, flagitiosissimum hominem (l'un des plus grands scelerats, que l'Eglise ait nourri)

inde conjicere debebant CL. Viri, nec Guffanvillaeum, nec Maimburgium, origines tituli papalis a tam scelerato homine ducere voluisse, minime enim honorificum P. R. id futurum haud vane augurabantur. Coeterum CL. Benedictinorum sententia, quasi Concilium Chalcedonense titulum hunc Romano Pontifici obtulerit, a vero quam longe discedere videtur. Ut enim taceam, sic S. GREGORIO contradici, qui praedecessorum neminem hoc titulo ornatum dicit, velim considerari, qua ratione dici possit Concilium R. P. titulum superbiae obtulisse, cum uno Concilii ore decretum, Constantinopolitanum Romano esse parem; quae facta, illa a duobus Alexandrinis Monachis, quorum placitis assentiri coeteri volebant, facta sunt: unde existimo, postquam nec ad ea, quae Richerius ac magnus Salmasius, ille T. I. Hist. Conc. hic libro de Primatu Papae, circa gesta Paschasii, monuerunt, responsum a Benedictinis, repetitam sine animi sententia pro captanda aura Romana, hanc Baronii hallucinationem fuisse. Annon enim coeteris suae fidei civibus Concilium ab errandi periculo immune venditantibus contradicunt, cum GREGORIVS fidem perdidisse, etrasse, superbiae patrocinari eum dicat, qui in adsumendo vano universalis titulo consentiat, quae omnia cum in Concilium Chalcedonense ex mente Benedictinorum quadrent, miror viros Cel. quod Papae rem agentes, veritatis adeo obliti. vid. Mr. Basnage Histoire de l'Eglise L. 3. c. 6.

§ XI. Cum nec his artibus GREGORII papismum evinci posse animadverterint Maimburgius, Mabillonius, CL. Benedictini: alia incidunt via, investigantes, quo sensu vox Universalis sumi possit, quo sensu a GREGORIO, quove a Johanne CPLitano usurpata. Maimburgius, & Mr. Basnage triplicem voci reddiderunt significatum, notare 1.) illum, cuius jurisdictioni omnis ac universus terrarum orbis fuerit subjectus 2.) illum, cui certae provinciae cura demandata 3.) qui solus ac unicus omnia regeret. Hoc ultimo sensu vocem a GREGORIO castigatam, licet Johannes CPL. hunc sensum repudiaverit, vocis pugnam inde fuisse solum inter hos duos, cum Johannes Synechdochico sensu voce hac insigniri voluerit. CL. Benedictini, & si Maimburgium notassent, quod temere Pontificis de novo insolentique vocabulo & a modestia Episcopali prorsus alieno profligando sollicitudinem reprehenderat, contra haereticos, ut calumniari solent, tamen, §. 17. disputant, quod hi velint, ne Romanum quidem Pontificem eo uti vocabulo debere, cum non attenderint hanc vocem ex mente GREGORII notare unicum in tota Ecclesia Episcopum, se ultro fateri, non congruere id nomen. Verum, praeterquam quod Lutheranos non tangit

tangit Maimburgii disputatio, rectene fecerit GREGORIVS, ut condemnet hanc vocem, licet de nomine ac re nomine denotata omnino loquatur Romanus, Benedictinorum effugium Universalissimum Pontifici R. deberi non probat. Initio enim, nullo id probatur documento: nam, quod GREGORIVS L. IV. Ep. 34. dicit: *triste valde esse, ut patienter feratur, & Coepiscopus meus solus conetur appellari Episcopus*, & Ep. 36. *si unus Patriarcha Universalis dicitur, Patriarcharum nomen coeteris derogatur*, adde L. VII. Ep. 64. id non ita intelligendum, quasi GREGORIVS dixerit: haec a Johanne asseverata, sed attulit haec GREGORIVS tanquam incommoda, ab eo nomine oritura. Non ut dicat, sic, aut, eo sensu sese illum Oecumenicum adpellare, quasi nullum vellet praeter se Episcopum esse, sed potius contra: quia nolit, se esse solum Episcopum, ideo non esse id nomen adsumendum. Deinde refragatur huic Benedictinorum sententiae, cui etiam Baronius favet, notoria historiae veritas: nunquam enim CPLtanus *unicus* voluit orbis Episcopus saluari, ut titulum Episcopi derogaret aliis omnibus: qui enim eius auctoritatem agnoverunt, in eius ditione & Episcoporum & Patriarcharum titulum retinuerunt; ut taceam, nunquam R. P. Episcopi elogio privavit: tantum hanc ambiit superioritatem, quam postea exambiit Romanus Pontifex, & quo sensu hic universalis dicitur, tanquam coeteris omnibus superior, eodem plane Constantinopolitanus dici exoptavit Universalis. Id ipsum suadet descriptio Oecumenici & Universalis apud GREGORIVM: *Illud, inquit, appetunt, unde omnibus digniores esse videntur, illum imitantur, qui spretis in sociali gaudio Angelorum legionibus ad culmen conatus est singularitatis erumpere, ut & nulli subesse & solus praeesse videretur*; denique, addo rationem N. Hunnii de Innocentia Lutheranorum p. 280. Significatus vocis maxime refragatur: Namque Universalis non est, nisi sub se particulares comprehendat, ut qui unicus est, non sit unicus, & qui universalis, non sit unicus: quemadmodum singulare nunquam est genus, & quicquid genus est, non potest esse singulare. Dum ergo GREGORIVS reprobat titulum Universalis, utique superioritatem explodit, quam postea obtinuit Romanus Pontifex, non unitatem Episcopatus, quam affectasse Constantinopolitanus fingitur. Coeterum, quod post Maimburgium Illustris Mabillonius L. II. R. D. Universalis titulum eo sensu vindicari posse putet Romano Pontifici, quo aequipolleat illi, quo Leo usus est: *Episcopus Ecclesiae Universalis*, id longe petitum videtur. Enim vero hic modus, quo non iurisdictio aut regimen, sed duntaxat cura ecclesiae universalis significatur, nemini peculiaris, sed

omnibus communis esse debet, atque sic nihil prohibet, quo minus coeteri Episcopi hoc ornentur titulo, cum & his cura totius ecclesiae demandata: Ergo nec hoc sensu titulus soli Romano competit, cum, ut bene arguit cum Lutheranis GREGORIUS L. 4. Ep. 32; *Petro cura totius ecclesiae commissa, & tamen Universalis Apostolus non vocatur.* Leonis subscriptionem cur huc revocet Doctissimus Vir, qua aliquando subscripsit: *Papa Ecclesiae Catholicae Urbis Romae*: qui titulus, Catholica, Romanae ecclesiae de iure conveniat, non video. Si ἀρχιεπίσκοπος loqui vult, Romana Ecclesia catholica dici potest, licet alias certum, nihilo minus Romanos quam catholicam i. e. orthodoxam habere Ecclesiam. Atque sic in fumos abeunt simul omnes exceptiones Petreii, Bellarmini, Becani, Emanuelis a Schelstraten T. II. Antiquitatum Ecclesiasticarum diss. 13. aliorumque.

§. XII. Emanuel a Schelstraten tamen occinit: nomen id Petro a Christo datum; jure ergo Pontifices Romanos hoc ornari titulo: Petro ex mente GREGORII curam totius ecclesiae esse demandatam, ipsi dictum, pascite oves meas. Sed, cum haec ex jam dictis satis refelli poterint, ac Schelstratenii inventum in eo laboret quam maxime, quod Petrum praesupponat a Christo constitutum Episcopum universalem, demonstrabo ex sententia GREGORII, inventum Schelstratenii falsissimum esse: primo quia L. 4. Ep. 32. GREGORIUS inquit: *Petro cura totius ecclesiae et principatus committitur, et tamen universalis Episcopus non vocatur,* priori huic argumento cum lux ex §. praeced. accedat, addo alterum, ex L. 4. Ep. 38. hic his verbis rem edisserit: *Paulus membra dominici corporis certis extra Christum quasi capitibus, & ipsis quidem Apostolis subjici particulariter evitavit: et paulo post: certe Petrus Apostolus primum membrum sanctae & universalis ecclesiae est, quid aliud quam singularum plebium sunt capita,* Haec vera lectio, Jesuitica autem ac in cerebro Stapletoni ficta est lectio pro evincendo errore: GREGORIVM Apostolis parem potestatem non tribuisse sub uno capite Petro; nam praeterquam, quod contra seriem orationis GREGORIANAE lectio illa excogitata, lectioni huic obstat unanimis Galliae, Angliae, Lipsiensis Academiae Msctorum consensus, ab ipsis etiam CL. Benedictinis agnitus. Petreius quoque p. 93. legens primum membrum ab imponendi suspitione non adeo est immunis, cum, primis probatissimis munita codicibus incedat lectio: Primum si legendum, interpretor de primatu ordinis, quem sanctissimo Apostolo Lutherani non invident, Schelstratenius Spalatenfium Episcopum tamen notare adgreditur, quod docuerat: Apostolos simul & in solidum ecclesiae gessisse curam, iisque

que in ea potestate Episcopos successisse, L. 2. de R. E. c. 1. GREGORII Homilia 26. in Ez. sese defendentis, sed ita se gerit, ut facile conjici possit, nihil solidi habuisse, quod Schellstratenius opponat. Se non credere, quod dicit, id parum ad rem facit, GREGORIVS adeundus fuisset. Dicis; Nullam cathedram esse apostolicam, nisi quam insederit Petrus, ita Lupus Schol. in Tertull. c. 20. p. 380. GREGORIVM testari: *Eulogium de S. Petri Apostolorum Principis cathedra locutum.* Verum araneam hanc esse Lupi subtilitatem, facile constabit, si modo observatum: cathedram mox pro Episcopatu, mox pro Ecclesia, mox pro Ecclesia Cathedrali, mox etiam pro Doctrina, ut apud Hieronymum Ep. 57. lumi. Ut enim taceam, Tillemontium T. I. Mem. p. 747. eiusmodi suppeditare Cathedrae Petrinae descriptionem, quae iniuria admodum in tantum Apostolum, certum est, nihil aliud eo velle GREGORIVM, quam Eulogium docere vera, docere ea, quae Petrus olim docuerat. Ita e cathedra B. Lutheri loqui dicitur, non qui ligneam cellam adorat, ut calumniantur novatores, sed qui doctrinam confitetur, quam Megalander est Wittenbergae in Cathedra sua professus, quamque ceu veram olim & hodie ibi doceri omnes veritatis studiosi profitentur.

§. XIII. Sufficere illa duo testimonia, ex indubitatis GREGORII scriptis petita possent ad demonstrandum: Petrum non fuisse Episcopum universalem, sive Petrum non habuisse primatum jurisdictionis in coeteros Apostolos; addam tamen illius verba, quae habentur L. 4. in 1. Reg. quae hujus indolis: *Paulum esse caput nationum effectum, quia obtinuit totius Ecclesiae principatum*, & ad finem L. I. *Paulus Apostolus Petro Apostolorum primo in principatu apostolico frater est.* Haec testimonia non cum in finem produco, quasi existimem, GREGORIVM horum commentariorum esse auctorem, ea de re enim alibi mentem nostram aperuimus, sed, quia iudicio CL. Benedictinorum in praefatione ad hos commentarios opus est GREGORIO non indignum, placuit in gratiam Raynaldi haec loca addere: hic enim T. X. Operum conatus est probare, non Paulum fuisse Caput Ecclesiae, sed solum Petrum: ex quo constat, quid reverentiae Papae infallibili hi homines tribuant, cum GREGORIVS Paulum esse Caput nationum effectum adserat, Conf. Hom. 18. in Ezech. ubi Paulum pariter ac Petrum *ducem coelestis exercitus* nominat. Coeterum, cum magnum suae sententiae pondus Papistae putent in vexato Math. XVI. loco inveniri, ubi Petro dicitur: Tu es petra, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam: operae pretium erit, differere, quid No-

ster GREGORIUS hoc de loco existimarit? an inde voluerit demonstrare: Petrum, cum omnibus suis successoribus primatum jurisdictionis, dominatum illum, quem ostentant moderni Papae, accepisse. Hi, qui quaestionem adfirmant, dicunt, per Petram Oecumenicum Episcopum esse intelligendum, quodque Papa Romanus ille sit, super quem Christus polliceatur se aedificaturum ecclesiam, omnesque antiquiores Doctores ita sensisse. Verum! GREGORIUM hac in parte minime ita hunc locum explicasse, sequentia docent. Nam Psalm. V. Poenit. illum locum de Christo interpretatur. *Ipsa est enim, inquit, Petra, a qua Petrus nomen, & super quam se aedificaturum ecclesiam dixit*, cum autem hic locus intra orationis seriem alium habere sensum possit, & hic commentarius genuinus foetus, ex ipsorum Papistarum sententia, non sit, alia produco testimonia: Lib. XXXV. Mor. c. 6. de fidei soliditate hunc locum interpretatur: *nisi quis soliditatem fidei tenuerit, divinam praesentiam non cognoscit, de qua soliditate Dominus dicit, super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, confessionem sive veram doctrinam GREGORIUM eo in loco intelligere, non obscure colligi potest ex L. 3. Ep. 33. ubi, postquam Romanam Ecclesiam ab erroris suspitione liberaverat, ita alloquitur Theodolindam Reginam Longobardorum: *In vera fide persistite: & vitam vestram in Petra ecclesiae, hoc est, inquit GREGORIUS, in confessione Beati Petri apostolorum principis solidate*, adde Hom. IX. in Ezech. ubi ulterius de illo loco verba facit, nec tamen de Petro, quod is ibidem Episcopus universalis constitutus, intelligit; Verba Nostri haec sunt: *nos si intelligere alta non possumus, in Petrae nostrae refugium, i. e. in Christi fide salvamur*. His explicationibus jungo alias hypotheses GREGORII, quas de Petro fovet, cum quibus Universalitas, Infallibilitas Indefectibilitas Sedis Romanae nunquam conciliari potest. GREGORIUS L. 3. Mor. c. 15. docet, quod Petrus ante redemptoris mortem & resurrectionem carnalem mentem retinuerit L. 8. Mor. c. 41. B. Petrus jure reprehenditur, quia nec dum mentis perfectione roboratus, veritatis claritate cognita in terra figere tabernaculum conatur. Quod GREGORIUS talem Primatum non approbaverit, qualem fingunt moderni Papae, ex his patet. L. 4. c. 1. Exp. Regum docet: *ille sanctae Ecclesiae primatum suscipit, qui verbo utilis est sibi, mente tumidus sibi* — plerumque culmen praelationis accipiunt, qui in Charitate Dei & proximi profecti non sunt. P. II. Past. p. 3. Cuncti, qui praesunt, non in se debent potestatem ordinis, sed aequalitatem pensitare conditionis, nec praeesse hominibus gaudeant, sed prodesse. L. V. Ep. 36. Christum so-

Ium unum caput dicit: putat equidem Doctissimus Guffanvillaeus, caput hic intelligi essentiale, a quo omnis gratia in singulis corporis membra defluat; esse tamen ipsum Pontificem alio modo caput totius ecclesiae, ut minister primarius & unitatis ecclesiasticae, centrum visibile, cui omnes conjungi, & cohaerere debent tanquam capiti: De Christo, Ecclesiae capite, agi. Ep. 38. Miror sane Viri Doctissimi glossam, quae certe id tribuit Pontifici Romano, quod Christus sibi tribuit, cujus generis est, *omnes conjungi & cohaerere debere ei*; quod certe nunquam S. GREGORIUS sibi vendicavit. Adde, quod labiles Papas Romanos esse non solum in genere docuerit, sed etiam veniam erratorum petierit, *quid miraris Petre*, inquit L. I. Dial. c. 4. *quia fallimur, quia homines sumus* L. II. Ep. 37. *se paratum sistit ab omnibus corripere, ab omnibus emendari* L. 3. Ep. 36. *abrogat praedecessoris edictum*, ultimo etiam Moralium libro *infirmittates* sibi remitti Doctor humilitatis petere non dedignatur. Romanos Pontifices, pro suo dominatu etiam parum aut nihil juvat, quod Petrus Romae fuerit, quod Pontifices illius sint Successores; *summus enim locus bene regitur*, iuxta Greg. L. 26. Mor. c. 22. *cum is, qui praest, vitiis potius, quam fratribus, dominatur*, hinc etiam Dist. 4. haec elegans sententia GREGORII, canonibus meruit adnumerari Corp. Jur. Can. ed. Pithaeo p. 53. *Nos, qui praesumus non ex locorum vel generis dignitate, non morum nobilitate, innotescere debemus non urbium claritate, sed fidei puritate*, conf. L. XII. Ep. c. 3. Pudeat ergo Jesuitas, qui Parisiis 1662. publice defenderunt: que le Pape est aussi infallible, que Jesus Christ dans les questions de faits & de droit, Papam aequae infallibilem esse ac Jesum Christum in quaestionibus facti & juris (Histoire du Jansenisme T. III. p. 3. Ed. Amstelodamensis 1700.) certe nec per somnium quidem haec cogitavit GREGORIUS Lutheranus.

§. XIV. Potestatis ligandi ac solvendi proximum & immediatum Subiectum esse Universalem Ecclesiam, non vero Pontificem Romanum, agnovit auctor Commentarii in librum I. Reg. L. VI. in c. 16. quem GREGORIO non indignum iudicant CL. Benedictini, his verbis: *Nam, quod antiquis nusquam dicitur, modo Universali Ecclesiae dicitur, quodcumque ligaveritis super terram, repetitur id etiam in Ps. V. Commentario: Ecclesia, quae corpus Christi est, cui claves coeli regnorum tribuit, & ligandi atque solvendi potestatem dedit, ideo peccatores quotidie suscipit, quia illam irae Dei sententiam agnoscit.* Deinde, cum L. IV. Ep. 32. ad Imperatorem scriberet, dicit: *Petro curam totius Ecclesiae esse commissam,*
tunc

tunc Petrum Universalis Ecclesiae gestasse personam, credit DVPINIVS, vel eius nomine datas esse regni coelestis claves; Sic enim Augustinus, quem Noster sequi solet, explicat & ipse GREGORIUS Hom. 22. in Evang. interpretatur, quaerens: quid per Petrum, nisi Ecclesia, designatur? Nec universalis Pontificatus affectatio facit, ut solus Pontifex sit, qui liget; hunc enim GREGORIUS in controversia, quam cum CPLIANO habuit, proscripsit, licet verosimile sit, nequidem Johannem ipsum hunc affectasse titulum, sed ab aliis tantum ita adpellatum: quam suspicionem cum addere superioribus non placebat, addo tamen, cum & Doctissimum Blondellum libro de Primatu Papae p. 1004. fautorem huius opinionis fuisse, animadverterim. Frustraneus igitur omnino est labor a Clampino T. II. Vet. Mon. Mus. p. 272. susceptus, quo, an Petrus duobus, tribus, an vero uno clavi depingendus? inquit. Iubilaeorum, quae huiusmodi festa, quibus exercere ius clavium Papae solent, nulla apud GREGORIVM fit mentio.

§. XV. Quid potestatis sibi Romani Pontifices hoc seculo sumere soleant, certum tamen est, Pontifici Romano, tempore GREGORII Lutherani, non competiisse summum dominium temporale in Imperatorem Augustum, Reges, & Principes: imo nec convenisse Ecclesiasticis personis sub ea relatione iure divino jurisdictionem politicam. Hoc si evictum, certe Lutheranorum ac omnium Protestantium causa stabit, quacunque ratione illam Illustris Annalium Parens infringere conabitur, stabit autem non solum divinis oraculis, sed etiam his testimoniis GREGORII Papae, ex quibus quilibet sine partium studio veritatem hauriat L. 2. Ep. 62. ad Mauricium Imperatorem ita loquitur noster Papa Lutheranus: *Omnipotenti Deo reus est, qui Serenissimo Domino in omne, quod loquitur & agit, purus non est. Ego autem indignus pietatis vestrae famulus in hac suggestionem neque ut Episcopus, neque ut Servus jure Reipublicae, sed jure privato loquar, quia serenissime Domine ex illo iam tempore Dominus meus fuisti, quando adhuc Dominus omnium non eras. Longino viro clarissimo stratore veniente Dominorum legem suscepi, ad quam fatigatus tunc aegritudine corporis respondere nil valui; in qua Dominorum pietas sanxit, ut, quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat. Ne autem quis existimet, Nostrium minime de se locutum, pergit: Ego indignus famulus (ecce! Papa ne quidem dignus famulatio Imperatoris) vester scio &c. Requirat Dominus meus piissimus &c. Ego quidem jussionibus vestris subiectus &c. Utrobique, quae debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam praebui & pro Deo, quod sensi, minime tacui.*

Libro eodem Ep. 65. *Deum omnia Imperatori omnia tribuisse, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessisse* Ep. 32. *quantum ad me attinet, serenissimis iussionibus obedientiam praebeo.* Deinde §. seq. ostendam, Papam Romanum esse subditum Imperatoris ex mente GREGORII LUTHERANI, qua thesi evicta, vincit simul illa, quam hoc §. posui. Et quid? cura huius mundi cum curis regni Christi iam ne est composibilis? GREGORII Lutherani tempore non ita. Ille, pietatis etsi studiosissimus de se fateri cogitur: L. 1. Ep. 29. *huius mundi tantas esse occupationes, ut per Episcopatus ordinem pene ab amore Dei me videam esse separatum.* Equidem Bonifacius VII. pro vindicando sibi imperio in summas potestates provocat ad Lucae Evangelistae caput 22. quod ibi duorum stadiorum mentio fiat. Utinam autem hic Bonifacius adisset L. VII. Epistolam primam ad Sabinianum scriptam: *Si gladio uti voluissem, Longobardorum gens nec Regem nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa; sed quia Deum timeo, in morte cuiuslibet hominis me miscere formido, indeque didicisset, gladium illum ad se minime pertinuisse.* Conf. DVPINIVS de antiqua Eccl. disciplina, probans Pontifices, aut Ecclesiam, nullam habere in Reges eorumque bona auctoritatem. Diss. VII.

§. XIV. His assertis, uti pupillam oculi Romani GREGORIUS Noster tangit; ita omnia agunt, ut in sua illum trahant castra. Non solum hinc pervertunt orationis GREGORIANAE seriem, sed optimo Papae, nescio quem spiritum maledicum, suppositis privilegiis, affingunt. Bellarminus ac Baronius primas agunt hac in parte, atqui ille quidem, cum post Theodosii tempora nullum antiquius monumentum habeat, quam privilegium, quod a GREGORIO Nostro, Monasterio. S. Medardi inductum dicit, inde dominatui Papali suppetias ferre, otia non agit. Verba illius privilegii, quae nostro inserviunt instituto, reperiuntur, postquam varia privilegia Monasterii Sammardardensis protulerat: *Si quis Regem, Antistitem, Judicem & quarumcunque secularium personarum huius Apostolicae auctoritatis nostrae praeseptionis Secreta violaverit, & cuiuscunque dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo privetur.* Hic gaudia Papistae. Sed respondeo: non haec verba solum, sed integrum privilegium esse S. GREGORIO Lutherano suppositum. Ne gratis haec dixisse videar, haec me movent rationes. (1.) Nullus est Codex MSC. Epistolarum GREGORII ante quingentos annos editus, ubi privilegium Sammardardense occurrat, hoc testati sunt Viri fidei Romanae, eruditionis tamen rariae, Launojus, Le Cointe, Natalis Alexander, Dupinius, Maimburgius, S. Marthe, ipsique Monachi Benedictini in editione Pa-

risina 1705. in notis huic Epistolae subiunctis de Msc. Galliae, Vaticanaeque Bibliothecae. Thomas Jamesius de Msc. Angliae duos Codices, addo Bibliothecae Lipsiensis Paulinae hoc Privilegium non habere. Recentiores vero codices si qui hoc Privilegium habeant, illi sunt pauci: in Codice tamen Victorinae Bibliothecae esse testatur Dupinius l. c. qui tamen addit: *cum primum codex ille anno 1508. editus esset, ad calcem Libri 2. tanquam aliorum opus esse reiectum, huncque locum retinuisse, donec Romae edita sunt opera GREGORII sub Sixto V. quo tempore ad Lib. 2. revocatum est & inter Epistolas 38. & 39. interpositum.* Editores enim sibi gratulabantur de invento tam nobili thesauro, quo factum suum circumlinire possent. (2.) Privilegium hoc, si a GREGORIO Monasterio Samm. datum, qui est Domine Bellarmine, ut altum de hoc privilegio penes Diaconum vitae GREGORII scriptorem, sit silentium? cum se occasio tamen obrulerit. (3.) Stylus GREGORII, ut modo monitum, a Stylo huius privilegii quantum differat, ostenderunt Blondellus ac Conciliorum Editores: ridicula ei inscriptio praefixa est; In eo villae vocantur mansi, S. Medardus Dominus Medardus, quae omnia cum infinitis aliis aevi esse GREGORIO multum recentioris constat. (4.) Subscriptiones, quibus munitum voluit Impostor id privilegium, produnt, a GREGORIO illud non datum; Subscribunt Alexandrinus & Carthaginensis Antistites; quid vero res ista ad illos. Rex Theodoricus subscripsit, sed hunc regni fasces nondum suscepisse vivente adhuc Childeperto, gallicae historiae monumenta docent, ut alia, taceam. Id (5) inprimis noto, quod fastuosa illa verba, quae supra Bellarminus nobis obiecit, utpote in Magistratus summos iniuriosa, longissime a genio & mente S. Patris recedant. Sed sint! liberalis ero, quemadmodum Papistae liberales in affingendis S. Papae Lutherano epistolis ac privilegiis, sint, inquam, illa verba GREGORII? quid vetat dicere, verba imprecantis potius esse quam imperantis, ita, ut significant tantum, optare GREGORIVM, ut Reges, qui privilegium a se datum violaverint, Deum vindicem habeant, & regno suo priventur? alium sensum verba illa non admittere ostendunt sequentia verba: *omnium maledictionum anathemate, quibus infideles & haeretici ab initio seculi usque in praesens sunt damnati, cum Juda, Traditore Domini, in inferno inferiori damnetur.* Quae verba, si Bellarminus putet esse iubentis, ostendat ergo, quaeso, unde acceperit Pontifex homines damnandi potestatem?

§. XVII. Quid voluerint Papistae supposito S. GREGORIO privilegio Sammardardensi, iam vidimus, observavimusque imposturam tam manifestam, ut Papistae doctiores ipsi huc fidem Editorum operum S. GREGORII

GREGORII desiderent: videamus iam, an alterum privilegium, quo pessimam factus Papae Romani, qualis hodie, causam defendant, tantae sit veritatis, ut illud pro indubitato GREGORII privilegio assumere nos convincat. Privilegium inscriptum est Xenodophio Augustodunensi, verbaque nobis obiici solita haec sunt: *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, Personarumque Secularium hanc constitutionis nostrae paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis suae honorisque dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea, quae ab illo male ablata sunt, restituerit, vel digna poenitentia illicite acta deflexerit, a sacratissimo corpore ac sanguine DEI nostri redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in aeterno examine districtae ultioni subiaceat.* Hoc privilegium licet praeunte DUPINIO, antiquitate superet privilegium S. Medardi, tamen ut agnoscam, a GREGORIO I. sive Magno id indultum Augustodunensibus, prohibeor: (1.) Privilegium hoc tam varie habetur, ut inde non levis suboriatur suspicio, illud vel esse suppositum, vel tamen interpolatum: in multis editionibus habetur illud Privilegium iuxta ordinem antiquum L. XI. Epist. 10. Ep. 11. Ep. 12. quae quaeso causa? nisi haec, quod illius compilatores in aliquibus codicibus deprehenderint eiusmodi indicia, unde colligere possent a GREGORIO id haud datum. In aliquibus codicibus una tantum habetur Epistola, in aliis duae, in paucis tres: in prima, quae est iuxta ordinem novum Benedictinorum 8. p. 1221. datur privilegium Senatori, Presbytero & Abbati, in altera Thessaliae Abbatissae, in tertia Japponi Episcopo & Abbati. (2.) Johannes Diaconus oblata licet occasione nullam huius privilegii facit mentionem, qui hoc aliunde esse potest, quam vel non fuisse id ipsum notum, vel Diaconum interpolatum credidisse hoc privilegium? quae ratio est DUPINII de antiqua Ecclesiae disciplina & in Bibliotheca nova T. V. p. 126. addentis (3.) quod Styli ratione ingens inter hoc & alia privilegia S. GREGORII detur differentia. (4.) Poena comminatoria indoli S. GREGORII non adsueta.

§. XII X. Monachi Benedictini, Editores ultimi Operum Nostri Papae pro genuino tamen privilegio venditare non fuere veriti, moti, quod Eminentissimus Cardinalis Bona ad Gussanvillaeum scripserit: id exstare in MSC. Romanis, primum Privilegium in quinque Vaticanis, secundum & tertium, in quatuor, quod in vita S. Hugonis Augustodunensis apud Andre- am Du Chesne T. 3. S. G. eadem clausula etiam addatur & Gregorius VII. illud proferat. Verum hae rationes non cogunt, ut illud pro indubita- to GREGORII I. Privilegio habeatur, siquidem Msc. consensus non mo-

vet, cum enim a Monachis olim libri uno dictitante conscriberentur, hinc facile fieri potuit, ut in plures Codices Msc., eadem interpolatio permaneret; & diversitas Codicum, quorum unus hoc, alter secundum privilegium, ultimus nullum habeat, ostendit, non absque causa dubitari posse de sinceritate huius privilegii; Codices duo Lipsiensis Illustris Academiae hoc privilegium non habent, ergo nec unanimis consensus pro privilegio militat. Quod Gregorius VII. illud proferat, id probat, eo tempore fuisse notum pariter ac tempore Hugonis. Si dandum quid rationibus Benedictinorum, dari praecedente Launoyo pote, Privilegium aliquod indultum esse; nostrum vero, de quo iam agimus, non esse purum, sed vehementer interpolatum. Primum fraudis indicium deprehenditur a verbis, *unde necesse est - non solum Episcopus Augustodunensis causam examinet, sed adhibitis sex aliis episcopis suis - possit absolvere.* Quomodo enim sex Episcopos suos adhibere posset Augustodunensis, qui nec est Metropolitanus, nec si Metropolitanus esset, tot episcopos habere posset, quia provincia Lugdunensis prima, cui contribuitur praeter Lugdunensem Metropolitanum, quatuor tantum Episcopos habet, Augustodunensem, Lingonensem, Cabilonensem & Matisconensem? alterum suppositionis, vel interpolationis, argumentum ducitur ab hisce verbis: *Si quis vero Regum &c.* vid. §. praec. GREGORIUS enim his praemiserat modo privilegium a nemine violandum, a nullo regum, antistitum: non vero rationi congruere videtur, ut in eodem privilegio edicta sint duo, quorum prius in quemlibet nihil poenae, posterius in ipsos etiam Reges poenam omnium gravissimam, abdicationem videlicet regni, decernat, hinc merito finis privilegii ex mente Launoyi his verbis constituitur: *haec igitur omnia, quae huius praecepti decretique nostri pagina continet, tam tibi, quam cunctis, qui in eo, quo es ordine, locoque successerint, vel eis, quorum interesse potuerint, in perpetuum reservanda decernimus.* HINC MARVS quoque ad has literas provocans testis esse potest, suo tempore hanc de regibus sententiam nondum privilegio fuisse additam; aliqua Epistolae citat, haec vero, quae maxime ad rem suam facerent, omittit, vid. Le Cointe T. II. Ann. Hist. Franc. p. 551. sq. Benedictini, ne interpolatum quidem privilegium credentes, putant, GREGORIVM abstinuisse a gravi illa comminatione, si suis moribus relictus esset, dandum vero aliquid fuisse auctoritati Regiae, quae severiores Ecclesiae poenas in donationis suae violatores exigebat; sed, cur non aliquid dedit Mauricio, suo Imperatori, CP. Episcopum universalis Episcopi titulo ornanti? quare Magistratus se fatetur subditum, omnem obedientiam illis praestans, nunc vero Dominum illorum se esse non obscure indi-

indicat? Si interpolatum non credunt CL. Benedictini, cur non dicunt cum Dupinio, cuius vitulo alias arare solent, imprecantis potius verba esse, quam imperantis. Petrus de Marca etiam privilegium hoc non reiiciens aequior sane pro regia dignitate pronunciat, inde enim probare posse Illustrissimus Archiepiscopus putat, regio consensu illis temporibus indiguisset omnia in Gallia, quae paulo aliena a regulis esse videbantur: de Concordia Sac. & Imperii L. 3. c. 16. p. 212. Ed. Par. Addatur Maimburgius in Historia Pontificatus S. Gregorii, qui manifestum existimat indicium suppositionis Clausulam poenalem, qua regibus pontificias concessionibus violantibus privatio regni indicitur, Baronium insuper castigans his suppositis privilegiis utentem.

§. XIX. Cum definierit iam GREGORIUS Papa Lutheranus, nullam Episcopo Romano in summos magistratus inesse potestatem: videamus, quid de ipso Episcopo Romano tempore GREGORII statutum? ubi fateri cogor, Pontificem Romanum de iure subditum Imperatoris non solum docuisse GREGORIVM, sed re ipsa quoque obedientiam summis Imperantibus praestasse. Hoc indicant varii Tituli, initio, quibus & Imperatorem, & se ornavit; variis scilicet epistolis Imperatorem Serenissimum Dominum appellat, se vero indignissimum eius servum. Gratis haec arrodit Bellarminus, putans, GREGORIVM vocasse omnes Sacerdotes suos fratres, omnes Clericos filios, omnes Laicos Dominos, teste Diacono L. 4. c. 88. vitae GREGORII, se modestiae ergo servum appellasse. Nam: Sit ita, patiatur tamen Cardinalis Bellarminus, per illam eam intelligens simulationem, qua nos aliis subiicimus, inde suam sententiam refelli, cum GREGORIUS Imperatorem hortatus, *ut sic dominetur sacerdotibus*, quorum numero se non eximit, *ut tamen debitam eis reverentiam non impendat*. Confer. L. 3. Ep. 62. quae hodie est L. 3. Ep. 61. ubi ita loquitur: *Utrobiusque, quae debui, exsolvi, qui & Imperatori obedientiam praebui, & pro DEO, quod sensi, minime taceo*. Hic locus cum vehementer nostram illustret thesin, placet Illustrissimi Archi-Episcopi, Petri de Marca, illius audire elucidationem, postquam enim doctissimus Vir monuisset, leges contra Canones esse quidem ipso iure nullas, Pontifices vero sibi non arrogasse, ut eas, decretorum suorum auctoritate rescinderent, verum id a principibus exorasse, praecipueque hanc reverentiam principibus detulisse GREGORIVM MAGNUM, qui legem a Mauricio latam, qua decernebatur, ne militibus liceret Monachismum amplecti, per omnes provincias, ut illi mandatum erat a Principe, publicavit, etsi Christianae libertati contrarium existimaret, non excipit GREGORIUS a non competente iudice rem fuisse decretam, *Dominorum pietas sanxit*, inquit,

ac ideo legem promulgat; Hoc primum legis membrum. Alterum vetat, ne illi, qui publicas actiones egisset, aut manu signatus inter milites fuisset, in monasterio converti liceret, quod cum GREGORIVS alienum a sui seculi moribus videret, impense Imperatorem rogat, ut legem illam inflectat, ubi non possum non insigne Baronii acumen mirari, qui ad An. 593. n. 19. ex his precibus obedientiae ac submissionis plenissimis eruere non veretur: *Papam leges Imperatoris correxisse, imo in hoc maximum Specimen Pontificiae auctoritatis edidisse, ita, ut super imperium potestatis censor & arbiter, exemplum egregium posteris reliquerit, ut, quicquid leges sanciendo Imperatores ac Reges deberent Romanis Pontificibus, protinus sit emendandum & corrigendum*, ecce! quid non tentent illi pro firmanda sua hypothese, quae vel eruditissima Petri de Marca observatione refelli potest, contineturque L. 2. de Concordia Sacerd. & Imperii L. 2. c. X. §. 18. Scilicet: Delegata usus auctoritate GREGORIVS, dum legem Metropolitanis mittit, eos hortatur, ne in clerum adsciscent, aut in Monasteriis suscipiant eos, qui conuerti cupiunt, docet non esse temere suscipiendos, sed cum delectu. His verbis temperat legem, uel potius, quoad illam partem eius executionem suspendit; eadem scilicet auctoritate usus, qua legem proponebat, nempe delegatione principis; fas enim erat praefectis praetorio, ad quorum exemplum edicta de rebus Ecclesiasticis mittebantur ad Patriarchas, leges novas ad se missas in aliquo capite temperare, aut ab executione abstinere, donec, quae videbantur pro utilitate publica, relationibus suis suggessissent. vide Novel. lam 152. ulteriorem vero huius legis & obedientiae GREGORII explicacionem in prolegomenis p. 74. Edit. Franc. ubi peregre haec Illustrissimus Archi-Praeful contra censores Romanos defendit, addi potest Scholion Natalis Alexandri ad h. l. Editionis Hist. Eccl. in F. cum enim in editione prima hoc factum GREGORII laudasset, statim id notarunt censores librorum Romani, hinc ergo se defendit. Quibus Coelestino Sfondrati argumentanti ex eo, quod fructus vacantium Ecclesiarum GREGORIVS successoribus reservavit, nihil iuris in Ecclesias vacantes Reges habuisse, responsum simul esto. Confer S. IV. de electione Ministri. Inde etiam Pontificis Romani subiectio adparet, quod nemo in Pontificem olim creatus, nisi praevio consensu Imperatoris Romani. Satis id constat ex electione GREGORII, fateturque Lutheranos vera docere Launoyus, Richerius, Bailletus, Dupinius, Mabillonius, Malmburgius, S. Marthe CL. Benedictini, Thomassinus, quorum ultimus potestatem hanc Imperatoris praeclare vindicat T. II. Diss. Eccl. P. II. p. 40. Contra Baronium, qui de facto id factum scripserat, non de iure, cum observan-

tissimus semper fuerit Imperatorum, verbis semper eos honorificentissimis profecutus & obsequii, ac modestiae plenissimis, de hoc confirmandi Pontifices iure Imperatorio conquestus est nusquam. Quae ex Commentario in Psalmos poenitentiales contra haec producuntur tela, illa parvi ipsi Doctores Papistae faciunt, cum vel ex his firmissimum suppositionis argumentum huius Commentarii peti possit. Hic mos eligendi Papam an hodie adhuc Imperatori Romano competat, cui iure id competere testatur GREGORIUS, id malo tacere, quam multis deplorare. Illa etiam Pontificiorum sententia, qua DEum immediatam Magistratus causam esse negatur, ex Epistolis GREGORII sc. L. 2. Ep. 61. a Launoyo dudum est proscripta. Videatur Excellentissimus KLAUSINGIVS peculiari hac de controuersia schediasmate.

§. XX. Tantopere cum obiciant Papistae, nos absque causa Lutheranium hunc GREGORIVM opponere, nulla in re modernos Papas mores GREGORII deseruisse, placet paucis momenta adnotare, quibus ingens inter mores GREGORII Papae, ac modernorum Pontificum discrimen cuilibet pateat. (I.) GREGORIVM ex numero Laicorum fuisse, quando Papa factus, non pauci sunt Scriptores id referentes. Hodie nemo, ex ordine Purpuratorum nisi fuerit, sanctae praest sedis. (II.) Gabriel Baraletta equidem persuadere nobis conatur, post acquisitas R. P. per Constantinum M. diuitias neminem dignitatem papalem renuisse, sed GREGORIVM tamen multas difficultates eligentibus obiecit, Imperatoremque exorasse, ne electionem ratihaberet, adeo verum est, ut miror, id Baralettam ignorasse. (III.) Electus hodie Pontifex R. nomen mutat, GREGORII tempore hic mos non invaluit. (IV.) Tempore GREGORII I. humilitatem ac obsequium ut testaretur Imperatori, Servum Servorum Noster se adpellavit alios informans v. 9. Augustinum Angliae Praesulem, ut eodem titulo se inscriberet: & hodie titulo uti Pontifices, certum; sed sine re, ac soli, teste Th. Raynaudo in Onomastico Pontificum p. 299. & Pontificis nomen aliis non inuidebat GREGORIVS, hodie, ut nemo se hoc ornet titulo, legibus cautum est, Cantelio in Metropolitanarum urbium historia. (V.) Idem tamen Raynaudus ludibrium merito debet, quod libro suo Coronae aureae super Mitram R. P. titulum fecerit, cum sine consensu antiquitatis id factum, Coronam GREGORII auream fuisse aureum est mendaicum. Hodie licet aliquando vocem mysterii inscriptam habeat Corona papalis, quod Scaliger ex relatione Monsieur de Montmorency refert, ap. Braunium de vestitu Eb. p. 809. GREGORII tempore id contigisse unde vel probabile? (VI.) Ex Antonini Dianae de adoratione P. R. f. 506. inepto discursu patet, quid velint

lint Pont. R. inepto osculo, quod a peregrinantibus figi solet: subtilis
 idololatria certe haud raro abesse solet. (VII.) Sandaliis cruce signa-
 tis GREGORIVM repraesentarunt CL. Benedictini, tacente Diacono, ac
 pro Lutheranis loquente ROCCANO Sacrarii Apostolici Praefecto. (IIIX.) Ad
 pedes Pontificis hodie qui se abiectum vidit, Deum vidisse vix habet, cur dubi-
 tet; Sed audi doctissimi Benedictini Johannis Mabillonii de humilitate GRE-
 GORII testimonium: Johannes Abbas Romam ad uenerandos beatorum Pe-
 tri & Pauli cineres profectus, cum GREGORIVM per urbem incedentem
 prorsus venerari gestiret, praeventus est ab ipso Pontifice, qui se ad eius pe-
 des coram omnibus abiectus, nec ante se erigere voluit, quam Johannes ipse
 surrexisset. T. I. Ann. Ben. p. 218. (IX.) Romani Pontifices ante Seculum
 nonum nomen suum aliquando praeponunt, aliquando postponunt iis, qui-
 bus litteras suas dirigunt. GREGORIVS, & post eum Seculi VII. Pontifi-
 ces plerique nomina sua etiam mediae conditionis hominibus supponunt, ut
 patet ex GREGORII aliorumque Epistolis apud Bedam, nam GREGORII
 litterae in Registro carent inscriptionibus genuinis, quae ingenua est consu-
 matissimi Mabillonii L. II. c. 2. §. 3. de Re diplomatica, confessio, quam, cur
 neglexerint sui Ordinis Celeberrimi viri, indagare nequeo. Noster Episto-
 las Synodicas Coepiscopis adepto baculo Papali mittebat, ne quidem exclu-
 so Constantinopolitano Episcopo, licet in fide errante; quid hodie agant Pon-
 tifices Romani, tacente P. R. tacere praestat. (XI.) Maimburgius merito lau-
 dat Nostrium, quod a servitiis cubiculi sive aulae omnes seculares remove-
 rit, tantumque Clericis, & Monachis usus fuerit. Bone Deus! hodie quid au-
 la Pontificis? (XII.) In plumbo diplomatum vetustissimorum Pontificum
 non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantum illius Pontificis no-
 men, cuius literae obsignabantur, Raynaldus apud Cangium observat p. 643.
 quod hodie observatur, a modernioribus Pontificibus introductum est. Ve-
 rustiorem quippe bullam cum imaginibus Petri & Pauli non se reperisse ait,
 quam sub Adriano IV. qui An. 1153. vixit. Primus Clemens VI. domus insi-
 gnia bullis suis impresit. (XIII.) Quando GREGORIVS L. I. Ep. Balbino
 Episcopo Mosellano mandat, ut *Ecclesiae sacerdotis officio destitutae, unum*
Cardinalem, Presbyterum & duos Diaconos praeficiat, & Ep. 81. scribit: *Si*
Liberatus Diaconus nondum factus est Cardinalis, ordinatis Diaconis non
debet praeponi, & paulo post: *Sed si eius obedientia fueris invitatus, pote-*
ris eum facere Cardinalem; non est cur cum Jacobo Cohellio, Oldoino,
 Palatio aliisque, de Cardinalibus nostrae aetatis haec intelligamus. Hi enim
 non nisi longo tempore post nati sunt; aut dicendum erit, cuique Episcopo
 fuisse

fuisse jus Presbyteros & Diaconos constituendi Cardinales, quod in his Epistolis, Guffanvillaeo teste, obvium. Itaque nomen vetus, nova est dignitas purpura recentior. Per Cardinales enim tempore GREGORII illos intelligo, qui erant in Cardine. i. e. qui primi erant sui ordinis. (XIV.) Jura-mento Episcopos Pontifici Romano obstrictos licet constet, negari tamen nequit ante VIII. seculum hunc morem non invaluisse, teste Maimburgio in Historia Leonis p. 351. (XV) Christianus Lupus libro de adpellationibus ad Sedem Romanam Moguntiae vulgato p. 743. demonstrare adnititur, non solum Afrorum Episcopos, sed etiam inferiorem Clerum, Romam libere adpellasse: verum, cum non negem Ecclesiam Romanam tutissimo perfugio multis exstitisse, ita lectorem vocis aequivocatione, dum ejusmodi perfugia nomine adpellationis donat Lupus, frustratum constabit ex eis, quae partim Richerius T. I. Conc. c. VI. §. 9. partim illustris Petrus de Marca ipsi Papistae libro saepe laudato circa haec monenda observarunt. In Afrorum Ecclesiis nullam GREGORIO tunc potestatem fuisse, Mr. Balnage p. 210. evicit, ad quae obmutuerunt Benedictini. (XVI.) Pallii Episcopalis donatione quantam exerceat mercaturam hodie Pontifex Romanus, inscio Imperatore, omnis scit mundus; certum tamen est, id olim citra consensum Imperatoris concessum non esse. Gratis etiam hoc pallium datum ex Concilio L. I. Ep. 44. adparet, additque Vir CL. Stephanus Balutzius, curam, pravam hanc consuetudinem abolendi, qua receptum erat pecuniam dari pro ordinatione Episcoporum ac reliquorum a Clero, tantam priscis visam, ut etiam quadringentis post GREGORIVM M. annis, Benedictus Papa concilium Romae celebraverit, ea de causa verbisque S. GREGORII usus sit ad prohibendum hoc malum, videantur Notae ejus ad. Lib. VI. c. 10. §. 8. Concordiae Petri de Marca. Coeterum an origo huius pallii a Christi moribus deducenda, de eo vehementer dubito. Scio equidem, Ciampinum de Emblematis duobus Cardinalis Carpinei p. 19. emblemata producere, quo Christus in fragmento calicis vitrei cum pallio philosophico depictus, cernitur, sed, non magni ejusmodi argumenta facienda, vix est ut moneam; sic enim ex fragmento vitreo quod Susati in Ecclesia, quae S. Mariae in Pratis elogio mactata, conspicitur, ubi coena Domini ita repraesentatur, ut non agno paschali, sed illius loco petasoni Westphalico affideat Christus cum XII. Discipulis colligere quis contra omnem historiam nescio quae absurda posset.

SECTIO II.
DE
IUSTITIA CHRISTIANA.

§. I.

Hominem in statu purorum naturalium conditum multi Pontificiorum, nugis Scholasticorum plus iusto tribuentes, adserere videntur. GREGORIUS tamen L. 3. M. c. 7. fatetur: *hominis primaeui naturam bonam a suo conditore creatam, hodie quod primum est, sapere accidentis stultitiae, non autem esse conditae naturae*: adde Lib. IV. c. 6. & in c. XV. Regum.

Nec primos homines morti natura obnoxios cum Papistis existimavit GREGORIUS, sed cum Lutheranis docet L. IV. C. XI. Mor. quod: *Satan homines in paradiso immortales invenerit, quae verba illustrat c. 30. ad hoc in paradiso homo positus fuerat, ut, si se ad conditoris sui obedientiam vinculis charitatis astringeret, ad coelestem angelorum patriam quandoque sine carnis morte transiret*, adde L. 25. c. 2. & Commentarium in Ps. 5. poen. cum loca in re tam aperta describere supervacaneum videatur.

§. II. Non deesse ex Papistis, qui Deum auctorem peccati faciant, videri potest ex DANHAVERI Hodomoria Sp. P. P. II. f. 99c. sq. GREGORIVM tamen omnem mali in hominibus deprehensi originem a Deo amovisse adparet ex L. II. M. c. 4. *tenebras erroris Adami Deus non adprobat*. L. 29. M. c. 21. *Dominus author est naturae, non culpa*. Si dicas: Deum saepius legi in sacris scripturis maledicere, tum respondeo ex L. IV. M. c. 5. *Deus maledicere dicitur & tamen maledicere homo perhibetur, quia quod homo agit malitia vindictae, Deus non facit nisi examine & virtutis iustitiae*. Peccati cum semel mentio facta, in memoriam revoco L. B. decretum, quod GREGORIUS XV. Regi Hispaniarum, quaerenti de immaculata conceptione Mariae, dedit: nondum aeternam sapientiam huius mysterii penetralia patefecisse, certe si vel GREGORII I. evolvisset scripta, legisset, neminem a peccato fuisse immunem: sic L. IX. M. c. 27. *Si delinquenti non parcitur, quis ab aeterna morte eripitur, cum a delicto mundus nemo reperitur*. L. XII. c. 5. *nullus homo sine peccato est, nisi ille, qui in hunc mundum non venit ex peccato*; imprimis vero observatione dignum est testimonium ex L. XVII. M. c. 15. petitum, ubi Mariae nomen addit, inquit: *sumta est ab utero Mariae natura (Salvatoris) non culpa, culpam ergo adfuisse*

adfuiffe necesse erit: quando hinc huic testimonio addo aliud ex L. 21. c. 9. *in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccatis valet*, & quod ex Commentario in Ps. 2. Poen. supposito licet, adduci potest, ingens subit animum miratio, quod integrae Academiae in os Sanctissimo huic Papae contradicant, seque ab assertione immaculatae Mariae conceptionis iuratos immaculatae adpellent, neminemque in Baccalaureum, Magistrum, Doctorem creent, nisi juramento immaculatae Mariae conceptioni nomen dedisset. Confer Historiam juramenti Viennensis 1647. excusam. Quis quaeso huius juramenti finis, majoremne an characterem quendam indelebilem inde nanciscuntur Doctores, Magistri? non credo, sed existimo, melius facere Dominos Papistas, si stent a partibus GREGORII Hom. 8. in Ezech. *in solo filio suo pater non invenit culpam*. Debellato hoc Loiolitarum in primis errore, sponte videtur cultus Mariae, seu mediatrici, deferri solitus, cadere: de sanctis cum alio loco acturus, iam tantum provoco ad L. 24. M. c. 3. ubi non obscure officium Mariae, quam debito cultu non privandam docent Lutherani, mediatorium refutat, sic aiens: *omnes nos inimica illa persuasio in culpae contagio ab ipsa radice polluerat, nullusque erat, qui apud Deum pro peccatoribus loquens a peccato liber appareret, quia ex eadem massa editos aequae cunctos par reatus involverat*. ut alia loca, in quibus Christum unicum mediatorem agnoscit, fileam. Addo, quod frustra Mariolatrae versionem Gen. *Ipsa conteret caput serpentis*, GREGORII auctoritate muniant, cum non de Maria exponat, sed allegoriis ad pietatem locum hunc quid facere, credat. L. 1. M. c. 28.

§. III. Inter calumnias Romanae Ecclesiae merito refertur, quando nostram Ecclesiam accusat, quasi negaret, peccata quaedam esse venialia; aliud docent Systemata longa serie adducenda, si res non esset aperta. Adpellationis rationem non cum Papistis ducit ab actu ipso sive merito, sed praevia scriptura ab actu remissionis: Totus hic GREGORIUS Lutheranus, hunc audiant L. X. M. c. 9. *judex ab eo vindictam de culpae reatu non expetit, quem sub eius venia, spes, FIDES, Charitas abscondit*, & L. 33. c. 15. *pius ac justus est conditor noster, sed nemo dicat, quia pius est, venialiter pecco*. imo in Ps. 2. poenit. auctor, quem GREGORIUM multi Papistarum volunt, huius peccati ergo poenitentiam agendam docet: *quanto electus quisque maiori sanctitate praeceminet, tanto magis de his, sine quibus haec vita non dicitur, venialibus peccatis dolet*. Ulterius Lutheranismus huius Papae adparebit, cum probaverim maxime alienum fuisse GREGORIUM ab illa Papistarum sententia, quod τὸ voluntarium formalem pec-

cati conceptum ingrediatur: error enim ab errore generari solet. Perpendatur ergo L. 8. c. 7. testimonium: *quanto verius ad Deum revertimur, tanto subtilius labores, quos per ignorantiam in hoc mundo pertulimus, delendo pensamus*, adde L. 18. c. 4. *cuius (iusti) cor in hac corruptibili carne consistens, in sinistra cogitatione non labitur, vel si usque ad consensus foveam non mergatur: & tamen haec ipsa prave cogitare peccatum est*. Deinde auctor Comm. in Ps. poen. 3. fatetur: *ignorantia etiam in peccatum incurri, infirmitate etiam*, quae ex L. X. M. c. 16. petita: plura loca si vis videre, videas L. 1. M. c. 8. L. V. Exp. Reg. c. XV. L. 24. M. c. 16. Peccati originalis non remissi poenam esse aeternam damnationem cum Lutheranis quoque adnoscit GREGORIUS Papa L. 9. M. c. 12. apud Gerhardum.

§. IV. Inter religionis Christianae capita cum illud difficultate non careat, quod de viribus humanis in conversionis negotio agit, mirari non debet vix reperiri antiquioris Ecclesiae Doctorem, qui non vitare volens unum extremorum inciderit in alterum. GREGORIUM quoque hinc inde humani quid passum, licet diffiteri non possim, nego tamen, pontificiorum, viribus nostris nescio quas potentias tribuentium, partes Nostrum amplexum. In genere loquitur L. V. M. c. 24. *humana mens erigere se ad summa nullo modo potest*. L. VI. c. 6. *nullus suis viribus valet sese in altum sustollere* L. 8. c. 21. *per nos cecidimus, sed nostris resurgere viribus non valemus*. Dicas forsan cum papistis: hominem gratia Dei adjutum se convertere, respondet GREGORIUS L. X. c. 4. *cum Deus spiritualia dona largitur, ipse perficit, quod ipse ex munere suae benignitatis inchoavit*, quo gratiae actu autem haec inchoatio fiat, inculcat L. XII. M. c. 10. *Deus duritiem in peccantibus conspicit, sed tamen hanc praeveniente gratia* (ergo praeveniens gratia, quae male a nonnullis cum gratia sustentante confunditur, non est figmentum Lutherano-Evangelicorum) *ad poenitentiam emollit*. Auctor etiam Comm. in L. 3. c. 4. Reg. *omne, quod a nobis in omni vita nostra agitur, divinae gratiae adscribit*. Auctor etiam Comm. in Ps. 4. inquit: *quemadmodum corpus aqua lavat a squaloribus sordium, ita gratia spiritus sancti animam purgat a maculis peccatorum* & in Ps. 7. testatur: *non cogitari aliquid a nobis posse ad poenitentiam, sunt enim tenebrae, ubi Christus non respicit*, videas L. II. M. c. 27. L. V. c. 23. L. IX. c. 30. L. 24. c. 25. L. 32. c. 9.

Cognitionem quoque rerum sacrarum in impiis cum sit ex intentione Dei medium ad salutem ducens, imo suo modo conversionem & regenerationem caeteraque gratiae dona producat, non esse virium humanarum

narum de eo non dubitabit, qui scripturam scit hominibus omnes vires salutare denegare, Deoque omnem salutis causam vindicare. GREGORIUS stat a partibus Lutheranorum L. XI. c. II. *verba, quae impii loquuntur, sed non faciunt, superna eis gratia tribuit, quorum tamen vitam in pravis moribus relinquit, per semet ipsos quidem praedones sunt, sed tamen bona, quae habent, divinitus acceperunt* L. 27. c. *saepe indignus sancta verba per Prophetiae Spiritum accipit.*

§. V. Licet Scholasticos inter ac Lutheranos de personarum trinitatis differentia Controversiae intercedant non de nihilo, ac, GREGORIUM Lutheranis nomen suum dedisse facile, probari posset; tamen his sepositis tantum moneo: Nostrum pro extollendis traditionibus ad illas non recurrisse, quasi inde mysterium trinitatis demum cognoscendum, sed scripturam potius commendasse, ut: Hom. XXI. *unum Deum esse trinitatem, & patres testamenti veteris, & praedicatores professi sunt novi testamenti.* In Christum seu secundam personam trinitatis iniurios esse Papistas docentes, secundum id, quod Deus est, nostrum non fuisse mediatorem ex Scholis theologicis constat: ad palatum tamen GREGORII haec non esse, colligi posse putem ex L. 9. M. c. 30. ubi inquit: *sanctus vir videt, quam districte conditor contra hominem irascatur & mediatorem Dei & hominis Deum & hominem requirat.* Et illam sententiam, quod Christus venisset, licet Adamus non peccasset, e Papistis defendentes GREGORIO contrariantur, cum L. 4. c. 1. Exp. Reg. haec illi vindicentur verba: *nisi Adam peccaret, redemptorem nostrum carnem nostram suscipere non oporteret.* Bellarmino, aliisque papistis idiomatum divinorum Communicationem negantibus contradicit GREGORIUS, L. 30. M. c. 30. *Christus iuxta hoc, quod Deus est, cum Patre dat omnia, iuxta hoc vero quod homo est, a Patre accipit omnia.* Agnoetas, divinam Christi naturam quaedam ignorasse docentes, hac ratione refutari posse credit: *quisquis, inquit, Nestorianus non est, Agnoeta esse nullatenus potest, nam qui ipsam Dei sapientiam fatetur incarnatam, qua mente valet dicere, esse aliquid, quod Dei sapientia ignoret: quo de argumentandi genere dignus tamen est Doctor Dorscheus in Theologia Zachariana, qui conferatur.* Omnipraesentiae testimonium peti ex L. 30. M. c. 32. potest: *redemptor noster intra uterum virginis fuit per infirmitatis substantiam, & extra uterum per potentiam majestatis.* Hom. in Ev. Quinquages. *Christus quia ubique est praesens, nec per motum recedit, sicut nec per motum venit.* Adde Hom. 10. in Ev. *sunt haeretici, qui Christum Deum credunt, sed regnare ubique non credunt: Labefactare*

quoque Papistas meritum Christi, quando alios agnoscunt mediatores, quando merita humana Christi meritis superaddunt, analogia fidei docet. GREGORIUS etsi merita humana adnoscere passim dicatur, tamen Christum solum salutis fontem intueri iubet, in Cap. II. Cant. ac L. 2. Hom. 13. in Ez. *Redemptorem nostrum omnia nostra tolerasse, & mores & culpas nostras illum solum sustinuisse confitetur*: Menardus quoque, postquam sacram. p. 252. ed. 1705. viderat sanctis quandam cooperationem ad vivificandum mundum adscribi, ingenue fatetur legendum cooperante Spiritu Sancto. Mediatoris nomen subsidio quoque Pontificiis esse nequit, quod sacerdotes non uno in loco illo decorarit, cum iuxtam ingenuam Espencae confessionem non ratione meriti & satisfactionis pro aliis, sed quia internuncii inter Deum & homines, aliqua ratione ita dici possunt, conciliationis & propitiationis honorem Christo ita esse proprium, ut cum nulla creatura, vel humana vel angelica communis. p. 268. Ed. Par. 1619.

§. VI. Ardua est quaestio, an per solam misericordiam Dei merito Christo fundatam salvemur? anque GREGORIUS nobiscum quaesitum adfirmantibus fecerit? cum plus simplici vice meritis nostris quaedam videatur adscribere. Verum observetur tantum ac adplicetur Genebrardi, hominis papaei, aurea observatio: Vitam aeternam mereri apud vetustos Theologos, est vitam aeternam consequi, atque sic res erit in vado. Placuit hinc haec tantum adscribere testimonia, cum nemo Papistarum, qui vel levem indolis sermonis patristici habeat notitiam, nobis refragari possit. Lib. XXVII. c. 22. *gentilitas, quae cum nulla apud Deum meritum habuit reconciliationis, tamen gratiam ex sola misericordia accepit, & paulo post: sola misericordia a iugo erroris absolvit, quos ingentiae perfidiae ira deprimebat*. Jobum in solius gratia conditoris refigentem L. XXII. c. 31. introducit. L. XVIII. c. 24. *quid nos dedimus, ut hanc sapientiam, quae Christus est, percipere mereamur, gratia quippe redempti sumus, illa namque sola opera male vivendo dedimus, quibus si iusta retributio servaretur, non Christus, sed supplicia, redderentur*. Conf. L. XXXII. c. 25. ad verba Ps. I. poen. propter misericordiam tuam ita commentatur Auctor: *non de meis meritis confidens, ut me salvum facias, supplico, sed de sola misericordia tua praesumens impetrare, quod non de meis meritis praesumo*. Conf. Commentationem in Ps. IV. VII. peccantem non nisi sola gratia divinae miserationis absolvit. adde, si vis Lib. I. Mor. c. 40. L. 17. c. XI. Lib. XVII. c. 8. L. 32. in cap. 31. Job. L. V. Exp. Reg. Quibus addo, JAMESIVM observasse. sensum Lib. XIX. M. c. 22. minime cohaerere in edi-

in editione Romana: Cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro impiis mortuus est, qui ergo veniente sapientia inventi sumus, quid boni operis dedimus, qui accipere eandem sapientiam mereremur. Quis quaeso, inquit Jamesius, futurus sensus, nisi legatur iuxta Msc. Codices: qui ergo veniente sapientia inventi sumus expuncta vox IMPII & elumbata sententia GREGORII, quia sic fortius impugnabat merita.

§. VII. Sola misericordia Deus commotus, ut remittat peccata, certi fideles de remissione peccatorum esse possunt, quemadmodum non uno in loco id adnoscit GREGORIUS, sic L. XIII. c. 5. inquit, qui de aeternitatis promissionibus diffidunt, fideles se esse mentiuntur. L. XIV. c. 29. in persona Jobi: Ego illum post mortem vivere certa fide credo. L. XVI. c. 2. Donum Spiritus S. pignus dicitur, quia per hoc nostra anima ad interioris spei certitudinem roboratur, conf. Ps. II. ac Ps. VI. poen. in huius explanatione ita loquitur: quia Deus poenitentibus ex corde cognoscit, & peccatore converso omnium iniquitatum eius obliviscitur, quis jam de misericordia dubitet? quis jam de venia desperet? Ne autem hac certitudine quis abutatur, Lib. XXIX. c. 8. docet: in spe debere esse non solum securitatem, sed etiam timorem in conversatione, ut & illa certantes foveat, & ista turpentes pungat. Absit igitur, ut hunc timorem ad mentem Concilii Tridentini explicemus, quod de gratia sua timere jubet, cum GREGORIUS certitudinem spei satis indicet Conf. Lib. 31. Mor. c. 34. Addo huic §. quae GREGORIUS contra Jesuitas absoluti decreti patronos hinc inde habet, scilicet L. I. Dial. c. 8. inquit: obtineri nequaquam possunt, quae praedestinata non fuerunt: sed ea, quae sancti viri orando efficiunt, ita praedestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni praedestinatio ita est ab omnipotente Deo disposita, ut ad hoc electi pro labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare. De Lege ac Evangelio licet multa tradat Petreius, sufficiat tamen observasse, minime Nostrium GREGORIVM cum Bellarmino L. 4. de Justif. docuisse, Evangelium proprie sic dictum terrere animos, sed bonum nuncium ex merito adpellasse L. 2. in Ez. H. 21. Fateor Magnum Lutherum non absque causa credidisse: GREGORIVM mediocriter Christum scire, sed cum Gerhardus p. 482. Patrol. Nostrium explicarit, adjicio tantum, non obscure legis officium, quod terrorem incutere ab eodem Hom. XVII. in Ev. indicatum, legem a renatis servari non posse, nec inde salutem expectandam ex capite de imperfectione

ctione iustitiae humanae videri potest. Conferas de coeteris L. XVIII. c. 26. Hom. 33. in Ev.

§. IIX. Non de lana caprina est illa disputatio, quae Evangelico-Lutheranae cum Romano-Papistica intercedit Ecclesia: an sola fides iustificet? Lutherani doctrinae Apostolorum inhaerentes quaesitum adfirmant, adfirmatque cum illis GREGORIVS Papa; hinc male agere Papistas hanc loquendi rationem ceu inventum Beatissimi Lutherani venditantes, nemo est, quem id fugiat. GREGORIVS certe hac phrasi usus est L. IV. Mor. c. 2. *quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis SOLA FIDES, vel pro maioribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahae stirpe prodierant, mysterium circumcisionis*, dignus est etiam, qui contra calumniatores quosdam Papistas producat, locus L. 30. M. c. 29. *invalidos non sublimiter intelligentia exercet, sed sola in Christo fides humiliter continet*. Eandem rem, licet non eadem phrasi exprimit Sanctus vir Expos. Cant. c. 7. *sine fide Deo placere non possumus*, & L. XII. M. c. 3. *qui hic virescit per fidem, illic virescit per speciem*. & L. XXXI. c. 27. *Unicuique animae, cui Dominus misericorditer praesidet, ante omnia fidei fortitudinem praebet*, Hom. in Evang. Quinquag. *ad lucem aeternam via fides est*. Haec loca si in Lutherano tolerare nolunt Papicolae, tolerant tamen in GREGORIO Papa Lutherano.

§. IX. Solam fidem cum nostra Ecclesia, ceu unicum medium nostrae salutis, postulet; quid non clamoris excitant homines papales, impietati nostram religionem favere, sed absit hoc: tantum ex divino justificationis negotio influentiam bonorum operum proscribit, interim non negans: Nunquam esse solam fidem, siue veram fidem non esse a bonis operibus separatam; certe iusto iudicio Papistae huc in foveam incidunt, quam nobis struunt, docendo: *fidem per peccata mortalia non amitti*, quid igitur mirum, si GREGORIVS nostrae religionis ac sententiae Patrocinium hinc indeumat? Hom. 26. in Evang. Pasch. inquit: *ille vere credit, qui exercet operando, quod credit* -- hinc Iacobus ait: *Fides sine operibus mortua est* & Hom. 29. in Festum Ascens. *fortasse unusquisque apud semetipsum dicat, ego jam credidi, salvus ero: verum dicit, si fidem operibus teneat, vera enim fides est, quae in hoc, quod verbis dicit, moribus non contradicit, quod cum ita sit, fidei nostrae veritatem in fidei nostrae consideratione debemus agnoscere, tunc enim veraciter fideles sumus: Si quod verbis promittimus, operibus complemus, puto inde elucescere, quaenam sententia pietatem magis commendet, Nostrae GREGORII Lutherani? an Concilii Tridentini Sess. 6.*

Illustri hoc GREGORII testimonio Bellarminus fateri coactus, *impios non veraciter credere, & non habere veram fidem, qui non bene operantur.* Conferatur immortalis & Patriae & nominis Theologus B. D. Affelmannus in Heptad. quaest. q. 5.

§. X. Quando quaeritur in capita de fide: an notitia illius pars sit? Ecclesia Lutherana respondet Affirmando: Papistae pro defendenda fide sua implicita negant. GREGORIUS hanc carbonariam religionem non amat, diligentiam cuilibet injungens pro investigandis ac cognoscendis viis Domini. De Infirmioribus agit L. 1. Mor. c. XII. *infirmiores*, inquiens *fidelium plebes fidem trinitatis cognitam constanter tenent*; Causam cur cognitio necessaria, tradit L. XVI. c. 13. *electus quisque nisi Deum cognovisset, utique non amaret* ib. cap. XIV. ad v. 3. c. 23. *Jobi. justī ad creatorem fidei oculis contemplantur, ad ejus nimirum solium veniunt*, quae illustrat L. 18. c. 17. *apte ecclesia aurorae comparata describitur, quae per cognitionem fidei a peccatorum suorum tenebris in clara luce justitiae commutatur*, & Lib. 23. p. 143. *nullus supernae adoptionis gratiam habuit, nisi qui hanc per cognitionem unigeniti accepit.* Huc refero, quae de Judaeis adserit L. 35. Mor. c. 9. & ad omnes gentes adplico: *tunc ad Christum fratres ac sorores accedunt, quando ex judaeis multi per cognitionem fidei devota gratulatione concurrunt.* Pontificiorum fides carbonaria cum nihil certi solidique in se contineat, addo huc verba L. 35. M. c. XI. *per certitudinem fidei scitur Christum esse immortalem*, hinc certorum salutaris doctrinae capitum cognitio requiritur: quarum L. 2. Exp. L. 1. Reg. meminit, *Dei quod fide Deum cognoscamus.* Haec de notitia, sive fidei parte prima sufficiant. Fiduciam quoque GREGORIVM non excludere, demonstrabo, quando fidei certitudinem docuisse indicaturus. Videas interim L. 1. c. 19. ubi sic inquit: *homo bene dispensando temporalia, per certitudinis fiduciam coelestia sperat* & L. IV. c. 22. *per fiduciam mens erigitur.*

§. XI. Destructis praejudiciis, quibus illud dogma Papistarum nitebatur, quod ante fidem verae virtutes a Christiano peragantur, Methodi ratio jubet, ut nunc inquiram, quid de hac materia docuerit GREGORIUS Papa, ubi nullus dubito adserere, GREGORIVM docuisse: ad verae virtutis, sive boni operis indolem non venire, quicquid fidem ceu fontem omnium bonorum non agnoscit. Testimonia id indicantia sunt haec ex multis. In prologo ad 1. Reg. ita loquitur: *in salute fidelium fides operibus prior est*, & Hom. XIX. in Ezech. *non virtutibus venit ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes* L. II. Mor c. 33. *fides quae si non*

prima in corde nostro gignitur, reliqua quoque bona esse non possunt, etiamsi bona videantur. De fide vero historica GREGORIVM non esse intelligendum, adparet ex L. IIX. Mor. c. 31. ubi *instabilem dicit Domum, quae Christum non habeat pro fundamento, & L. XXV. 15. sicut super fundamentum fabrica, sic super fidem opera construuntur.* L. 28. c. 10. *justo, cum fides datur, ad subsequenter operis jam fundamentum ponitur,* L. 33. c. 22. *sancti praedicatores prius ancillae sunt per formidinem, post amici per fidem: ad extremum quoque negotiatores per actionem.* L. 3. c. 2. Exp. Reg. *sine fide redemptoris bona, quae Eli cognoscit, & alia nequaquam profunt:* adde L. 29. M. c. 12. L. 35. c. 6. L. 1. in 1. Reg. c. 1. L. 1. Dial. c. 4. Hom. XI. in Ez. L. 22. Mor. c. 21. Eo ipso simul refutantur Pontificiorum illi, qui vitam fidei tribuunt, antequam Christum receperit, cum GREGORIVS docuerit, omnia bona, sive omnem fidei vitam esse ex Christo apprehenso. Confunditur nempe hic cum vita fidei, quae formalis est vita verbi, vel mediorum, quae in praeparatione datur, & ex motibus vitalibus bonis a Spiritu Sancto solo per gratiam assistentem productis constat; hinc sententiam suam palliantibus papistis exemplo Cornelii gentilis respondemus cum glossa ordinaria ad h. I. Cornelius, cujus eleemosynae ante baptismum laudantur, non operibus ad fidem, sed fide venit ad opera.

§. XII. GREGORIVS vero licet docuerit bona opera fructus verae fidei esse, non tamen ab eo discessit B. Megalander Noster Lutherus adserens: omnia renatorum etiam opera esse peccata: cum GREGORIVS multis in locis hac in doctrina Lutheri fuerit praecursor, utpote in expof. c. 9. libri Jobi: *sanctus Job videbat omnia nostra opera esse mera peccata, si justificantur a Deo.* Et, L. IX. Mor. c. 1. *omne virtutis nostrae meritum est vitium, cum de bonae vitae perfectione extollimus, hanc nos nec inchoasse monstramus.* Et certe cum GREGORIVS Lutheranorum illud dogma: *Bona O. renatorum in hac vita esse imperfecta, & ab omni lae adhaerentis peccati non pura,* suum itidem fecerit, illud non miror. Id vero mirari non desino, cur pontificii ejusmodi dogma foveant, quo stante non humilitatis, sed superbiae, operam homines navent. Rem hanc variis locis pertractat GREGORIVS L. I. Mor. c. 23. ubi inquit: *plerumque & in B. O. peccati pulvis contrahitur.* L. II. c. 23. *plerumque bonis nostris cogitationibus, quae in corde nostro adventu Spiritus Sancti operante seminantur* (ex hac observatione cadit quaedam objectio pontificiorum, quam a perfectione operantis Sp. S.nectere solent) *antiquus ille callide se interferit.* L. V. c. 7. *ipsa justitia nostra ad examen divinae justitiae dedu-*
cta in-

*da injustitia, & sordet in districtione judicis, quod in aestimatione fulget operantis L. 29. c. 7. de propria justificatione cessabis extolli, dum solum Deum conspicias L. IX. c. 28. quousque poena corruptionis adstringimur, quamlibet rectis operibus insudemus veram munditiam nequaquam apprehendimus, sed imitamur. L. 29. c. 2. quaedam, quae lucis sunt, agimus, & tamen in quibusdam adhuc tenebrarum reliquiis non caremus. L. 31. c. 6. Electi quamdiu in hac vita sunt, sine quantulocunque culpae contagio esse non possunt. L. 35. c. 1. omnia humana quae justa, quae pulchra sunt, Dei justitiae & pulchritudini comparata nec justa, nec pulchra sunt, nec omnino non sunt. Hom. 4. in Ez. impossibile est, ut aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquunt sancti Lib. X. c. 12. haec illustrat Pauli Ap. exemplo: Paulus jam tertium coeli culmen ascenderat, & tamen adhuc tenebras de carne luebat. His si addas L. 31. M. c. 22. L. 32. c. 1. & 2. L. 2. in Reg. p. 112. L. VI. Exp. Reg. In c. 8. cant. non absque causa dubitare poteris, an GREGORIVS cum Romano-papistis justitiam nostram perfectam ac omni labe carere docuerit. Sed non obstantibus testimoniis adeo perspicuis Lutheranorum doctrinam confirmantibus, Pontificis agminis ductores suae sententiae causam GREGORIVM agere credunt; respondet hinc Alphonsus de Castro, gratulaturque sibi de nacta occasione, qua studium Protestantium in patres pungat, inquiens: *se mirari, quod non vereamur eo teste uti, cum sanctorum testimonia pro libitu rejiciamus, dicentes fuisse homines, non fallendi periculo non donatos, elevari a nobis testis fidem, quandoquidem nullum in operibus agnoscat meritum, quod tamen in hoc ipso testimonio agnoscat GREGORIVS. Verum cum huic discursui ab initio statim satisfactum, respondeo concedendo nos ejusmodi meritum, quale L. IX. c. 2. GREGORIVS docet, etiam agnoscere, asseroque salva sententia Lutheranorum: Omne virtutis nostrae meritum esse vitium. Nec de merito contra papistas disputatur, nisi quia negant meritum esse vitium. Rossensis latere in varia justitiae voce delectat, putans: *aliam esse universalem integrae vitae cursum comprehendentem, aliam vero, quae considerari debeat in singulis operibus: GREGORIVM loqui de justitia priori, hanc scatere multis vitiis. Bellarminus districtè teneri apud papistas nugatur, districtè judicari nihil aliud esse, nisi ex his, quae homo ex se habet remotis gratiae donis, Deum agere nobiscum secundum misericordiam, non iuxta rationem debitoris: postea, quando GREGORIVS asserat, nos imitari tantum veram munditiam, non vero apprehendere munditiam Dei & beatorum intelligi, cu-***

jus comparatione nostra vera esse non videatur, sic etiam ipsum GREGORIVM loqui L. V. c. 26. humana justitia divinae justitiae comparata injustitia est, similia quoque Libro ultimo c. 1. Legi illud: bona, quae nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt, non significare omnia bona opera nostra impura, sed non omnia posse esse pura, quia fieri non possit, ut non aliquando subrepat aliquid, quo bona opera vitientur.

§. XIII. Hae artes sunt, quibus utuntur Papistae: sed frustra, respondeat enim ipse GREGORIUS L. IX. c. 11. *ut saepe diximus, omnis humana justitia injustitia esse convincitur, si directe indicetur. Prece ergo post iustitiam indiget, ut quae succumbere discussa poterat, ex sola iudicis pietate convalescat. Quae cum plene a perfectioribus habetur, haberi de illa quippiam dicitur, quia mens humana & comprehensa vix peragit & valde extrema sunt, quae comprehendit; Ex quibus patet, negare illum, nos habere veram justitiam, & pura esse bona opera: prima ratio est in comprehensione; quod non tota justitia comprehendatur, ne quidem a perfectioribus; altera in actione, dicit enim: comprehensa vix peragit, ubi vix fieri non denotat, quod tam facile non peragantur B. O. sed aliud, nempe: non tantum imperfecte capi bonum: sed etiam non tantum non perfici: esset enim implicatio contradictionis: verum etiam id ipsum imperfectum, quod concipitur non effici, tantum inchoari, & tamen magno labore inchoari. Quod ergo ipsa B. O. intelligat habere admixta peccatum, probatur ex L. IX. c. 13, ubi exponens illud: Et si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea: multis modis illustrat hanc iustitiae imperfectionem: Plerumque si scimus bona, quae agimus, ad elationem ducimur, si nescimus, minime servamus. Quis enim aut de virtutis suae conscientia non quantulumcunque superbiat? aut quis rursus bonum in se custodiat, quod ignorat? & c. 19. Intentam quippe Deo animam, ipsa adhuc corruptibilis caro diverberabat, eiusque amoris pulchritudinem obscenis & illicitis cogitationum motibus foedat. Haec non posse indefinite de toto cursu justitiae intelligi, patet: sunt enim dicta de singulis justitiae actibus, & his singulis adhaerere quid peccaminosi dicunt. Et hic in fumos abit Roffensis solutio. Quod de justitia comparativa objecit Alphonsus, id contra GREGORII mentem. Etsi enim cum Chamiero concedam, comparate ad munditiam Dei nostram non videri munditiam; tamen aliter omnino dici oportet de hominibus in hac vita, quam de angelis aut beatis animabus. Nam harum imperfectio oritur a disproportione creaturae ad creatorem, cum homo insuper hac etiam habeat peccatum admixtum. Illud vero*

vero, quod Bellarminus tentavit circa locum L. 35. 16. ostendit, logices Eminentissimum Cardinalem fuisse oblitum, cum non posse designet non tantum universalem propositionem, sed etiam necessariam: ergo, *cum dicuntur B. O. nostra non posse esse pura*, non tantum dicitur: *omnia non esse pura bona*, quod vult Bellarminus transposita negatione, sed potius: *omnia esse non pura*: imo neque hoc tantum, posset enim contingenter: sed etiam fortius, necessario esse non pura. Quod ad τὸ restricte reponit Bellarminus, id refutat itidem GREGORIUS L. 9. c. 19. ubi, quod antea districte dixerat, *remota pietate explicat*, per pietatem autem misericordiam intelligi, ostendo ex L. V. c. 18. ubi inquit: *districli examinis flagella metuenda, quia & ipsa nostra perfectio culpa non caret, nisi hanc severus iudex in subtili lance examinis misericorditer penset*: porro districte judicare est eidem vitium exactissime inquirere, eiusd. lib. c. 14. *districus iudex cuncta comprehendens occulta malitiae mirabiliter penetrat, & suis hanc intentionem bene ordinans damnat*; intelligit itaque GREGORIUS, remota gratia ipsa, non remotis donis, remota inquam grata sine misericordia, qua fit, ut condonentur defectus.

§. XIV. Imperfecta cum docuerit GREGORIUS bona renatorum etiam opera, imo illa e peccatorum numero non exemerit, ob adhaerentem videlicet imperfectionem, non opus videri posset, multis operosum in eo esse, ut adstruatur: GREGORIUM negasse contra papistas meritum illorum, cum illud sponte inde fluat, melioris tamen evidentiae causa haec adscribere volui L. V. Mor. c. 23. explicans verba 1. Cor. IV. mihi pro minimo est, ut a nobis iudicetur - - hunc illorum sensum esse non obscure indicat: *recta egisse me recolo; attamen de meritis non praesumo: quia ad eius examen vita nostra ducitur, sub quo nostrae fortitudines, & ossa b. e. Optima etiam perturbantur* L. IX. c. 14. *ad vitam non ex meritis, sed ex venia convalesco*. Dicas: atque sic contrarium docuit GREG. Scripturae, quae, 1. Cor. 3. 8. inquit: unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum opus suum; sed, initio cur dicendum, hic agi de vita aeterna? postea; agat Apostolus de mercede secundum opera ratione generis, & ratione proportionis tali, quae tamen non ex intrinseca bonitatis proportionem ad mercedem, neque est de iustitia commutativa exacte, sed ex divina ordinatione, qua voluit, plus habenti plus dare & gratiae & gloriae Matth. 25. 21. 29. studio hinc non dicitur propter maiorem laborem, sed secundum maiorem laborem, κατὰ, ut convenientia ex voluntate divina aestimaretur, non ex debita laboris mercede. Quae exposito licet Luthe-

ranorum soleat esse, quo tamen Papistae videant, eam in cerebro Lutheri eiusque doctrinae confessorum non esse natam, evolvant Explanationem GREGORII in Ps. Poenit. & quidem verba: fac mihi mane misericordiam tuam: ubi ita inquit: *aliud est secundum opera reddere: & aliud propter ipsa opera reddere: in eo enim, quod secundum opera dicitur, ipsa operum qualitas intelligitur, ut cuius apparuerint B. O. eius sit & retributio gloriosa: illi namque beatæ vitæ, in qua cum Deo, & de Deo unitur, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari, præsertim cum Apostolus dicat: non sunt condignæ passionēs huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in Nobis.* Quæ recte opponit Bellarmino L. 2. de verbo Dei c. 12. Doctor noster Gerhardus Conf. Cath. L. 2. P. 3. ubi hanc GREGORII expositionem scripturae S. testimoniis mirifice illustrat. Quæ Petreius aliique ex commentario GREGORII in libros Reg. 1. Cap. 1. L. 5. c. 7. obijciunt, *vitam æternam ex piæ vitæ actionibus præparari*, quod jubet GREGORIUS, *pro obtinenda remissione peccatorum bona agere*, in fumos abeunt, cum testimoniis Guffanvillæi, Pagii aliorumque doctrina non minus quam fama celeberrimorum Papistarum supra hunc foetum Sancto GREGORIO suppositum, demonstratum sit.

§. XV. GREGORIVM Lutheranorum bona opera dixisse peccata, illis nihil mereri, sola fide homines salvari jam audiivi, videntur tamen illi doctrinae inquis, obesse encomia, quibus ut Pietatis doctor deprædicatur, ergone bonorum operum studium illustris hic Sanctus proscripsit? Non L. B. aliud docent ejus actiones, aliud spirant illius scripta, fiduciam tantum noluit in iis collocandam, secus ac moderni Pontificum Romanorum assentatores. Afferam testimonia, quæ & pietatem & humilitatem illius spirant. Hom. VII. in Ezech. *Justus advocatus noster, justos nos defendet in judicio, quia & nos ipsos cognoscimus, & accusamus injustos: non ergo in fletibus nostris, non in artibus nostris, sed advocati nostri allegatione confidamus.* L. V. Mor. c. 1. *sancti tacite cogitant, quod nec bona agunt, nisi ut soli domino placeant, nec in ipsa affluentia suæ prosperitatis exultant* L. VII. Mor. c. IX. *reproborum fortitudo est, in semetipsis spem ponere* L. IX. c. 13. *ex justitia non in nobis, sed in Domino, gloriandum est.* L. IX. c. 25. *si placere Deo veraciter cupimus, postquam perversa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus* L. XVI. c. 11. *qui reddit unicuique secundum opera eius, illum in extremo examine justitia æterni judicis salvat, quem hic ejus pietas ab immundis operibus liberat, sin vero ad hoc salvari quisque hic sua munditia manuum suarum creditur, ut suis viribus innocens*

uocens fiat, procul dubio erratur. Errent, igitur papistae, de operum merito hinc inde gloriantes.

SECTIO III.

De

SACRAMENTIS VERIS AC FALSIS.

§. I.

Sacramenta ex opere operato non prodasse, haud obscure indicat GREGORIUS Homil. 22. in Evang. *sola*, adfirmans, *redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram mentis solennitatem non sufficiunt, nisi eis quoque & B. O. jungantur. Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei perversis moribus contrairae?* quibus quemadmodum oralem in oppositione ad capernaiticam docet manducationem, ita malam vitam in causa esse docet: cur in impium accepti corporis & sanguinis fructus non redundet. Similiter Noster a partibus Lutheranorum, statuentium, intentionem ministri ad essentiam sacramenti minime necessariam, stare videtur, quando in iure canonico dist. 89. p. 136. ed. Par. Lips. legitur: *non nocet malitia Episcopi neque ad baptismum infantis, neque ad ecclesiae consecrationem, quia baptisma a Deo datur, non ab homine venit, sic & Eucharistia, ut omnia, quaecunque in altari ponuntur, non ab homine, sed a Deo, sanctificationem accipiunt.* Conf. Decret. II. q. 1. d. 84. Aras inter illas res referendas, quae indifferentium nomine veniunt, Lutherani docent, suadentque unam servandam: Pontificii, quo tot peragendis Missis lucroque inde hauriendo sit locus, infinitas exstruunt aras: putantes ex GREGORII L. 5. Ep. 50. hunc ritum commendari posse, quod Ecclesiae faciat mentionem, *in qua tredecim fuerint altaria*: Verum ipse GREGORIUS illorum usum indicat, nempe ad hunc finem illa altaria non fuerunt exstructa, ut in singulis eorum sacra quovis solenni die fierent, sed ut reliquiae Sanctorum illinc pro more collocarentur, cum notum sit, ideo loca illa hoc decorata nomine: quod martyrum, vel confessorum corpora tegerent. V. Albaspynaeus l. c. infantibus licet sacra munera, & Lutherani tradenda dissuadeant; patet tamen Tridentinos patereulos, GREGORII ritum susque deque habuisse, quando hunc ritum proscripserint, non obstante, quod Nostri tempore ex sacramentario ad Sabb. Pasch. ritum invaluisse adpareat. Frustra quoque elevati calicis benedicti, a populo circumadstante, adorationem ex Sacram. ubi *calicis in conspectu Domini suble-*
vati

vati sit mentio, probare adnituntur, cum ipse Doctissimus Menardus non solum hunc ritum ex hoc loco probari posse neget, sed infimul fateatur, vestigia illius in veteribus ordinibus Romanis non deprehendi.

§. II. Bellarminus in ceremoniarum classe, quae in ipso baptismo adhiberi solitae, primo loco recenset nominis impositionem, sed Doctissimus Benedictinus Hugo Menardus Not. in sacr. Greg. p. 98. inculcat, olim nomina non in ipso baptismo, sed ante eum, infantibus imposita. Idipsum etiam patet ex Sacramentario GREGORII; In eo baptizandus interrogatur, *qui vocetur?* non adposite sane, si non nomen, quo vocaretur, domo secum attulerat.

Vim & efficaciam baptismi licet Lutherani fateantur esse divinam, tamen cum ita res nostrae sint compositae, ut semper quid mali in nobis reliquum deprehendatur, reatum in baptismo tolli non negant, ipsum vero actum peccati tolli, ut adfirment, rationibus destituti, induci non possunt. GREGORIUS Papa R. Lutheranorum favet causae L. V. Mor. c. 23. *superfluae*, inquit, *cogitationes amputari nequaquam funditus possunt, semper enim caro superflua generat, quae Spiritus ferro sollicitudinis recidat; similiter L. VII. c. 23. ita hac de re loquitur: esse a culpa liberi nequaquam possumus, quousque in corpore mortui tenemur, & Lib. V. Exp. Reg. in c. 12. motus illicitus carnis, quamdiu ipsa caro est, tolli non potest, violentia movendi tolli potest, adde Hom. 22. in Ez. per fidem quidem in baptismo peccata laxantur; sed tamen, dum adhuc vivimus, etiam post fidem saepius ad peccata declinamus.* Difficile vero esse demonstrare peccati in nobis motus, si negetur peccatum ut sit, etiam per baptismum tolli, nemo negabit.

§. III. Quando ex communi fere consensione antiqua putantur, quae a primordiis religionis Christianae observata, patet canonem Romanum antiqui elogio mactandum non esse, cum GREGORIUS Lib. VII. Ep. 63. diserte dicat: *morem Apostolorum fuisse, ut ad ipsam solum modo orationem consecrarent.* Bellarminus hac Papae objectione turbatus, vehementer aestuat, vix inveniens, in quo pedem figat: initio, modestia Jesuitica aciem verborum GREGORII hebetaturus, dicit: non deesse, qui negent, Apostolos unquam ad solam orationem Dominicam Eucharistiam celebrasse. Verum licet Jesuita Cardinalis, GREGORIVM mendacii arguere his velit, existimem tamen, non tam facile repudiandum fuisse, quod S. GREGORIVS scripserit: neque enim verosimile, tantum virum non animadvertisse, quod Hieronymus ante scripserat, ipso fatente Bellarmino, l. c. cap. 19. deinde cum his postremis Bellarminus antecedentium vim infringat, miror finxisse

finxisse Doctissimum Cardinalem postea Apostolos multa alia orationi Dominicae adjunxisse, cum nullum vestigium hujus rei, in scriptis GREGORII ostendi queat. Ex eadem hac epistola Nostri, cum adseruerat precem suo tempore in celebratione Eucharistiae dici solitam a Scholastico quodam compositam, adparet, nec Christum nec Apostolos illius auctorem dici posse. Disputant hic eruditi de Scholastico multis: sed observandum, nec Menardum, nec Bonam Cardinalem etsi doctissimum (Rer. Lit. L. 2. c. XI. p. 344. O.) probasse, Ambrosium, vel Musaeum Massiliensem hujus centonis auctorem fuisse: GREGORIVM certe nemo illinc trahere potest. Scholastici iuxta CANGIVM VOSSIVM sunt a Schola, inde primum sic dicti, quod in Scholis ad comparandam eloquentiam se exercentes fictas lites declamarent. Advocati hinc Scholastici adpellati C. Theod. L. 8. T. 10. leg. 2. cum vero hi olim operam navarent, ut purius loquerentur, quam vulgo solet, evenit, ut Scholastici nomine insigniretur, qui puro, & ad regulas artis constructo sermone loqueretur. Eo significato apud GREGORIVM Scholasticum venire non crediderim, cum nimis contemptim de illo loquatur: Suspensus inde sum: annon melius interpretetur mens Sancti Papae? si dicatur: voluisse Nostrium eo notare declamatorem, qui circa fictas lites se exerceret, ita ut male consuli auctoritati Christi crediderit, quando neglectis eius verbis, verbis cujusdam declamatoris, qui circa fictas res se tantum exerceret, adeo sanctum celebraretur negotium: certe hominem eruditum eo notatum cum CL. Benedictinis, perspicere non valeo: si id velint viri celeberrimi, Scholastici nomen idem tempore GREGORII significasse, quod significat hodie in Germania Magistri titulus, quo non qui eruditionis sibi compararunt thesaurum, sed, qui certam pecuniae summam solvant ex vanissimo ineptissimoque honoris affectu decorantur: non tam facile repugnari iis posse concedo. Coeterum: quocunque significato Scholasticum sumere velis, injurius es in GREGORIVM, si dicas, vel Christum vel Apostolos, vel alios Viros, eruditionis Theologicae adparatu sese commendantes, ab ipso notatos fuisse, quis enim quaeso indignum credet? precem a Petro, hunc enim sub Scholastici nomine intelligendum non desunt e Papicolis, qui nugantur, Apostolorum principe, Papa super Eucharistia dici, nonne Dei Spiritu actus Sanctissimus Petrus egit, quae egit? Hac via cum elabi papistis non detur, putant GREGORIVM hic non loqui de canone missae, aut certe non de toto canone, sed de aliqua prece extraordinaria, v. g. *de tribus illis, quae dicuntur post agnus Dei*, sed cum id *εὐρημα* ipse Doctissimus Bona rejiciat,

jiciat, constat CL. Benedictinos rem non restituere in integrum, quando nixi suppositis interpolatisque liturgiis ante GREGORIVM, canonem missatam in usu fuisse probarent, cum aliis locis, librisque ipsi Doctissimi viri falsi: liturgias Ambrosii aliorumque sine causa horum superbire nomine. Purpuratus vero Bona credens, non posse fieri, ut compositae sint tempore GREGORII preces hae, *cum, quae sint in canone, magna ex parte apud Ambrosium inveniantur*, observasset, partim non contra Lutheranos haec facere, cum his GREGORII verbis firmati probent tantum, a Christo & Apostolis hunc canonem missaticum deducendum haud esse, partim sui ipsius memor fuisset, cum enim L. I. c. 7. R. L. negasset, hunc commentarium non esse Ambrosii sed sec. 8. vel 9. suppositum, male inde, quae sec. 6. gesta probari: temerarie, licet subtilius L. II. c. 15. §. 1. dubium solvi posse autumat idem Cardinalis, si diceret, vocem *solummodo* vel irrepsisse in textum, vel ad alias orationes restringendam quae consecrationem antecedant, vel subsequantur. Sed enim cum prius iugens sit postulatum, quodque temeritatis merito accusatur, nullo enim fide digno Msc. firmari lectio potest, posterius ipsa orationis GREGORIANAE series satis refutat. Fateor, verba institutionis consecrationi adhibita, sed quid obstat, quo minus adferam, & haec, sumpta orationis dominicae voce sensu paulo generaliori, sub oratione dominica indicata fuisse, cum locis facile adducendis & haec sub orationis dominicae voce apud antiquos venerit?

§. IV. Lutherani quemadmodum sub vero pane ac vero vino omnibus communicantibus verum corpus, & verum sanguinem offerri docent, ita eo ipso a Romano-Papistica discedunt Ecclesia, quae hodie docet, post consecrationem panem ac vinum in corpus & sanguinem Christi transmutari. Res illa Romana prouti institutione ac primitivae Ecclesiae praxi destituitur, ita, nisi infinitorum absurdorum GREGORIVM facere velis reum, eius tempore nondum fuit credita. Refertur enim L. 2. Dial. c. 24. historiola quaedam de puero monacho, qui, quod sine benedictione e Benedicti monasterio exiisset, subito mortuus erat: audi vero non facile t. t. auditum: cum esset sepultus, die altera proiectum foras corpus eius inventum est, quod rursus tradere sepulturae curaverunt, sed sequenti die iterum proiectum exterius, atque inhumatum, sicut prius invenerunt. Tunc concite ad Benedicti patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur: quibus vir Dei manu sua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: ite atque hoc Dominicum corpus super petus eius ponite, & sic sepulturae eum tradite. Quod dum factum fuisset, susce-

susceptum corpus ejus terra tenuit nec ultra projecit. Bellarminus equidem L. 4. de Euch. c. 4. §. post A. D. 500. negat, relictum corpus dominicum in sepulchro, sed tantum positum super pectus ejus, dum collocaretur in tumulo ac deinde continuo ablatum; verum ita ex sui seculi fide GREGORIANI fidem perverse aestimans, quod iam nemo absque horrore audiret, illud corpus Domini sepeliri & in sepulchro cum cadavere relinqui, cum Eucharistiam in ipsum corpus Domini mutatum credit, nondum verborum Benedicti atque GREGORII tenaces movet, ut assensum suum illi praebeant. vid. Dallaeus L. VII. de Cult. Lat. p. 959. Ab hoc Benedicti facto o! quantum recedunt Monachi Benedictini Parisienses! cum enim Doctissimus Menardus nota. 55. observasset, ad verba: Hoc est enim corpus meum, *particulam enim alibi abesse*, statim hunc, per latus licet, pungunt, adparere inde, auctorem panis ac vini conversionem in corpus & sanguinem Christi docuisse, cum tamen nihil minus orationis involvat nexus, ad quem perturbandum Benedictini capti affingunt GREGORIO, quod ne per somnium quidem vidit.

§. V. Eucharistiae sub una administrationem inventum esse Concilii Obstatensis nemo est facile, qui id ignoret. GREGORIVS Lutheranus obstat huic Paparum decreto variis testimoniis, quae, ad ostendendum, quid reverentiae moderni Pontifices antiquis Papis exhibeant, adscribam. L. XIII. c. 11. inquit: *sanguinem redemptoris nostri, quem persecutores saevientes fuderant, credentes biberant.* L. IV. Dial. c. 58. *Christi corpus sumitur, ejus caro in populi salute partitur, ejus sanguis non jam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur.* in Ps. VI. poenitentialem quis exponere queat, quanta fuerit miserationis, sacratissima sanguinis effusione genus humanum redimere, & sacro sanctum vivifici corporis & sanguinis sui mysterii membris suis tribuere. L. XII. Ep. 7. jubet corporis & sanguinis communione privari, qui turpiter conjuncti. Conf. Ep. 10. Adde Hom. 22. in Evang. quid sit, inquit, sanguis Agni, non jam audiendo sed bibendo didicistis, qui sanguine super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur, qui ultimus locus refellit quoque Papistarum effugium, quasi sanguis quoque in corpore sub pane sumatur, cum sic sanguis Christi non bibendo sumeretur, sed edendo. Hunc locum, si pariter ac illum, quem ex L. IV. Dial. adduxi, pervertere cum Bellarmino quis velit, illum velim adire Librum Sacram. GREGORII, exque eo, quae & amussim cum his congruant, repetat, vanitatemque Bellarminianae oppositionis videat. Loca sunt P. 3. col. 1. extr. Dom. 27. post Theoph. ubi sine verborum involucri dicunt: *ipsi, qui sumimus communionem hujus sancti panis & calicis, unum*

Christi corpus efficitur. Si soli, qui conficiunt, sacerdotes Christi corpus sunt, fateor solos de Domini calice bibisse, sin omnes fideles corpus Christi, omnes quoque sumplisse sanguinem Christi fatendum erit. Alio quoque loco in Ps. Poen. inquit: *quod corporis & sanguinis mysterio ecclesia pascatur & potatur*: imo calice laicos tempore GREGORII non privatos adeo verum est, ut Lindanus, acrior licet Lutheranorum adversarius, ex calicibus, qui GREGORII P. R. aevo in Anglicana ecclesia plures in altari consecrabantur, probari posse diffiteri non audeat. Panop. L. 4. c. 56. Ad finem huius §. subjungo firmum ab infirmis veteris ecclesiae petatum argumentum: cum enim variae in extremo sacrament. libro occurrant orationes ad visitandum infirmum, tandem ita pergitur: *deinde communicet cum corpore & sanguine Domini, & sic faciant illi per VII. dies, si necessitas fuerit.* Asservatae species etiam nostram hypothesein illustrant. L. 3. Dial. c. 36. testatur, Maximianum & socios navi fracta corpus & sanguinem redemptoris accepisse. Quando vero doctissimus Menardus not. 992. *siccum sacrificium ad corpus Christi separatum a sanguine dato explicat*, eo ipso quidem auram Romanae curiae capere videtur, re ipsa tamen Vir Doctissimus non dissentit ab Eminentissimo Cardinali bono illo Bona, qui Rerum Liturg. L. II. c. 18. fatetur, semper & ubique ab ecclesiae primordiis usque ad seculum XII. sub specie panis & vini communicasse fideles. Hinc non mirum, Illustrem quoque Gropperum de Eucharistia art. 4. c. 2. administrationem coenae sub utraque optasse. Sed surdo Papae sui etiam Cardinales narrant fabulam.

§. VI. Causam laicorum cum optime GREGORIUS §. praec. defenderit, videamus quid tempore GREGORII moris in Christianorum fuerit coetu circa ipsam Synaxeos administrationem, ubi constat olim, quando sacra synaxi uterentur quidam, coeteros solitos fuisse exire foras, ut inde etiam missae vocis origines ducere nonnulli jubeant. In Pontificiorum coetu plane hic mos adolevit, & plane est inversus, misso verbo Dei, quod tamen Salvator scrutari iussit, sufficit, si modo audiat missa, si modo laici adsint, quando sacerdos sibi communicat ac variis gesticulationibus passiones Christi repraesentat; Sed quo minus has gesticulationes GREGORII aevo notas fuisse, ac plebem his intuentis adsueta, obstat GREGORII Lutherani L. 2. Dial. c. 23. ubi Diaconus in missis ante oblationem clamaret: *si quis non communicat, det locum.* Bene inquis: ergo communio peracta est sacerdote solo, missis omnibus: respondeo negando omnes abiisse, sed illi tantum abierunt, qui non communicarunt, prout,

ex

ex historia illius ritus facile demonstrari id ipsum posset, nisi res esset notissima. Homines vero, qui simul communicarent, adfuisse, infinitis locis ostendunt ex GREGORII Sacramentario Dallaeus & Cassander: ita enim ibi jubet minister GREG. *memento Domine famulorum famularumque tuarum III. & III. & omnium circum adstantium - - qui tibi afferunt hoc sacrificium laudis pro se suisque omnibus*: ib. p. 3. magno numero ac studio a Dallaeo viro Hist. Ecc. peritissimo collecta, ex quibus colligas in omni missarum genere atque ordine plures uno sacerdote adfuisse communicantes; dicunt Romanae causae patroni, perperam inde colligi, nullas GREGORIANO tempore fuisse missas solitarias, quod & apud se abundant id generis missae, & tamen eadem illa quotidie nunc quoque dici, etiam in sacris, in quibus unus homo utramque paginam facit i. e. in quibus unus idemque & communicat, & altari adstat, nemine praeter ipsum communicante: sed quae-so, annon absurde solum sumens accipiens inquit: sumsimus, accepimus? Bellarminus L. 2. de miss. c. 10. contra aerem disputat, quando dicit: illa verba dici in numero multitudinis propter plures communicantes, *si qui adsunt*; cum tantum iis objiciatur, ubi nullis adest. Dicis: cum unum corpus sumus, non solum praesentes, sed etiam absentes pro omnibus oramus; Respondeo: oranti litem nos non movere, sed tantum capere non possum, qui vere ac congrue iuxta GREGORIVM dicat: *quotquot ex hac altaris participatione sumsimus, is qui unus ac solus sumsit*: bene faciunt Romani sacerdotes, quod latine haec apud plebem, latine nescientem, cantant. Confer. Cassander in Consult. Tit. de Miss. solit.

§. VII. Sacrificiis pietatis quemadmodum cultus Lutheranorum ornatur, ita Deo Sacrificium missaticum pro vivorum ac mortuorum poenis satisfactorium, quo Christus denuo Patri suo a sacerdote quodam offeratur, placere, negant. GREGORIVM quid hic sentire quaeris? Respondeo: hic inde equidem sacrificii pro vivis ac mortuis meminit, non tamen docuit, sacrificia hodie dari papistico satisfactoria. Cum enim papistae *sacrificia proprie sic dicta* intelligant, adque illa mortem sacrificandi requirant, adparet GREGORIVM illis contrarium. L. IX. M. c. 20. ita de hac re loquitur: ille jam veniat, qui pro nobis sine culpa semel moriatur, deinde ex L. 20. c. 2. aliamnecto rationem: quia redemptor noster iuxta mundi finem vim persequentium pertulit, semet ipsum pro nobis sacrificium vespertinum dedit, ergo Christi sacrificium est ultimum ac nunquam ex intentione GREGORII iterandum. Auctor etiam commentarii, qui S. Papae in libros Regum adscribitur non semel testatur, *sacri-*

ficiū defuisse, sacerdotum ordinem baud amplius superesse. Conf. L. 2. Exp. in 1. Reg. p. 246. ed. 1540. L. 3. c. 2. Ex hoc libro responderi potest ad objectionem: ad veram religionem requiri sacrificia: illum Deo victimas offerre, qui de virtute, quam habet, inaniter non extollitur, sed omne, quod perficit, gratiae tribuit conditoris. Missae vocabulo utitur Noster, sed nunquam eo significatu, quo CL. Benedictini credunt notare actum sacrificandi, potius pro ritu dimittendi populum, prout id, ut alia loca taceam, vel ex L. 2. Dial. c. 23. constat.

§. IIX. Quamvis auctor in libros Regum multa confusione doctrinam de poenitentia pertractarit, hinc inde quaedam deprehenduntur ad Benedictinorum mentem non accedentia. Sic L. V. Exp. R. *legitur, poenitentis mens tunc bene dirigitur, si divina judicia metuat & de Dei omnipotentis miseratione confidet*: non oscitanter enim consideranti haec adparet, & duobus poenitentis officium nostrum descripsisse actibus, & cum his non convenire, quae L. VI. in c. XV. GREGORIO supponitur, videlicet, *quod tria in unoquoque consideranda voluerit: Conversionem mentis, confessionem oris & vindictam peccati*, quod vel ex legitimo foetu GREGORII L. 33. M. c. 15. adparet, ubi ad corrigenda peccata requirit, *terrorem justitiae judicantis & fiduciam gratiae parcentis*, sive: ut hodie Theologis loqui visum: requirit GREGORIUS: cordis contritionem, ac fidem salvificam. Injuriam eo non fieri Papistis & has partes concedentibus addi tantum satisfactionem cupientibus, cujus in scriptis GREGORII non infrequens facta mentio, vel ex eo constat, quod & Lutheranorum votum sit, ex ritu satisfactionis pristinae aliquid in usum reduci sine tamen falsis opinionibus, exempli bonique ordinis ergo. Papisticam docuisse GREGORIVM satisfactionem nemo probabit, cum, quam commendavit Noster satisfactionem, canonica fuerit ac disciplinaria, sine omni spe meriti divini mandata. Apud Pontificios modernos Satisfactionis vox est, ubi quis tantum facit, quantum qui laesus sit iuste & ex jure exigere potuit. GREGORIVM hunc satisfactionis significatum Christianis commendasse sequentibus motus ratiociniis dicere nolim, initio quod L. VI. M. c. 20. doceat: *mediatorem a Dei oculis culpam, quam fecerit homo, abscondisse*, dicaturque in C. 1. Cant. *in illius fide, qui pro peccatoribus mortem pertulit, anima humana a peccatis omnibus mundari se credit*, Conf. L. 2. in Ezechielem n. 16. satisfactionem vero papisticam cum Christi satisfactione consistere posse quis probabit? deinde L. 27. M. c. 15. indicat Noster: *vere poenitentibus totum dimitti, quod ante deliquerunt*, scquis vero adeo audax, ut non

non erubescat dicere, pro dimissis GREGORIVM postulasse satisfactionem? Iubent equidem Papistae pro his emolliendis conferri L. IX. in Jobum c. 27. quia enim hic dicit: *delinquenti Dominus nequaquam parcit, quia delictum sine ultione non deserit, aut ipse hoc punit: aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus sine vindicta laxatur. Sic David audire post confessionem meruit: Dominus transtulit peccatum tuum: & tamen multis post cruciatibus afflictus adfugiens, reatum culpae, quam perpetraverat, exsolvit: inde colligendum post poenitentiam a Nostro satisfactionem desideratam: Verum, ut taceam, ne quidem hoc testimonium cum Papistarum ac CL. Benedictinorum doctrina convenire, cum iuxta hanc velint, haud dubie culpae Davidis reatum non ulla eius perpeffione expiatum, sed sola Dei gratia, misericorditer dimissum, non absurdum est dicere: GREGORIVM idem voluisse, quod Augustinus, cujus in scriptis Nostrom versatum collatio ostendit, nec negant CL. Benedictini in Vita GREGORII: Nimirum, peccata Dominum ita suis ignoscere, ut ea tolli, aboleri & excindi velit, quod GREGORIVS, Augustini imitatus dictionem, puniri & vindicari dixit, eoque adhiberi illas disciplinas & afflictiones, quibus suos Deus in hoc seculo exercet. Plane is est eorum verborum sensus, quibus totum hunc locum paulo post sic concludit: *Bene ergo dicitur, sciens quod non parceres delinquenti, quia delicta nostra sive per nos, sive per semetipsum, resecat, etiam cum relaxat. Ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non vult vindicare.* Eo referenda puto, quae L. 16. M. c. 19. leguntur: *flagella bonorum, aut vitia perpetrata purgare, aut ea, quae poterant perpetrari, futura devitare.* Vult nimirum: ideo nos affligi, ut vel vitiis, quibus peccavimus, mundemur, vel ut a peccando in posterum caveamus. Contra Lutheranos crebra deletionis peccatorum mentio in scriptis GREGORII non facit; respondeo enim: quod. v. g. illa, quae L. 6. in 1. Reg. c. 15. traduntur, *non solum peccata sunt confitenda, sed etiam poenitentiae austeritate delenda*, non explicanda sint de poenae temporalis remissione, de qua tamen quaeritur, sed de ipsius vitii nobis inoliti extinctione ac mortificatione, de qua nulla nunc quidem est controversia, nam peccata non tantum confiteri, sed etiam poenitentiae austeritate delere, nihil aliud est, quam vitiosos peccandi habitus luxu aut intemperantia comparatos, forte poenitentia contrariaque luxui austeritate ex animis nostris expungere, atque obliterare, ut praeclare Dallaeus loquitur, sic ut nulli deinceps in nobis adpareant, qui antea multiplici delictorum*

etorum sobole testabantur, quam in nobis valerent vigerentque. Cur CL. Benedictini collectioni suae Epistolarum L. 9. Ep. 5. inter epistolas GREGORII eam retulerint, quae de satisfactionibus contra mentem Christi non pauca continet, cum Msc. codices eam non contineant, imo excepto Vaticano, quod malae causae indicium sat luculentum, id velint alii discutere.

§. IX. Quanquam negare nolim, GREGORIVM a multis ceu inventorem purgatorii venditari: velim tamen consideretur, sequentia dogmata Nostri cum igne Papistarum purgatorio stare non posse. Enim vero papistae docent, veniam consequi animas defunctorum, at noster Papa ad mentem Lutheranorum optime defendit: *dum tempus vitae praesentis abscinditur, ad operationem promerendae veniae ulterius non reditur* L. 8. Mor. c. 12. 13. cum antea L. V. c. 12. adseruerat: *post mortem fructuosam poenitentiam agere non valemus*. Benedictini docent: *animas piorum etiam vexari fatuo purgatorii igne*, sed GREGORIVS docet L. IV. M. c. 37. *Mox quippe ut a carnis colligatione exeunt, in coelesti sede quiescunt*, conf. L. II. Exp. R. p. 341. L. Dial. c. 25. *perfectorum animae mox ut hujus carnis claustra exeunt, in coelestis regni sedibus recipiuntur*, quod testimonium vel ideo notandum, quia ex dialogorum libris potissimum contrariam sententiam defendi posse autumant: adde L. 13. M. c. 20. in cap. II. cant. Imo in sacramentario GREGORII capite super Diptycha *sanctos dormire in somno pacis legitur*. Equidem Menardus doctissimus Benedictinus putat, dormire in somno pacis sanctos, non quia sint exempti purgatorii cruciatu, sed quia nulla jam animi perturbatione vexentur, nullis vitiorum stimulis tententur, vitam aeternam omni cum securitate expectantes. Quaeso enim, an, qui purgatorii vexatur flammis, pace fruatur, quis unquam a vitiorum stimulis immunem esse, somnum pacis adpellavit? Addo, quod magis consonent haec cum illis, quae docuerat L. 13. l. c. quam cum eis, quae L. 4. Dial. c. 39. s. nimium vulgi opinionibus indulgens scripsit de purgatorio, in igne in thermis post hanc vitam & de petitione quarundam animarum corporibus solutarum, ut pro eis offeretur hostia victimae salutaris. Quarum nugarum ipse pertaesus GREGORIVS videtur, quando solidioris suae doctrinae memor, opus illud dialogorum assertionem ista catholica & valde consolatoria fidenter clausit, *salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo ipsi hostia fuerimus. At omnes electi, quibus viventibus hostia salutaris ad salutem profuit, ante mortem Deo ipsi hostia fuerunt, docente GREGORIO eodem libro IV. c. 59. tunc ergo, inquit, vere pro nobis hostia erit Deo*

Deo cum nos ipsos hostiam fecerimus. Et illud discrimen inter purgatorium GREGORII & papistarum accedat, quod GREGORIUS L. 4. Dial. c. 39. *non nisi propter leves quasdam culpas purgatorium statuerit*, papistarum vero non pauci *de gravioribus peccatis poenam in purgatorio sumendam docent.* Bellarminus T. II. O. p. 409. GREGORII partes deserit, suis persuadens, animas ibi non purgari, ubi peccaverint, quod tamen GREGORIUS L. 4. Dial. c. 4. adseruerat. Locum etiam 1. Cor. 3. non prohibet simpliciter de igne tribulationis hac in vita explicari: adde L. 4. c. 39. Dial. exque quaestionis indole firmiter Nostrum de existentia purgatorii persuasum haud fuisse, collige. Cum itaque in multis, qua hoc de purgatorio caput, receptae Pontificiorum doctrinae repugnet; Papistarum quoque multi GREGORII auctoritatem hinc inde rejiciant, vitio nobis nemo dabit, si quid humani passum certum sit ab ipso discedamus. vide *Traite Historique touchant l'Etat des ames apres la mort.* par Mr. Conseillere Ministre a Hambourg.

§. X. De conjugio in communi spectato GREGORIO meliorem multis Papistis sedisse opinionem ex Comment. in Ps. IV. poen. apparet, *non ideo homines, inquit, in peccatis concipiuntur, quia peccatum sit, conjugibus commisceri: hoc enim opus castum.* Petita absque dubio haec sunt ex Lib. 26. Mor. c. 21. ubi bene adserit: *bonum esse conjugium, sed mala, quae circa illud ex hujus mundi cura succrescunt.* Qua describendum statum virginitatis plane GREGORIUS rem nostram agit: *carnis virginitas, inquit, L. XIV. M. c. 9. nequaquam jussa est, sed tantummodo laudata, nam si illa juberetur, nimirum conjugium jam culpa crederetur.* Conjugium clericis simpliciter quoque non interdictum, ex aureo pastoralis P. 3. adm. 31. colligi potest, ibi enim sic continentibus laudatur virginitas corporis, *ut dum inconjugibus despecta non fiat foecunditas carnis.* Inde enim quemadmodum elucescit, conjugium statum a Deo esse institutum, statum virginitatis non esse ex mente GREGORII Papae mandatum, ita libertas conjugii plane Clericis a Nostro vindicatur duabus epistolis, una GREGORII, altera Hudalrici Augustanorum Sacrorum Praefulis. Illa L. Ep. 42. ad Petrum Subdiaconum Siciliae directa conspicitur, in qua animi manifestat sensa, dicens: *ante triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanae ecclesiae nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum eiusdem continentiae non invenit, neque castitatem promisit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat.* Horum verborum oc-

casione licet Baylius T. II. Concil. p. 227. concludat, tempore GREGORII solis Subdiaconis ibidem continentiam haud imperatam esse, constabit tamen ex L. I. Ep. 50. id stare minime posse. Ibi enim vult, *ut Sacerdotes, qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quae caste regenda est.* His addo L. 3. Ep. 36. *ubi Episcopi meminit genitoris, cujus filius res paternas, & maternas sibi dari petierat.* Vanus igitur labor est Arcudii de Concord. Eccl. Occid. & Or. p. 696. quo evincere conatur, male Graecos putasse, GREGORIVM I. rectius hoc de Clericorum conjugio modernis Papis sensisse: certe, quod GREGORIVS castos tantum sacerdotio admovendos suadet, id non refellit sententiam vel Lutheranorum vel Graecorum, ubi enim castitati quis operam dare poterit, si non in ipso conjugio? De Hudalrici Epistola tractatio peculiari dissertatione de Scriptis GREGORII agetur.

§. XI. Anathematismis Tridentini paterculi eos ferire voluerunt, qui Confirmationis Sacramenti non solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, ministrum esse contenderent. Sess. VII. certe, si non aliunde, inde indoles huius conciliabuli satis elucesceret; Omnem enim pudorem illos exuisse certum est, quod contra GREGORIVM MAGNUM adeo aperte arma suscipere non erubuerint. Docet enim hic Papa L. 13. Epist. 26. ad Januarium Caralitenum apud Sardos Episcopum: *Etiam presbyteris in Sardinia licitum esse, chrysmare neophytorum frontes.* Nam cum L. 3. Ep. 9. decreverat; *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro fonte chrismate non praesumant. Sed presbyteri baptizatos tangerent in pectore, ut Episcopi postmodum tangere debeant in fronte,* hoc Decretum refigens anno 594. ad eundem scribit, pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros Chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus. *Et nos quidem secundum usum veterem Ecclesiae nostrae fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus;* huic prudentissimo facto Tridentini fulminantes obviant; constat inde in Ecclesiis Sardiniae etiam anno Domini 593. perseverasse, *ut presbyteri, ubi deerat Episcopus, baptizatos ipsi chrismate in fronte inungerent.* Nisi enim hic mos fuerat, cur scandalizarentur? Et si moris romani hic ritus, ut a solo Episcopo peragatur, est, cur Tridentini vestigia S. GREGORII non servarunt? Ex hoc certe facto colligere potuissent, ritum hunc urbis Romanae fuisse proprium. Nam, quod bene SIRMONDVS Aurelio respondet, Romanae, ut vides, Ecclesiae consuetudi.

suetudinem dum memorat GREGORIUS, ecclesiarum omnium consuetudinem non fuisse significat, impuneque tolerandos esse, non vero anathematum ferula excipiendos, qui presbyteris hac in parte indulserint, cum integra Sardinia impune GREGORIO adversata. Non ergo putavit, quod moderni Romani gnathones putant: *non* posse ius chrismandae frontis sine sacrilegio a presbyteris invadi: non putavit irritum nullumque esse chrisma a presbytero administratum, quod tamen Tridentini dicunt. Quare mire etiam omne Papistarum genus conturbavit. Sunt, qui dicunt, GREGORIVM in hoc deliquisse, vel ut hominem errasse potuisse, ut Durandus & Adrianus. Sed istorum opinatio, praeterquam quod paucorum est & hodie ab omnibus rejicitur (videatur ex multis Petrus Arcudius de Concordia Eccl. Occid. & Orient. p. 107.) tanquam in Papatum contumeliosa temeraria insuper est ac ridicula. Quod enim obsecro ius hac GREGORII concessione violatum est? an divinum? cedantur tabulae: an ecclesiasticum? ergone Durandus melioris quid t. t. receptum scivit, quam ipse GREGORIUS? Alii, inter quos Tridentinos ob ordinarii vocem refero, eo recurrunt, ut dicant, GREGORIVM per extraordinariam dispensationem id Sardis concessisse. Vid. T. V. Concil. Labb. p. 1027. sed haec sententia difficultatibus quoque non caret, ac recte monet Dallaeus ad h. l. figmentum sibi videri merum Papistarum, cum enim GREGORII dogma cum suo dogmate non potuerint componere, ad hanc ordinarii & extraordinarii ministri distinctionem, velut ad sacram aliquam anchoram, confugerunt. Nam non solent Papae ad extraordinaria recurrere, nisi ob gravissimas planeque ineluctabiles causas, quae nullae GREGORIVM urgebant. Quid enim? an quod scandalizati? atqui infiniti homines de erroribus abusibusque Papatus scandalizati, an vero Tridentini, vel alii, vel minimum apicem decutere sustinuerunt ob illa scandala? Praeterea qui extra ordinem quid permittunt, nihil non tentant, antequam eo deveniant, ne eo venire necesse sit. Nihil simile GREGORIUS. Deinde, huc illud accedit, quod, qui extra ordinem dispensant, Pontifices id se facere ipsi dilerte profitentur, atqui GREGORIUS nihil hic dixit, quasi extra ordinem vel ex potestatis papalis plenitudine, quemadmodum nugantur, ageret.

§. XII. His rationibus, vel aliis ESTIVS motus aliter de hoc GREGORII facto sibi statuendum existimavit. Negat enim GREGORIVM Sardorum presbyteris concessisse, ut confirmationis sacramentum administrarent, sed eam frontis chrismationem intelligit, quae mera fuerit baptismi ceremonia, planeque eadem sit cum illa chrismatione, quam Romani pres-

byteri tunc in pectore, nunc vero Latini omnes in vertice factitant. Verum id commentum, quantumvis in eo sibi placeat Aurelius, consistere tamen non potest. Communis enim, ut Benedictini pro vanitate illius prodenda non male observant, prima fronte arietare videtur Papistarum sententia, hic confirmationis intelligi sacramentum, & musteum hoc Aurelii inventum non Theologus tantum, sed & ipsos Papas, ipsaque concilia pulsat. Quaero enim: quis sit Florentinorum & Tridentinorum minister extraordinarius? si nullus, quid ergo Synodi, nisi nugas, docuerunt? Si est aliquis? is certe non alius potius, quam presbyter esse possit. Si vero extra ordinem confirmatio presbytero committi potest, ruit inventum Aurelii. Deinde Estianum commentum ipse Papa Lutheranus satis refellit. Nam posteriori loco eam se Sardorum Presbyteris chrismationem concedere loquitur, quam priori loco nova lata lege iisdem ademerat. Quam autem iis ademerat, eam Episcoporum chrismationem fuisse ipsa illius lex docet. *Presbyteri*, inquit, *baptizatos infantes signare in fronte sacro chrismate non praesumant* ep. 9. chrisma intelligi, quo episcopi chrismabant, & res loquitur, & verba sequentia necessaria conficiunt: *Sed*, inquit, *presbyteri baptizatos tangant in pectore, ut episcopi postmodum tangere debeant in fronte*, & inde, quod chrismatio haec presbyteri in fronte facta, conficitur, cum episcopali eandem fuisse: Nemo enim Papistarum haecenus fuit, qui non episcopalem esse docuerit frontis chrismationem. Quod vero chrismatio fuerit olim, quae non fuerit sacramentum, id non nego, adserens: nec confirmationem, vere ac proprie dictum a GREGORIO Sacramentum. Monachi Benedictini in notis ad hanc epistolam videri quidem volunt adserere, etiam chrismationem episcopalem presbyteris concessisse GREGORIUM, ex lectione autem baptizandos, quae munita sit VI. Angliae Msc. multis Galliae, Romanis, addo Lipsienses aliquoties modo laudatos, ruere putant, quod nonnulli Theologi ex his statuerint: Scilicet S. GREG. cum Sardis presb. prius obstitisset ius episcopale consignandi in fronte infantes ex chrismate usurpantibus, id postea ipsis indulgisse, ubi non adessent Episcopi. Etenim cum S. Doctor, pergunt, de infantibus tantum baptizandis loquatur, non vero de baptizatis, quamlibet presbyteris chrismationem seu unctionem etiam in fronte nondum baptizatorum faciendam permittat, ea duntaxat ad ritum baptismi referri debet, non vero pro consignatione, quae ab episcopis fieri solet, ac pro confirmationis Sacramento censeretur, nisi dixeris, illos aliorum referre mentem. Relinquitur ergo, confutatis omnibus de hoc GREGORII facto effugiis, id unum simplicissimum:

mum: GREGORIVM, virum prudentissimum nihil extra ordinem, nihil praeter iura gessisse, dum Sardorum presbyteris concessit, ut neophytos in fronte chrismarent, sed in re libera sua libertate usum. Constat ex hoc facto, etiam presbyteros *non in vertice*, ut nunc apud Papistas mos est, *sed in pectore* chrismasse; adeo sibi non constant ritus Papistarum, quos tamen tam severe volunt ab omnibus servari. Ex expositione GREGORII Cant. I. *in vineis Engaddi*, inquit: *balsamum nascitur, quod cum oleo Pontificali benedictione chrisma efficitur, quo dona Sancti Spiritus exprimuntur*, si prius constet, esse GREGORII, patet balsamum tum adhibitum fuisse in chrismatis confectione; sed & id diligenter observandum, quod recte monet Dallaeus, *quod dona Spiritus Sancti ait exprimi*. Nempe chrisma ceremonia ad ea, quae per baptismum nobis a Deo conferuntur, non quidem praestanda, sed tamen significanda a Patribus inventa baptismoque addita.

§. XIII. Morientibus ut Eucharistia conferatur, mos est apud Christianos antiquissimus, ac ideo, quod observatus est in descriptione mortuorum, considerandus. De Cassio Narriensi Episcopo, quem anno D. 530. floruisse perhibent, GREGORIUS Magnus, qui ad seculum septimum pervenit, dum mortem eius narrat, refert: *missas fecisse & manu sua corpus Dominicum pacemque omnibus tribuisse, tum ad lectulum redeuntem omnes suos sacerdotes ac ministros ad concordiam hortatum, postremo in Domino obdormisse*. Hom. 37. in Evang. apud Surium Jun. p. 358. Idem Noster GREGORIUS de S. Benedicto narrat languore ingravescente exitum suum Domini corporis & sanguinis perceptione munivisse, paulo post spiritum efflavisse. Hinc non obscure colligitur, tempore GREGORII in usu ecclesiae nondum fuisse extremam unctionem. Qui enim S. GREGORIUS Eucharistiam commemoravit, hanc vero unctionem, hoc est, proprium exeuntium sacramentum, omisit? Vnctionem saepissime commendare GREGORIVM in libro Sacramentorum video: sed & video, non esse eiusdem cum papali instituti. Pertinet enim haec tota ad curandam valetudinem aegroti. Veni, vide haec testimonia Papae GREGORII Fer. I. ante Pasch. *Emitte Spiritum - in hanc pinguedinem olivae - ut tua sancta benedictione sit omni hoc unguentum tangenti tutamen tum mentis ac corporis ad evacuandos omnes dolores, omnesque infirmitates, omnem aegritudinem corporis, oratione etiam ad infirmum occurrit: oratio, ubi Deus oratur, ut famulum suum a lecto aegritudinis sua potentia erigat, postmodum verba recitantur: In nomine Domini daemonia eiicite*, haec

vero cum ad miraculosae sanationis donum referantur a Christo, ad nullum sacramentum ducenda. Videas ipsum Sacramentarium, atque inde perspici-
es, nihil ibi haberi de exeuntibus, nullum ibi postulari contra tentatio-
nes, quibus morientes impetuntur, praesidium, nullas peccatorum reliqui-
as hoc suo oleo deleri, auctores putasse. Rem totam ad miraculosam
Dei vim referunt, ad unamque vel morborum, vel daemonum expulsio-
nem pertinere testantur, adeoque nec Sacramentum proprie ac stricte sic
dictum. Quis enim, sunt verba Dallaei, quae vera sacramenta sunt, ad
dysenteriam curandam, vel ad dolores intraneorum leniendos instituta
putaverit? aliam differentiam ingenue fatetur Hugo Menardus nota 912.
observans, formam huius sacramenti ex Pontificiorum mente talis, olim fu-
isse indicativam: ignoratam deprecatoriam, ut alias differentias taceam,
res ipsa enim per GREGORIVM Papam Lutheranum loquitur.

SECTIO IV.

De

CULTV.

§. I.

Pictoribus atque Papistis magnam qui credunt in adorandis imaginibus
datam esse licentiam, si observassent GREGORII hoc de cultu opinionem,
certe nunquam illam licentiam defendissent. Loquitur hac de re S. Papa
cum Lutheranis optime L. IX. Epist. 9. ad Serenum Episcopum Massiliensem
data: *Perlatum siquidem ad nos, inquit Papa Lutheranus, fuerat, quod
inconsiderato zelo successus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione,
ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem, quod eas adorari vetuisses,
omnino laudavimus: fregisse vero, omnino reprehendimus - - aliud
est picturam adorare: aliud per picturae historiam, quid sit adorandum,
addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis praestat pictura cer-
nentibus quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant: in
ipsa legunt, qui litteras nesciunt - - frangi non debuit, quod non ad
adorandum in ecclesiis: sed ad instruendas solum modo mentes fuit ne-
scientium collocatum - - convocandi sunt dispersi ecclesiae filii, eis-
que Scripturae Sacrae testimoniis ostendendum, quod omne manu factum
adorare non liceat - - indica quod tibi visio ipsa historiae, quae pi-
ctura teste pandebatur, displicuerit: sed illa adoratio, quae picturis fuerit
incompetentes exhibita. Et si quis imagines facere voluerit, minime
prohibe:*

prohibe: adorare vero imagines omnibus modis evita: horum summa cum
 & L. VII. Ep. 109. recenseatur: quaero, annon omnem Noster imaginum
 Papatus cultum prostraverit? Bellarminus princeps Polemicorum papatus re-
 spondet: reprehendere GREGORIVM saltem cultum imaginum superstitio-
 sum, id est, quo imagines coluntur ut Dii, hoc probat post eum Petreius
 quoque apud Iamesium in vindiciis ex L. VII. Ep. 53. quae iuxta ordinem
 Benedictinorum est IX. Ep. 52. ubi ad Secundinum sic scribit: *scio quidem,*
quod imaginem Salvatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas, sed
ob recordationem filii Dei in eius amore recalescas: cujus te imaginem vi-
dere consideras & nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam pro-
sternimus: sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum aut pas-
sum sed in throno sedentem recordamur. Haec verba Epistolae 53. An-
 tequam vero ad illa respondeam, audi sive lege, quid Guffanvillaeus Doctissi-
 morum inter Pontificios unus hac de epistola sentiat: *haec epistola*, inquit,
facilius expungeretur, quam sanaretur. Eam variis assumentis auctam fu-
 isse probant Msc. codices; consentiunt eruditi, quibus palatum sapit, ac post-
 quam dixerat fragmentum de imaginibus, quod pro imaginum adoratione
 opponere solent Lutheranis supra a nobis etiam relatum, circa finem episto-
 lae paucos codices esse, qui habeant, non absque causa Vir Doctiss. credit
 Isidorum Mercatorem famosum nugivendulum aut falsificum auctorem fu-
 isse huius depravationis.

§. II. BENEDICTINI, qui commentum de cultu imaginum
 superstitioso inde probari posse credunt, fateri quidem coguntur, compilato-
 rem huius epistolae minime fuisse GREGORIVM, illam tamen *plane non es-*
se rejiciendam ob multa Msc., quae illam habeant, laudari etiam locum
 illum de imaginibus tum a GREGORIO II. in Concilio Romano H. T. VI.
 Conc. p. 1462. tum ab Hadriano I. in Epistola ad Carolum M. in multis etiam
 laudari Msc. Vaticanis, haberi etiam in uno Anglicano, teste Jamesio, p. 121.
 ubi in fine epistolae legitur: Sententia B. GREGORII Papae de imaginibus
 excerpta de decretis canonum: Sed enim vero expendant, velim, Viri Doctis-
 simi, an ob has rationes quis convinci queat, auctorem GREGORIVM M.
 fuisse huius de Imaginum cultu vario fragmenti? id inde concluditur, frag-
 mentum ante tempora Isidori mercatoris fuisse notum, minime vero illius
 auctorem S. GREGORIVM: deinde, si Carolus Magnus convictus fuisset,
 hoc decretum a GREGORIO M. datum, imaginum cultum non prostrasset,
 inque suis capitularibus aliquando mentionem fecisset, quod tamen factum
 haecenus nemo dixit. Postea ad fucum faciendum JAMESIVM producunt,
 cum

cum ipse Vir Doctissimus p. 121. testetur, illud fragmentum deesse in omnibus Msc. sententiaque uni codici addita nihil aliud probet, quam inter decreta vulgo GREGORIO adscribi solita & hoc fuisse, vel ut apertius dicam, quid codex habeat a Jamesio productus, non dicit quod Benedictini: quasi codex ad finem epistolae sententiam habeat, sed ad finem omnium epistolarum hanc epistolam rejectam, manifesto indicio, auctori indignam fuisse visam hanc epistolam, quae inter caeteras epistolas GREGORII numeretur. Quod aliqui codices hoc fragmentum habeant, id indicat codicum illorum novitatem: plurimi Galliae, nulli Angliae, duo Lipsienses hoc fragmentum non habent. MAIMBURGIVS, MABILLONIVS T. I. Ann. Ben. p. 253. DUPINIVS dubiam non solum fatentur hanc epistolam, sed etiam, hoc fragmentum GREGORII non esse, negare non audent. Ex quibus tamen MABILLONIVS & MAIMBURGIVS putant, nihil continere, quod a S. Pontificis doctrina abhorreat: nempe eo spectat, inquit, MABILLONIVS, ut, dum picturam Salvatoris videmus, ad illum animo inardescamus, cuius animum videre desideramus, vel, ut putat MAIMBURGIVS de haeresi Iconoclastarum pag. 334. adseruisse GREGORIVM, cultum imaginum cum relatione ad prototypa; Sed, alienissimum GREGORIVM ab hac mente L. 7. Ep. 53. esse, non solum fatetur ex ipsis Papistis Natalis Alexander pag. 683. sed etiam SPANHEMIVS Historia Imaginum pag. 184. probat, quod Carolus Magnus GREGORII verbis suum clausurit capitulare L. IV. cap. ult. & passim huius se auctoritate innuerit, nullamque προσκύνησιν sive humilem prostrationem damnavisse GREGORIVM. Hinc etiam P. GVSSANVILLAEVS Carnotensis Presbyter recte de GREGORIO adserit: sic opinabatur sanctus Pontifex Romanus in fine seculi VII. additamentum insuper jam a nobis explosum rejiciens. Absurde autem ex mente SPANHEMII BARONIVS ad Annum 599. num. 17. omne illud GREGORII ad Serenum eo contorquet, ut inuictus tantum GREGORIVS LVTHERANVS videatur in adoratores colorum in imagine super tabulam ductorum, cum imagines ratione prototypi venerari se & adorari debere consentiant Christiani, qui non mente capti sunt. Fit enim inde, ut Ethnicorum nemo idololatra fuisse censi possit. Quis enim Ethnicorum, ut Baronio reddantur suae voces, adeo obtusus ingenio, & mente captus repertus est, ut, cum ante imaginem sterneretur, dicat, se adorare colores illos super tabulas ductos? Imo vero quis non dicat, quod & Augustinus observat, se non nisi effigiem intueri & signum eius rei, quem colere debet

bet. Ex quibus refelli etiam possunt SIRMONDI, Iesuitae, castigationes Gallorum & Germanorum imaginum adorationem exemplo Papae nostri Lutherani damnantium T. VII. Conc. Labb. p. 1055. cum nullum, nisi historicum, imaginum usum opponat earundem cultui, quidquid etiam HADRIANVS P. in epistola ad CAROLVM M. dicat.

§. III. Reliquiarum multitudine si ulla, certe Papistica, superbit Ecclesia, cultumque illis exhibet nullibi fundatum. Ecclesia Lutherana debito honore ossa sanctorum uti non privat, ita GREGORIVM hac in parte consentientem habet, explicatque insuper ac excusat, quae de veneratione reliquiarum hinc inde leguntur. Sic venerationem crucis non aliam, quam civilem, commendasse §. praec. est evictum. Crucis particulas hinc inde misit equidem, sed non ut donum adoratione colendum; verum ut argumentum asserendae gloriae Christi, & religionis ac fidei christiane commendandae. Nescius inde sum, quo jure papistarum nonnulli Lutheranis L. 3. Ep. 30. opponant, ubi translationis reliquiarum aliqua fit mentio, quid enim? Orientales Apostolorum corpora, veluti civium suorum, cupivisse apud se humari, ergo reliquiae alicujus Patrocli ex agro Trekasino in agrum Coloniensem, Susatensem ducendae, ubi haec GREGORIVS? Stare si verbis hujus Papae velint reliquiarum vani admiratores, velim etiam, ut haec illius epistolae verba probe sibi commendata habeant: *in Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegum, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si praesumpserit, certum est, quia haec temeritas impunita nullo modo remanet*; an ex decreto hoc Sanctissimi apud suos Papae, Patroclum Susatum ducentes puniti non iam dico. Contradictionibus missis, quas Illustris BARONIVS occasione translatarum reliquiarum Corporum S. Petri & Pauli salva infallibilitate Papae solvere non audet, observo tantum UGHELLVM T. 8. Italiae S. col. 19. haud obscure a GREGORIO concessas reliquias notare, ex merito inde CL. MABILLOONIO in praef. ad 2. Sec. Ben: notatum. Opponi pro efficacia a GREGORIO reliquiis concessa equidem posset L. 9. Ep. 127. al. 122. quod ob transmissas cucullas mittentem in tremendo judicio examinis habeant protectorem, nisi defectus huius epistolae ostenderet rena GREGORII, hanc non exaratam. S. Andreae brachium GREGORIVM Constantinopoli attulisse, esseque illud, quod hodie ibi monstratur, Annalium parens quidem ex Msc. Vaticano probare adnititur, sed ita, ut CL. TILLEMONTIO nequidem satisfaciant T. I. Mem. Eccl. p. 340. Et idem TILLEMONTIVS credere prohibet, tunicam, quae seu Johannis Romae

videtur illam esse, quam GREGORIUS viderit, cum tantum videre illam voluerit, non vero custodire. MAIMBVRGIVS Molynaeum scribentem: contraria GREGORIVM de reliquiis, mox missionem illarum prohibendo, mox sollicitando, scripsisse, inde refutat, quod petentibus corpora negata, corporalia vero missa, quo nomine particulas vestium aut linteorum intelligit, sed male, cum recepta papistarum doctrina sit & corpora & corporalia nomine reliquiarum venire. De GREGORII reliquiis alibi.

§. IV. Praecipuum hominis Christiani officium haud absque causa in precibus consistere Theologi putant, optantque, ut in earum objecto sanctus inter Christianos foret consensus, sed hic differentia deploranda inter Lutheranos ac Papistas, illos solum Deum, hos praeter Deum Angelos, Sanctos, imagines divino prosequentes cultu, deprehenditur. Erroris originem historica methodo delineare scopus non fert huius tractationis, negare tamen non possum, litanias, oblationes, mortuorum commemorationes huic dogmati januas quasi aperuisse, ac facile fuisse, ut GREGORII tempore, quando hi ritus degenerare coeperant, in ritualium numerum quaedam relata non sibi tamen semper consistentia: quod vero inde GREGORIVM suis partibus favere putent papistae, quo minus quis credat, duo velim, ad mentem S. Papae explicandam facientia, observari. Unum est, Sanctos orare in coelo pro fidelibus in hoc universo militantibus; Alterum, quod invocandi & adorandi, quo eorum intercessione participes reddamur. Prius disertis verbis GREGORIVM dicere fateor: posterius vero si adfirmarem, GREGORIO me injuriam facere inde quis colligere posset, initio: quia L. 21. Mor. c. XI. *omnem cultum creaturarum absolute damnat*, quodque L. 22. c. 31. *justitiam veram esse negat, quae fiduciam suam non in conditore omnium, sed in se fortasse, aut in rebus conditis ponat*: postea, non sine censoria virgula eos dimittit, *qui ad sanctorum martyrum protectionem currunt, atque ad sacra eorum corpora fletibus insistant, promereri se veniam eis intercedentibus deprecabantur. Quid ergo isti in hac humilitate faciunt, nisi quia bonae actionis velamen non habent, lapides amplexantur*. L. 16. Mor. c. 24. His observatis obscurum esse nequit, GREGORIVM, illum Sanctis non exhibuisse cultum, quem CL. Benedictini credunt. Addo quod ingruente pestilentiali lue Noster litanias instituisse passim dicatur, ubi tamen nullus invocatus sanctus, nescivit Sanctum Antipestilentialem, solum Deum exorandum suadet. Nec etiam video, quare CL. BENEDICTINI, post S. Marthe, ad verba L. 16. Mor. c. 24. a nobis jam in subsidium relata, sese recipiant, cum eos, *qui martyribus intercedentibus se veni-*

am promereri credant, lapides amplexare, disertis verbis pronunciet. JAMESIUM cur sine animadversione L. 7. Ep. 94. juxta novum ordinem L. V. Ep. 47. Viri Celeberrimi dimittant, cum hanc epistolam inter illas retulerit, quae desit in Msc. Angliae, (addo Biblioth. Lips.) non video; suone silentio consensum Jamesio probare voluerint, id me ignorare profiteor. Coccius Papista interim, ap. Jamesium hanc pro sanctorum intercessione aliquid facere existimat, quod ad calcem epistolae legatur: cui (Theodosio) *omnipotentem Deum, intercessione B. Petri Apostolorum principis, retributorem citius esse confidimus*. Sed praeterquam, quod in Msc. desit, ex styli ratione elucescit, hanc inter genuinas GREGORII epistolas minime referendam. Testimoniis coeterum ex libris Moraliibus productis si quis autumet GREGORIVM loqui de λατρεία soli Deo deferenda, δαλείαν tamen sanctis concessisse, illum velim adire hominis Pontifici Historiam conciliorum Gen. Parisiis 1699. 8. lingua gallica publicatam, indeque discere, omnem cultum Sanctorum a GREGORIO prohibitum; qui cum ferias mihi, Lutherano, pro Papa Lutherano scribenti, fecerit, tantum moneo, frustra CL. BENEDICTINOS ad Sacramentarium GREGORII recurrere, cum consensu CL. Virorum constet, librum hunc esse rituale. Bellarminus subsidium sententiae quaerens in Job. 33. 23. refutatus modo a Nostro est, cum locum de angelo magni consilii h. e. Christo interpretetur; Cumque L. 18. M. c. 30. quaestionem movisset, *quare angelorum nullus redemptor generis humani mittendus erat*, respondet: *ne scilicet quis spem in his ponat, neve suis precibus illorum auxilia sibi polliceatur*, quod contra papistas, angelorum cultum etiam defendentes, observari velim pariter, ac quando L. 27. M. c. XI. testatur, *angelos in N. T. adorationis cultum recusasse*.

§. V. Inter alia historiae capita, quibus post Megalandri Nostri, Lutheri, tempora majori cum animi veritatisque studio impensa est opera, & illud est, quod de Martyribus inscribi suevit. Qua martyrum multitudine mundum impleverint, qui publicandis eorum actis incubuerunt, dicere jam non attinet. Protestantes sanctorum martyrum res gestas, sicubi veritatis suspicionem non laborant, honore debito non privant: quod vero negent, tot martyres fuisse, quot fingunt Papistae, ad id moti, quod antiqui pauca de martyribus adnotarint, GREGORIO M. praeunte L. 8. Ep. 29. sic dicente: praeter illa, quae in Eusebii libris de gestis sanctorum martyrum continentur, nulla in archivo huius nostrae ecclesiae, vel in Romanae urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quaedam in unius codicis volumine collecta. Hic codex cum multos exerceat eruditos, videamus qui fuerit? Valesius, Vir πο-

λυμαθές ατος, dissertatione de Martyrologio negat, Martyrologium Romanum
 hic intelligi a GREGORIO, cum ex dictione *nos* adpareat, GREGORIVM
 loqui hic de martyrologio occidentali communi. Fuisse autem aliud, quam
 id, quod Hieronymi nomine superbit, dicere nemo voluit, de hoc igitur
 GREGORIVM intelligendum. Ex vero non solum ita me docuit CL. Vale-
 sius, sed optime inde etiam consequentiam ducit: ante martyrologium
 iussu Sixti V. opera Baronii cūsum non fuisse unquam Romanae ecclesiae
 martyrologium proprium. CL. Benedictini secus sentientes Valesii argu-
 menta eludere conantur, quod codicis faciat S. GREGORIVS mentionem,
 ubi distincta fiat omnium mentio, addito mortis loco & die: optime hoc
 de Romano dici posse. Verum ista Valesium nondum convincere fateor, ut
 manus daret Viris Doctissimis, ut enim alia taceam, profecto de martyro-
 logio Hieronymi haec optime dici possunt. Et cur non debeant, rationes
 negantes cum desunt? Aptissime autem intelligi h. l. Hieronymi martyro-
 logium, suadet primo: quod GREGORIVS dicat, per singulos dies ibi no-
 tata multa martyrum nomina, optime de Hieronymi martyr. dici possit;
 multa enim ibi notata martyrum nomina per singulos dies, secus ac in mar-
 tyrologio Rosveidi: deinde quod GREGORIVS scribit: sed haec habere
 vos beatissimos credimus (scribebat ad Episcopum Alexandrinum) soli com-
 petit martyrologio Hieronymiano; cum enim eius martyrologii auctor
 Eusebius fuerit, Hieronymus tantum interpres, apud Eulogium Episcopum
 Alexandrinum id graece exstare existimabat: aliud ergo, quam Hieronymi-
 anum, tum temporis receptum non fuit. GREGORIVS, si aliud fuisset, evol-
 visset; sed omnibus perlustratis oculis, inquit: *non inveni*. Quo tendat
 CL. Benedictinorum Vitae G. L. 3. c. XII. §. 7. GREGORIVM non dice-
 re: non exstitisse codicem Romae, sed tantum non inventum, non video.
 Ideo certe, quia non exstitit, inveniri haud potuit. Annon vere concludo?
 omni industria cella monachi perlustrata non inventa est monialis, ergo
 non exstitit monialis in cella? Quod addunt, Romam forsā postea codi-
 ces delatos, nos non ferit, cum sufficiat auctoritate GREGORII demon-
 strasse, illius aevo Martyrologium aliud, quam Hieronymianum, receptum
 non fuisse.

§. VI. Ecclesiae sub notione quid intelligant CL. Benedictini ne-
 mo ignorabit; sed eam vi & armis resistere etiam potestate sua abutentibus
 Regibus non debere, sed teneri eos patienter ferre, GREGORIVS suadet
 L. VII. Ep. 1. cum enim de injuria Ecclesiae illata conquaestus fuisset, per-
 git: *si ego servus eorum (Regum) in morte vel Longobardorum me mi-
 scere*

scere voluisssem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset divisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido. Quantum ab illa GREGORII M. sententia fuerint alieni hodieque sint Pontifices, qui magnorum bellorum innumerarumque caedium auctores fuerint, cum sententia depositionis in Reges prolata ipsorum regna vel aliis vel primo occupanti tradiderunt, cunctosque insuper ad bella gerenda commoverunt, quod quantum a religionis christianae abhorreat, patet. v. DVPINIVS de Ant. Disc. p. 465. ed. Par.

Ecclesiam veram licet Papa R. hodie ad communionem externam hominum sub se viventum restringat, GREGORIUS tamen baculum tenens papalem Hom. 17. in Ez. *unicum signum electionis constituit soliditatem charitatis*, id ipsum inde probans, *quod sit scriptum, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Verba, quae L. 9. M. c. 7. L. 29. c. 28. & in Ps. V. poenit. de indefectibilitate Ecclesiae agere videntur, de externo illo coetu, qui Ecclesiae visibilis nomine venire solet, minime intelligenda ex L. 3. M. c. 19. L. 12. c. 15. L. 29. c. 4. colligo, *ubi haereticos nonnunquam specietenus Ecclesiae se admiscere testatur*, quod fieri quomodo posset, nisi dicendum, Ecclesiam deficere posse. Distinctionem vero illam, inter Ecclesiam visibilem & invisibilem in cerebro Lutheranorum formatam haud esse, sed quoad rem, & nomen ipsum antiquis haud raro fuisse receptam ex L. 31. M. c. 12. colligo, ubi bene GREGORIUS Lutheranorum causam his agit: *quia a bonis malisque haec vita communiter ducitur, nunc Ecclesia ex utrorumque numero visibiliter congregatur, sed Deo invisibiliter judicante discernitur.*

§. VII. In numerum membrorum Ecclesiae licet venire velint Pontificii omnes, qui in visibili Ecclesiae communione versantur, quo impios Papas nihilominus capitis nomine venerari possent, id satis patet; GREGORIVM vero placitis illorum non consentire, elucescit inde, quod L. 33. M. c. 28. *impios Satanae membra adpellet* & L. 28. M. c. 5. doceat: *extra ecclesiam stare omnes reprobos*, adde L. 16. M. c. 30. *rectitudo ecclesiarum amittitur, dum vel fides recta vel rectitudo justitiae non tenetur*: quae sufficiant ad errorem detestandum, qui ne speciem veritatis prae se fert.

Male ex miraculis Ecclesiae primitivae dignoscere velle Papistas veram Ecclesiam ex GREGORII L. 27. c. 14. patet: *Ecclesia*, inquit, *tunc miraculorum adiutoriis indiguit, cum eam tribulatio persecutionis preffit, nam postquam superbiam infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa*

requirit. In exordio Ecclesiae miraculorum necessitatem concedit Noster Hom. 29. *cum hypocritae signa petant.* L. 8. Mor. c. 23. L. 20. c. 8. adde L. 31. c. 12. L. 11. c. 11. Equidem Petreius ad Ep. 38. L. 4. provocat, quod pro miraculis ibi legatur: *Episcopos miraculis corruscare*, sed cum Jamesius modo observarit, verba: *in miraculis deesse* in Msc. Angliae, hoc figmentum Petreji nihili habemus.

§. VIII. Ecclesia repraesentativa cum Concilium audiat, placet inquirere, penes quem constituerit GREGORIUS auctoritatem convocandi ea. Magistratui civili hanc gloriam Nostrum non invidisse ex L. 9. Ep. 35. adparet. Rogat enim ibidem Theodoricum, Francorum Regem, ut Synodum convocari jubeat: iisdem precibus Clotharium, Francorum quoque Regem, exhortatur ep. 55. &, ne putes, hoc GREGORII erga Theodoricum obsequium ab adulatione profectum, expendas L. 7. Ep. 113. 114. Suspiciari equidem hic quis posset, quandam in his epistolis esse contradictionem, aut saltem imminui auctoritatem regiam, quod GREGORIUS praecipiat Metropolitanis Arelatensi, Viennensi, & Lugdunensi, Syagrio Augustunensi Episcopo, ut Synodum congregent. Sed mirifica hic sacerdotii & Imperii concordia. GREGORIUS, recensens abusus in Gallia deprehensos, jubet, ut Concilium ea de causa habeatur in Gallia, cujus convocandi sollicitudinem delegat Metropolitanis. Sed eodem tempore cupit, ut Rex suo utatur jure; nimirum, ut is auctoritate sua Synodum haberi praecipiat literis ad Metropolitanos missis, vel etiam ad singulos Episcopos, si Regi ita visum fuerit expedire, ita tamen, ut delegatio illa S. GREGORII executioni mandari non debebat, secundum quod ipse praeceperat, usque dum Regia jussio accederet. Quare concilium illud, quod GREGORIUS constituerat, habitum non fuit, tametsi ille id vehementer urgeret; quoniam Reges ejus congregationem non praeceperunt. Videatur misso Richerio, Launoyo, Dupinio, illustrissimus Archi-Episcopus PETRVS de MARCA L. VI. c. XIX. de Concordia Sacerdotii & Imperii.

§. IX. In papistarum Scholis quaestio est interminabilis: an Papa supra Concilium, vel Concilium supra Papam? GREGORIUS Doctor videlicet humilitatis nunquam priori subscripsit sententiae, potius *quatuor concilia suscipere & venerari se fatetur* L. 1. Ep. 24. non, quod parem auctoritatem cum quatuor Evangelis iis tribuisset, quae Arnoldi Haeres. p. 254. perversa mentis GREGORII est interpretatio, sed tantummodo testatur, se eam fidem, quae in Sanctis Conciliis contra haereticos defensa & promulgata est, agnoscere orthodoxam esse & evangelicam in ipsis sacris Evan-

Evangeliorum libris traditam (conf. Forbesium Instr. Th. p. 153.) Coelestino Sfrondrati in Gallia vindicata & auctori variorum scriptorum ad subscriptionem formulae a Clemente XI. imperatam, pertinentium 1706. existimantibus, ex loco GREGORII modo allato superioritatem concilii evinci non posse, cum non concernat hoc factum res fidei, sed personas tantum. Facile respondetur. Quoniam hoc factum a fide vix separabile, cum fides quaestioni de tribus capitulis ausam praebuerit: dein, quae, qualis? Concilium in rebus facti est superius Papa, Ergo non in rebus fidei, quid obstat, admodum Reverende Abbas, quo minus dicam, ob easdem rationes, ob quas in rebus fidei Papa superior est Concilio, ob easdem est superior etiam in rebus facti? Denique distinctio illa in cerebro papistarum nata omni auctoritate testimonioque antiquitatis destituta est. Sententiam Lutheranorum porro Noster defendit L. I. Ep. 33. ubi integram disceptationem de Monachis Ecclesiae sive Concilii, quod Ecclesiam repraesentat, iudicio his subicit verbis: *si autem fortasse esse in causa Dei minimus credor, & pro zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio huius disceptationis adhibeo: & quicquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod communiter decernitur, laetus implebo & subscribo.* Quid multis! primatus Papae an non articulus fidei? hoc qui neget, ei Bellarminus haereseos notam statim inaret; sed & hunc iudicio Ecclesiae subiecit, de nomine ac rem sermonem esse, alibi evictum L. 4. Ep. 38. enim postquam vehementer conquestus, quod Johannes privatas admonitiones rejecerit, pergit: *restat, ut Ecclesiam debeam adhibere.* Inde observa, Ecclesiam seu Concilium se agnitum superius. Videantur opuscula Hermanni Zoestii in Concilio Basileensi pro Lutheranis scripta, quo de plura vel in Susato litterato, vel Susato Lutheranizante ante Lutherum. Bellarminum de Conciliis L. 2. c. 17. ad magnas angustias redigi oportuit, cum ex L. 9. Ep. 39. probare voluerit, Pontificem R. supra generale Concilium esse; verba sunt haec: *Si B. Petrus cum a fidelibus culparetur, auctoritatem, quam in Sancta Ecclesia acceperat, attendisset, respondere poterat: ut pastorem suum oves, quae ei commissae fuerant, reprehendere non auderent, sed si in querela fidelium aliquid de potestate sua diceret: profecto doctor mansuetudinis non fuisset, humili ergo ratione eos placavit: ex quorum consideratione patet, plurima exempla, quibus detractationes multorum curandas non esse, si nostra conscientia non accusat, ostenderat ad Petrum etiam adplicarat: vestra itaque excellentia - - - ratione humili placare debemus.* Quis autem ex oratione hac tota probaret, unquam GREGORIVM in ea fuisse

fuisse sententia, ut crederet, se simpliciter & absolute esse supra generale Concilium, ita, ut nullum in terris supra se iudicium agnosceret? Hoc est Lemma, quod Bellarminus ex hac GREGORII auctoritate probare contendit. Non legit GREGORII epistolam, aut si legisset, ad istud argumentum oculos adjecisset nonnihil: *Si ergo Pastor -- placare debemus*; deinde, si legisset Epistolam, legentem retardassent verba haec: *Idem Apostolorum primus donorum gratia repletus querelae fidelium non ex potestate, sed ex ratione respondit*. Tum demum, si non legisset, epistolam hanc non corrupisset: nam ubi GREGORIUS scribit, *si auctoritatem, quam (Petrus) in sancta Ecclesia acceperat*, Bellarminus ponit: *in sanctam Ecclesiam*. Nam in sanctam Ecclesiam idem est, ac supra sanctam Ecclesiam ac proinde superare Concilium, ut doctissimus Launoyus T. II. Ep. 13. praeclare observat. Nec aliquid juvat Bellarminum, quod oves pastorem suum non reprehendere debeant, cum ipse GREGORIUS reprehendi non gravaretur L. XI. Ep. 37. L. I. Ep. 24. L. 3. Ep. 30. Quod Petreius post Bellarminum ad L. 4. Ep. 34. provocat, id modo solutum ex eadem epistola, ubi Ecclesiam se in controversia, de Universalis Episcopi nomine, adhibiturum optime GREGORIUS putat.

§. X. Lites ac negotia Episcoporum jure, non auctoritate, finire GREGORIUS secus, ac moderni Curiae Romanae Doctores, voluit L. 3. Ep. 8. L. 2. Ep. 7. Ep. 52. inprimis L. XI. Ep. 45. rec. Benedictinorum, ubi *Petrus multis gratiae donis licet repletum fatetur, non ex potestate, sed ex ratione respondisse, causam per ordinem exhibito* act. XI. 5. Hoc si observarent Romani, condemnantes, quae non intelligunt, aut nolunt intelligere, omnium ludibrio se non exponerent. Dicis: Romanum Pontificem non posse canones relaxare, aut, si relaxat, graviter peccare, relaxationem tamen prodesse iis, quibus conceditur; Sed negant hi, inde sequi, Concilium supra Romanum Pontificem esse. Sed enim si caperent, omnino sequitur: quid est enim Concilium supra Romanum Pontificem esse, nisi Romanum Pontificem Concilio subjici, & Concilii legibus teneri? Atqui Romanus P. in sacros canones non peccaret, ut eum peccare posse, dicunt, si Concilio, canonum auctori, non subjiceretur, si Concilii rationibus non teneretur.

Judices vero in Conciliis non soli ac semper fuerunt Episcopi, sed Presbyteri quoque. Certe in Concilio Romano Anno 590. coacto post XXII. Episcopus subscripserunt XXXIV. Presbyteri, quos licet Binius omiserit, habentur tamen in Editione Operum S. GREGORII Remholdiana ac Labbeana

Concilio-

Conciliarum collectione in Concilio Rom. II. III. apud Labbeum T. V. Concil. p. 1809. itidem Presbyteri subscripserunt, atque omnino eadem forma, qua Episcopi. In numerum Conciliarum Oecumenicorum Synodum Sardicensem venire quidem voluit Auctor praefationis historicae, quae in Romana Editione Conciliarum Synodo Sardicensi praelucet, ea motus ratione, quod omissum a certis v. g. Nostro GREGORIO id ipsum Concilium fuerit; sed optime respondet ad mentem GREGORII & Lutheranorum Richerius T. I. de Conc. p. 107. ideo omissum in enumeratione Synodorum, quia compertum habuit GREGORIUS M. nunquam id habitum pro Oecumenica Synodo, & Canones Sardicenses in solo casu necessitatis tantum obtinere, quando jus commune servari non potest. Ut enim esset Oecumenicum convocatum quidem cum Doctissimo Petro de Marca L. VII. c. 18. concedimus, sed ob divortium censi tantum potest Occidentale.

§. XI. Vocationem verbi divini ministris licet Papistae ceu Regale Sacerdotii venditent, adparet tamen ex L. 4. Ep. 15. L. 1. Ep. 57. 78. L. 8. Ep. 35. GREGORIUM cum Lutheranis toti coetui fidelium jus vocandi eligendique vindicasse. Quod adeo verum, ut Simoniam, quae in Germania, illa orbis parte, quae hodie Westphalia dicitur, Galliaque sacras infamabat electiones, nequidem propria auctoritate, sed datis ad Reges & Reginas gravissimis epistolis L. 7. Ep. 105. proscribendam studuerit, teste Thomassino libro de Veteri & Nova Eccl. Discipl. T. II. L. II. c. 10. Quod Pontifex R. olim Episcopus Clericos aliquando commendavit L. 3. Ep. 14. L. 5. Ep. 47. id sententiae nostrae non efficit, cum posterius commendationes & preces in praecepta verterunt, & praeceptis a Collatoribus repudiatis executores adjunxerunt, contra mores Nostri. Coeterum, cum verbi divini praedicatores oblationibus in usum pauperum datis initio viverent, videndum erit, quid de his GREGORIUS docuerit. Initio id omnes testantur epistolae, ita de redditibus ac fundis Pontificatus nostrum disseruisse, ut omnia liberalitati principum & populorum attribuat, & ad alendos pauperes primario impendenda esse evincat, locis post adlegandis. Deinde, Patrimonii Petri ita meminit, ut tamen nusquam a Constantino M. datum adserat, cum initium a collectis, quae fiebant in Sanctos, derivaverit. Quod vel inde colligi potest, quod res Ecclesiasticas nec distrahi, nec commutari posse sine consensu Regis haud obscure tradiderit, & ceu res pauperum commendavit L. V. Ep. 55. *ut igitur bona, quae de vobis praedicavit opinio, rerum possit veritas confirmare. Virgilio fratri & Coepiscopo*

piscopo nostro dicite, ut pensiones, quas praedecessor eius per annos plurimos de patrimonio nostro percepit, & apud se retinuit, ad nos, quia res pauperum sunt, studeat destinare. Haec definitio licet olim ubique nota fuerit, tamen apud eos, qui res Ecclesiasticas possident, nihil est minus notum, quam rerum Ecclesiasticarum definitio. Sed olim non erat sic. Imo Romanae Ecclesiae patrimonium Regibus & viris primario sub nomine rei pauperum commendat. L. 5. Ep. 57. ad Arigium, & Ep. 58. ad Theodoricum. Addo hoc: ut Romanae Ecclesiae patrimonium, quod erat in Galliis, rem esse pauperum, confirmet, Candido Presbytero in Gallias curili praecipit, ut, quia eo non egeant Romanae Ecclesiae pauperes, in Galliis ad usum pauperum impendatur. L. V. Ep. 10. Adeo verum, quod Illustris Mabillonius Ann. Ben. T. I. p. 218. scribit: Patrimonia Romanae Ecclesiae per Oeconomos diligentissime curabat, non, ut ex eis locuples fieret, sed ut ex eo pauperes & egeni recrearentur. Qui hodie usus huius patrimonii sunt, an pauperum, an Papae sputum lingentium, id Romanae Curiae non est opus ut narremus. CL. Benedictini ad L. 9. Ep. 100. conjicere volunt, jam tunc urbes integras plurimas Ecclesiae Romanae dominio olim fuisse subditas, jubentque conferri Ep. 24. Ind. 7. non animadvertisse videntur, quae Illustris Petrus de Marca modo observavit, quibusque Natalis Alexander subscripsit, scilicet: illis non suo, sed Imperatoris, nomine consulebat, Duces praeficiebat, mandata dabat, ut ex verbis Ep. 24. L. 12. patet, ut taceam, Jamesium observasse, epistolam 24. Ind. VII. in plerisque Msc. deesse.

§. XII. Jejunii utilitatem cum Papistis Lutherani docent; quaeritur tantum, an jejunia in papistarum Ecclesiis mandata sint meritoria? Hoc negat GREGORIUS P. P. III. Adm. 20. ubi ita: *admonendi sunt, ut abstinentiam suam, & semper sine immutatione custodiant, & nunquam hanc apud occultum judicem eximiae virtutis credant: ne, si fortasse cum magni meriti esse creditur, cor in elationem sublevetur.* In multis etiam jejunia Ecclesiae papalis a jejniis Ecclesiae GREGORIANAE differunt. Abstinentiam a certa carne cum papistis aliquando Noster jejunium adpellat, ita tamen, ut *grandiores pisces jejunantibus pisciculis permissis* interdiceret, teste Mantuano L. 2. Fastorum. Pontificii ad nonam usque cum Nostro non jejunant, teste Bellarmino, L. 2. de B. O. c. 2. Quadragesimalis jejunii non eodem tempore a Nostro fuisse observatum, quo hodie observatur ex Hom. 16. in Evangelia conficitur, cum enim prima quadra-
gesi.

gesima dominica verba faceret, dicit: *a praesenti die usque ad paschalis solennitatis gaudia sex hebdomadae veniunt, quarum videlicet dies quadraginta sunt.* Ex quibus dum sex dies dominicae subtrahuntur, non plures in abstinentia, quam 36. remanent. Bellarminus ex numero quadragesimali paritatem jejunii GREGORIANI ac papistici evinci posse autumans, velim observasset, etsi olim multi 40. diebus completis non jejunarent, sed paucioribus, tamen dicebantur 40. dies & quadagesimam jejunare, observante Socrate L. V. Hist. Eccl. c. 21. Bellarminus pergit tamen, subsidium erroris in Hom. 16. quaerendo; *ideo quadagesimale jejunium necessarium,* ut scilicet Christiani omnes pro negligentis toto anno commissis communem quasi agant poenitentiam: GREGORIVM enim numerum quadragenarium mystice ad poenitentiam referre. Sed quid inde? indene veritas poenitentiae ducenda? ergo nulla vera poenitentia, quae non 40. dierum intervallo facta? cur hic numerus dies, cur non annos significat? cur non potius adserendum, GREGORIVM per 40. dies jejunium Salvatoris quadagesimale pensitasse, quod tamen adserendum vel maxime fuisset. Quando protestantes ex Leonis M. Serm. 4. de quadrag. illustrare volunt differentiam jejunii papistici & antiquitus usitati, quod ibi dicatur: *secunda & quarta & sexta feria jejunemus, sabbatho autem apud B. Petrum Apostolum vigilias celebremus,* indeque concludunt, olim Romanos quatuor tantum dies singulis hebdomadis sic observasse, ut tribus jejunaverint, quarto praeterea vigilaverint. Bellarminus nobis conatur persuadere, Leonem loqui de jejunio IV. dierum, qui adduntur ante primam dominicam quadagesimae, ut numerus quadragenarius compleatur; id constare arbitratur ex Hom. 16. GREGORII, *ubi sex hebdomadam quadagesimalium fiat mentio.* Verum sic mentem Nostri perverti, ipse Celeberrimus Menardus observavit. Ille enim negat, dies quatuor initiales, quos Bellarminus fingit Leonis modo tempore celebratos, GREGORII tempore notos fuisse. Nec iuvat malam causam, quod fingit Bellarminus, variatos esse hos quatuor dies sub Leone & GREGORIO: Sub illo enim fuisse secundam, quartam, sextam feriam & Sabbathum; sub hoc quartam, quintam, sextam feriam & Sabbathum; totum enim hoc quamvis a Cardinali credatur, non ab ullo idoneo auctore, sed ab ingenio suo, habet, non alia de causa confictum, quam ut se ex hac, qua urgetur, difficultate extricaret. Quotquot dierum istorum initialium meminerunt, quod fecerunt multi etiam post Nostri tempora, omnes eorum primum quartae feriae constanter

stanter affigunt, quae ab illis jejunii caput, hodie cinerum dies dici gaudet.

§. XIII. Vitae Monachali cum, nescio quas, adscribant Pontificii prae-rogativas perfectiones, videndum, an cum moderna doctrina papatus doctrina GREGORII conveniat. Initio GREGORIVS secus ac hodierni, L. I. Ep. 48. prohibet, pueros in monasteria suscipi ante decem & octo annos. pervertere haec quidem CL. Benedictini conantur, quod praeceptum id tantum fuerit locale, sed eo ipso non tollitur difficultas, cum, si juris divini haec Monachorum institutio, credibile non est, GREGORIVM eam mutasse. Cardinalis Bellarminus T. II. de Monachis videri quidem vult, verbis L. I. Ep. 33. vel. 34. ed. rec. parenthesi inclusis statum Monachalem elevare, quod ibi dicatur: *considera iudicium Dei, quod meretur, qui semetipsum Deo vovit continuoque mundi desideriis irretitus, mentitus est, quod vovit*, sed, cum fraude Jesuitica haec textui addiderit, parvi ea ducenda. Enim vero ipsi faterentur CL. Benedictini, deesse haec in Msc. pro glossemate habenda, quod e margine in rextum irrepserit. Libro I. Ep. 40. nunc 42. cum legitur: *si quos autem qualibet occasione a Clericatu in Monachicam conversionem venire contigerit, non liceat eis ad eandem vel aliam Ecclesiam, quarum pridem milites fuerant, sua voluntate denuo remeare*, inde Monachatus excellentiam colligit Petreius, non alia arte, quam qua Bellarminus iam utebatur: scilicet verba ista nec in Galliae, nec Angliae, nec Lipsiae leguntur Mscis, editio quoque 1518. O. GREGORII hoc destituitur commento. CL. Benedictini vero cur Jamesium irridendum iudicent haec talia monentem, videant, ne, quia Coccius his pro extollendo monachatu abutitur, ipsi irridantur. Inter decreta GREGORII I. refertur eadem fide decretum, quo decernitur: *non licere de monasterio egredi, quem pater vel mater intra annos infantiae fecerit ordinari*, certum enim est, observantibus editoribus Conciliorum T. II. id decretum non GREGORII I. sed III. esse, quo doctrina GREGORII I. ruere modo videbatur. Ex hoc §. animadvertere poteris Monachorum in edendis Patrum scriptis fraudes.

§. XIV. De Anti-Christo praeclare monet Calixtus: luce meridiana clarius esse, quod omnes Anti-Christi notae, omnia elogia, quae apud Paulum inveniuntur, exacte quadrent in Romanum Pontificem. GREGORIVS Noster, ipse licet Papa, Anti-Christi tamen praecursorem dicit, qui Universalem se appellaverit Episcopum: L. 4. Ep. 34. *in hac superbia quid aliud, nisi propinqua jam Anti-Christi tempora*. L. 6. Ep. 30.

Ego

Ego fidenter dico, quod, quisquis se universalem sacerdotem vocat vel vocari (ita & hic & L. 4. Ep. 38. legendum, non vero *vocare*, quam lectionem Vaticani ad excusandos successores GREGORII sine Msctorum, etiam Lipsiensium fide substituerunt) *desiderat, in elatione sua Anti-Christum praecurrat.* GREGORIVS an hic ex semetipso prolocutus, an propheta-verit potius, quod esset anni illius Pontifex? non definitio: quicquid sit, augurium vatem non fefellit. Successores enim eius superbiae vocem adsumendo satis testati, a crimine praecursoris Anti-Christi se non esse liberos. Nam quod Tannerus excipit, ficulnea sunt: quod GREGORIVS non loquatur de Anti-Christo, sed de praecursore solum; facile enim hoc diluitur, quia praecursor Anti-Christi non alio Spiritu agitur, quam Anti-Christiano: certe, si Papae iniuriosum non est, adpellari praecursorem Anti-Christi, neque iniuriosum erit, eundem nominari Anti-Christum. Causa enim diversitatis alia non est, quam $\tau\tilde{\epsilon}$ magis et minus. Qua causa Papistae ac Benedictini obtinebunt: licere Papam sine iniuriae crimine nominare Anti-Christi praecursorem, eadem GREGORIVS ac cum GREGORIO obtinebunt Lutherani, licere Papam sine iniuria nominare Anti-Christum.

§. XV. Atqui hae testimoniorum GREGORII Magni de veritate ac antiquitate religionis Lutheranae, & falsitate ac novitate religionis papisticae sunt classes. O utinam has CL. Benedictini coeterique, qui tanto-pere antiquitatis elogio religionem Papisticam mactant, paulo altius secum repeterent. Certe ibi, ipsum GREGORIVM nostram religionem vindicaturum dicere non erubesco. Iudicent, qui veritatis, non partium, studio scripta versantur Patrum. Hinc etiam, quia Papa isque ex Papistarum mente infallibilis: inde pauca sunt, quae aliorum censurae subicere possum, quia pauca sunt mea, ut legenti constare potest, quo enim iure, quae mea non sunt, aliorum iudicio subjicerem? Sed in iis, quae mea sunt, vere profiteor ac recipio, quod GREGORIVS Ind. II. Ep. 37. ad Natalem scribit Salonitanum Episcopum: Ego ab omnibus corripì, ab omnibus emendari paratus sum, & hunc solum mihi amicum aestimo, per cuius linguam ante apparitionem districti iudicis, meae maculas mentis tergo. Hoc mihi tam sincere vindico, quam GREGORIVS sincere

scribit.

D I X I.

CONSPECTVS GREGORII PAPAE LVTHERANI.

PROOEMIUM.

- §. I. **D**E principio Religionis Papisticae.
- §. II. De Principio Religionis Lutheranae.
- §. III. De Patrum ac imprimis GREGORII Ufu.
- §. IV. Cautela I. circa illum usum.
- §. V. Cautela II.
- §. VI. Scopus.

SECTIO I.

DE PRINCIPIO CREDENDI.

- §. I. GREGORIUS consentit cum Lutheranis in doctrina de Libris Canonicis.
- §. II. De Causa Scripturae Sacrae.
- §. III. Rejicit Traditiones.
- §. IV. Docet sufficientiam Scripturae.
- §. V. Vindicat Laicis Scripturae Lectionem.
- §. VI. Docet GREGORIUS perspicuitatem.
- §. VII. Papam Rom. unicum Scripturae Interpretem negat.
- §. VIII. Negat, Titulum Universalis Episcopi tolerandum.
- §. IX. Nec in Romano Episcopo.
- §. X. An a Concilio Chalcedonensi oblatus?
- §. XI. An nulla ratione dici possit Universalis ex mente GREGORII N.
- §. XII. Petrus Episcopus Universalis non fuit.
- §. XIII. Id Petro Matth. XVI. non promittitur.
- §. XIV. Papae non competit immediate Jus Clavium.
- §. XV. Papae non competit Dominium temporale.
- §. XVI. Examinatur privilegium S. Medardi, rejiciturque.
- §. XVII. Emendatur privilegium Augustodunense.
- §. XVIII. Benedictini notantur, hoc privilegium probantes.

§. XIX. Papa R. est Subditus Imperatoris, ab Imperatore eligendus.

§. XX. Differentia inter mores GREGORII & Paparum modernorum.

SECTIO II.

DE IVSTITIA CHRISTIANA.

§. I. Homo non fuit in statu purorum naturalium, nec mortalis conditus.

§. II. Deus non est auctor peccati. Etiam Maria peccatrix fuit.

§. III. Sano sensu datur peccatum veniale. P. O. poena damnatio aeterna.

§. IV. Homini vires convertendi defunt. Notitia mediorum salutis est a Spiritu S.

§. V. De Christo multa docet GREGORIUS contra Papistas.

§. VI. Gratia Dei sola salvamur Deo.

§. VII. Certi fideles de remissione peccatorum. Absolutam negat praedestinationem, legem negat salvari, posse teneri.

§. VIII. Sola fides a parte hominum est medium salvans.

§. IX. Peccata cum fide consistere nequeunt.

§. X. Notitia fidei pars est.

§. XI. Fides est fons Bonorum Operum.

§. XII. Opera Renatorum sunt imperfecta.

§. XIII. Quod vindicatur.

§. XIV. Bona Opera non sunt merita.

§. XV. Interim tamen agenda.

SECTIO III.

DE SACRAMENTIS VERIS AC FALSIS.

§. I. Sacramenta ex Opere operato non salvant; eorum efficacia ab intentione Ministri non dependet. De Ufu Altarium. Calix non est adorandus.

§. II. De nominis impositione. De effectu baptismi.

§. III.

- §. III. Canonis Missalis novitas.
- §. IV. Negat Transubstantiationem.
- §. V. Eucharistia sub una rejicitur.
- §. VI. Missas solitarias abominatur.
- §. VII. Sacrificia laudis observat.
- §. VIII. Satisfactionem Canonicam docet.
- §. IX. De Purgatorio.
- §. X. Conjugium Clericis non interdicat.
- §. XI. Confirmationis minister & Episcopus & Presbyter.
- §. XII. Quod illustratur.
- §. XIII. Nescit extremam unctionem.

SECTIO IV.

DE CVLTV.

- §. I. Imagines suadet tolerandas, non vero adorandas.
- §. II. Nec contrarium suppositis ac interpolatis Scriptis probatur.
- §. III. Reliquiae sepeliendae, non adorandae.
- §. IV. Sancti vel Angeli cultu divino non sunt prosequendi.
- §. V. In Martyribus servandis caute procedendum.
- §. VI. Ecclesia vi resistere Regibus non debet. Datur invisibilis.
- §. VII. De membris Ecclesiae. De miraculis.
- §. VIII. Ius convocandi Concilia competit Magistratui civili.
- §. IX. Papa non est supra Concilium.
- §. X. Iure negotia Episcoporum finienda. Presbyteri etiam Conciliorum Judices.
- §. XI. Ius vocandi competit toti Ecclesiae. De Patrimonio. De Cura pauperum.
- §. XII. De jejuniis.
- §. XIII. De Monachis.
- §. XIV. De Anti-Christo.
- §. XV. Epilogus.

F I N I S.

Stute, Johann Peter,

Gregorius Magnus Papa Lutheranus, sive der Lutherische Pabst contra
Papistas imprimis monachos Parisienses... ex S. Gregorii libris et
epistolis vindicatus

Lipsiae 1715

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 4 Th S 1418

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11231550-5

VD18 14551314-005